

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ»

«Η ελληνική πολιτική στη Μέση Ανατολή και τα προσφυγικά/μεταναστευτικά ρεύματα του 21^{ου} αιώνα: συγκλίσεις και αποκλίσεις - Greek policy in the Middle East and the refugee/migration flows of the 21st century: convergences and divergences.»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Βασίλειος Ντρούκας (AM 1221M216)

Σάμος, Δεκέμβριος 2022

Τριμελής Επιτροπή

Κωνσταντίνος Υφαντής, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου (Επιβλέπων)

Ειρήνη Χειλά, Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Πειραιά

Μαρία Ντανιέλα Μαρούδα, Επίκουρη Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου

Copyright © Βασίλειος Ντρούκας, 2022

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Περίληψη	-4-
Εισαγωγή	-7-
Κεφάλαιο 1	-11-
Κεφάλαιο 2	-18-
Κεφάλαιο 3	-24-
Κεφάλαιο 4	-31-
Κεφάλαιο 5	-37-
Κεφάλαιο 6	-44-
Συμπεράσματα	-52-
Προτάσεις	-55-
Πηγές – Βιβλιογραφία	-58-
Παράρτημα «Α» Ορισμοί	-70-
Παράρτημα «Β» Στατιστικές - Διαγράμματα	-78-

Περίληψη

«Η Ελληνική πολιτική στη Μέση Ανατολή και τα προσφυγικά/μεταναστευτικά ρεύματα του 21^{ου} αιώνα: συγκλίσεις και αποκλίσεις»

Ιστορικά, η ελληνική πολιτική στη Μέση Ανατολή αποσκοπούσε στην επαύξηση της ασφάλειας του συνόλου των συνιστωσών του ελληνισμού, στην εξισορρόπηση του τουρκικού αναθεωρητισμού και στην ενίσχυση της οικίας οικονομικής ανάπτυξης. Η κατάρρευση ελλειμματικών και απολυταρχικών κρατικών δομών στη Μέση Ανατολή καθώς και ποικιλότροπα ζητήματα ασφαλείας, οδήγησαν στην εμφάνιση μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών πληθυσμού με προορισμό την Ευρώπη, ενώ οι μεσοπρόθεσμες εκτιμήσεις είναι ότι το μεταναστευτικό/προσφυγικό δυναμικό που επηρεάζει την Ευρωπαϊκή Ένωση θα συνεχίσει να αυξάνεται.

Παρότι η εισροή αλλοδαπού εργατικού δυναμικού σε μία Ευρώπη που γερνάει συνεχώς σαφώς έχει και θετικό πρόσημο, η υπόψη πρόσληψη διαφοροποιείται όταν εξεταστεί η επίδραση στην ευρύτερη έννοια της ασφάλειας, στο δημογραφικό ζήτημα και στην οικονομία. Οι διάφορες κυβερνητικές επιλογές απέναντι στο προσφυγικό/μεταναστευτικό φαινόμενο αποτελούν παρεπόμενο πληθώρας παραγόντων, με αποτέλεσμα η ανάπτυξη κοινής ευρωπαϊκής πολιτικής να είναι εξαιρετικά δύσκολη.

Η πολιτική σε σχέση με το μεταναστευτικό ζήτημα συνδέει την εκάστοτε εθνική νομοθεσία με το ενωσιακό δίκαιο. Οι υπάρχουσες σχετικές προβλέψεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο έχουν αποδειχθεί παντελώς αναποτελεσματικές με αποτέλεσμα να έχει προκριθεί μία διαφορετική προσέγγιση, η οποία θέτει την ευρωπαϊκή αλληλεγγύη και τη προστασία των συνόρων σε νέα βάση, ενώ σε γενικό επίπεδο η Ε.Ε δηλώνει ότι το μεταναστευτικό/προσφυγικό ζήτημα απαιτεί την εμπλοκή του συνόλου των συντελεστών ισχύος και επιρροής της.

Η βελτίωση της κατάστασης στη Μέση Ανατολή απαιτεί πρωτίστως την εγκαθίδρυση και την ισχυροποίηση κεντρικής εξουσίας, γεγονός με το οποίο πρέπει να συμβιβαστεί η Ε.Ε. Η ενίσχυση της αποτροπής θα πρέπει να συνοδεύεται από στοχευμένες πολιτικές που δίνουν έμφαση στην οικονομική ανάπτυξη, ενώ οι οδοί νόμιμης μετανάστευσης, εφόσον η αγορά εργασίας

μπορεί να απορροφήσει το εισερχόμενο προσωπικό, θα πρέπει να παραμείνουν διαθέσιμες. Οι διαφοροποιήσεις σε προτεραιότητες, εκτιμήσεις και συμφέροντα αποτελούν τον κυριότερο απαγορευτικό παράγοντα στην υιοθέτηση μίας κοινά αποδεκτής πολιτικής σε ευρωπαϊκό επίπεδο, πλην όμως η λειτουργία της Ε.Ε έχει αποδείξει ότι ο συμβιβασμός και η εξεύρεση κοινού τόπου μεταξύ θέσεων και συμφερόντων είναι δυνατή.

Λέξεις – κλειδιά: Εξωτερική Πολιτική, Μέση Ανατολή, Μεταναστευτικό, Ευρωπαϊκή Ένωση, Ταυτότητα

Abstract

«Greek policy in the Middle East and the refugee/migration flows of the 21st century: convergences and divergences»

Historically, Greek policy in the Middle East aimed to enhance the security of all the components of Hellenism, to balance Turkish revisionism and to facilitate the internal economic development. The collapse of the deficient and authoritarian state structures that one can encounter in Middle East as a rule and the ever increasing lack of security, in broad terms, has led to the emergence of migration and refugee population flows destined for Europe, while medium-term estimates are that the migration/refugee potential affecting the European Union will continue to increase.

Although the influx of foreign labour into an ever-ageing Europe definitively has also a positive impact, this point of view becomes much more complicated when the impact on the broader concept of security, the demographic issue and the economy is considered. The various governmental policies considering the refugee/migration phenomenon are a corollary of factors, most of them pertinent within the national political landscape, thus the development and the implementation of a common European policy becomes almost an exercise in futility.

Taking into account the current EU architecture, immigration policy links national legislation to EU law. For various reasons – most of them attributable to narrow national interests - the existing relevant provisions at European level have been proved to be completely ineffective, resulting to a different

approach that interprets anew European solidarity and border protection. At the EU level, the currently adopted narrative foresees that coping with the migration / refugee phenomenon requires the involvement of all the hard power and influencing ability that EU as an institution can muster.

Improving the situation in the Middle East requires first and foremost the establishment and strengthening of central authority, a fact with which the EU must come into terms even at the expense of its normative function. Heightened deterrence should be accompanied by specific policies that focus on local economic growth in the countries of origin, while legal migration, where the labour market can absorb incoming populations, should remain available. Differences in priorities, assessments and interests are the main prohibitive factor in adopting a commonly accepted policy at European level, but the functioning of the EU has shown that it is possible to compromise and find common ground between positions and interests.

Keywords: Foreign Policy, Middle East, Migration, European Union, Identity

Εισαγωγή

Η σύνδεση και η σχέση της Ελλάδας με την περιοχή της Μέσης Ανατολής έχουν βαθιές ρίζες που φτάνουν στο απώτατο ιστορικό παρελθόν. Περιοριζόμενοι στην περίοδο της νεοτερικότητας,¹ και μετά την αμφιταλάντευση που έφερε η ταυτοτική αναζήτηση του νέου κράτους,² μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι η χώρα μας υιοθετεί μεν το δυτικό πρόταγμα του εκσυγχρονισμού αλλά ταυτόχρονα προσπαθεί να διατηρήσει την επαφή της με το παραδοσιακό οικείο, με τον χώρο που ονομάζει γενικά ως την *καθ' ημάς Ανατολή*.³ Αποτέλεσμα της παραπάνω προσέγγισης είναι μία θέαση συνθετική αλλά βαθιά ιδιότυπη,⁴ η αποδοχή του ρόλου της Ελλάδας ως ενός κρίκου ο οποίος συνδέει, αλλά με την ύπαρξή του ταυτόχρονα διαχωρίζει, τη Δύση με την Ανατολή.

Αυτός ο διπλός ρόλος της Ελλάδας, η ικανότητα να αποτελεί *γέφυρα*, στηρίζεται σε στερεά μεν πλην όμως διαρκώς συρρικνούμενα θεμέλια. Η αναντίρρητη πραγματικότητα ότι η Ελλάδα ουδέποτε υπήρξε αποικιοκρατική ή καταπιεστική δύναμη απέναντι στους λαούς της Μέσης Ανατολής προδιαθέτει θετικά, αλλά επ' ουδενί αποτελεί ικανή συνθήκη για την εγκαθίδρυση συναντίληψης και πολύ περισσότερο για την αμοιβαία εξυπηρέτηση συμφερόντων. Οι κάποτε ακμάζουσες διασπορικές κοινότητες της περιοχής αποτελούν απλό κέλυφος του παλιού εαυτού τους εδώ και πολλές δεκαετίες,⁵ ενώ η θρησκευτική διάσταση – η οποία εκφράζεται μέσω των δεσμών με τα εκεί Ελληνορθόδοξα Πατριαρχεία αλλά και γενικότερα με τους αραβόφωνους

---

¹ Έννοια, αλλά και ορθογραφία, της νεοτερικότητας, η οποία για το ελληνικό κράτος δεχόμαστε πως αρχίζει με την τελική εθνοαφύπνισή του και την επίτευξη της ανεξαρτησίας από την Οθωμανική Αυτοκρατορία τον 19^ο αιώνα, σύμφωνα με το Λέκκας, Π. (2012). *Αφαίρεση και Εμπειρία: Μία φορμαλιστική θεώρηση του ιδεολογικού φαινομένου*. (σ. 5 - 9). Αθήνα: Εκδόσεις Τόπος.

² Αναφορά στη διχοτόμο Ανατολή – Δύση στο Κονταράτος, Σ. (2007). Η μυθοποίηση της «καθ' ημάς ανατολής». Στον συλλογικό τόμο *Μύθοι και ιδεολογήματα στη σύγχρονη Ελλάδα - Πρακτικά επιστημονικού συμποσίου, 23-24 Νοεμβρίου 2005*. (σ. 135-150). Αθήνα: Εταιρεία Σπουδών.

³ Χώρο στον οποίον υπάγονται, κατά το μάλλον ή ήττον, οι χώρες της σημερινής Μέσης Ανατολής.

⁴ Δημαράς, Θ. Κ. (1986). *Κ. Παπαρρηγόπουλος*. (σ. 62 – 77). Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης.

⁵ Χασιώτης, Κ.Ι., Κατσιαρδή-Hering, Ο. & Αμπατζή, Α.Ε. (2006). *Οι Έλληνες στη Διασπορά, 15ος – 21ος αι.* (σ. 23-24). Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων.

ορθόδοξους χριστιανούς ⁶ – δοκιμάζεται από τα αλληπάλληλα κύματα σεχταριστικής βίας στην περιοχή. ⁷ Υπό αυτές τις συνθήκες, και με σκοπό την εξυπηρέτηση των συμφερόντων της σε μία άστατη και ευμετάβλητη περιοχή όπου υφίσταται μεν ευνοϊκό περιβάλλον αλλά ελλείπουν τα αναγκαία ερείσματα, η Ελλάδα έχει τη δυνατότητα να εκμεταλλευτεί προς όφελός της τους πολλαπλασιαστές ισχύος που της προσδίδει η συμμετοχή της στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε).

Το πλέον σημαντικό ζήτημα που η χώρα μας έχει να αντιμετωπίσει σε σχέση με τη Μέση Ανατολή είναι η θεσμική και πολιτική πρόκληση διαχείρισης των προσφυγικών και μεταναστευτικών κυμάτων ⁸ που προέρχονται ή απλώς διέρχονται από εκεί. Η αποσάθρωση του συστήματος ασφαλείας, που ξεκίνησε με τις βίαιες διαδηλώσεις της πρώτης δεκαετίας του 21^{ου} αιώνα και χαρακτηρίστηκαν ως *Αραβική Άνοιξη*, η άνοδος του Ισλαμικού Κράτους στο υπόψη κενό ασφαλείας και οι εμφύλιοι που ακολούθησαν στη Λιβύη και ιδιαίτερα στην Συρία, δημιούργησαν τρομακτικά προβλήματα σε όλες τις πτυχές της καθημερινής ζωής των κατοίκων και οδήγησαν σε τεράστια προσφυγικά κύματα.⁹ Επιπρόσθετα, πέρα από την εγγύς στην Ελλάδα περιοχή και συνδυαστικά με τα προβλήματα που έχει επιφέρει η πανδημία της COVID-19, το προσφυγικό και μεταναστευτικό δυναμικό σε Αφρική και Κεντρική Ασία αυξάνεται, γεγονός που οδηγεί σε δυσοίωνες, τουλάχιστον για το μεσοπρόθεσμο μέλλον, εκτιμήσεις σχετικά με τη διατήρηση των υπόψη κυμάτων. ¹⁰

Η εμπλοκή της χώρας μας στο προσφυγικό - μεταναστευτικό φαινόμενο σηματοδοτείται εξαρχής από τη γεωγραφική εγγύτητα Ελλάδας – Μέσης

---

⁶ Ρώσσης, Ν. (2020). Η εξωτερική πολιτική της Ελλάδας προς τη Μέση Ανατολή. Στο Αθανασοπούλου, Ε., Τσαρδανίδης, Χ., & Φακιολάς, Ε. (επιμ.) (2020). *Εξωτερική Πολιτική της Ελλάδας: Επιλογές και Προσδοκίες στον 21ο Αιώνα*. (σ. 422). Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση

⁷ Roussos, S. (επιμ.). (2018). *Religious Pluralism in the Middle East – Report 2018-VI*. (σ. 13-49). Athens: Centre for Religious Pluralism in the Middle East.

⁸ Οι σχετικοί ορισμοί για το μεταναστευτικό/προσφυγικό φαινόμενο, που έχουν υιοθετηθεί από την Ελληνική Δημοκρατία και από την Ε.Ε, αναφέρονται στο Παράρτημα «Β».

⁹ Tziarras, Z. (επιμ.). (2019). *The New Geopolitics of the Eastern Mediterranean: Trilateral Partnerships and Regional Security*. (σ. 7). Peace Research Institute Oslo: Report3/2019. Διαθέσιμο στο <https://www.prio.org/publications/11329>

¹⁰ Παγουλάτος, Γ. (επιμ.). (2021). *Οι προβλέψεις του ΕΛΙΑΜΕΠ για το 2022*. ΕΛΙΑΜΕΠ/Ειδική Έκδοση. Ανακτήθηκε την 28/1/22 από το <https://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2021/12/ELIAMEP-2022-ALL-Outlook-EL-Final-1.pdf>

Ανατολής, η οποία επιβάλλει στην χώρα μας, κατά το ελάχιστο, τον ρόλο του κράτους διέλευσης. Επιπρόσθετα, οι εσωτερικές και εξωτερικές προσλαμβάνουσες απέναντι του υπόψη φαινομένου σχηματοποιούνται αξιολογικά, τόσο σε ελληνικό αλλά και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, εξαιτίας της διασύνδεσης της έννοιας - αλλά και της προσδοκίας - της ασφάλειας με αυτήν της ευημερίας. Ταυτόχρονα με τις δύο προαναφερθείσες πτυχές, η ελληνική στάση μορφοποιείται από το γεγονός ότι η χώρα μας πρέπει να συγκεράσει εθνική πολιτική με τις θεσμικές υποχρεώσεις της ως μέλος της Ε.Ε.

Μέσα στο ιστορικο-κοινωνιολογικό πλαίσιο που αναφέρθηκε στις προηγούμενες παραγράφους, η παρούσα διατριβή θα επιχειρήσει να εξετάσει τα σημεία σύγκλισης και απόκλισης μεταξύ της πολιτικής του ελληνικού κράτους και της πολιτικής της Ε.Ε, σε ότι αφορά στα προερχόμενα από την Μέση Ανατολή προσφυγικά και μεταναστευτικά ρεύματα του 21^{ου} αιώνα. Αρχικά θα πραγματοποιηθεί ανάλυση των παραγόντων που διέπουν τις σχέσεις Ελλάδας – Μέσης Ανατολής αλλά και την πρόσληψη του προσφυγικού/μεταναστευτικού φαινομένου στην χώρα μας και στις λοιπές χώρες της Ε.Ε. Στην συνέχεια, θα αναζητηθεί η βέλτιστη προσέγγιση της ελληνικής πολιτικής σε σχέση με τη Μέση Ανατολή, υπό το πρίσμα του τρόπου διαχείρισης του προσφυγικού και μεταναστευτικού φαινομένου από την Ελλάδα, εντός του πλαισίου που οριοθετεί η συμμετοχή της στην Ε.Ε και των συνεπαγόμενων υποχρεώσεων της χώρας μας. Κατάληξη της ανά χειρας εργασίας, είναι η εξαγωγή συμπερασμάτων και η πρόταση των σχετικών ενεργειών.

Είναι σαφές ότι μια εργασία που καταλήγει σε προτάσεις επί του πρακτέου, απαιτεί αριθμό κατά το δυνατόν σταθερών ερευνητικών παραμέτρων οι οποίες προσδίδουν χρονική συνέπεια στο εν λόγω εγχείρημα. Οι προϋποθέσεις και παραδοχές, οι οποίες ελήφθησαν ως δεδομένες, κατά την σύνταξη της υπόψη εργασίας, έχουν ως εξής:

Το διεθνές δικαιικό θεσμικό πλαίσιο σε ότι αφορά στην προστασία των προσφυγικών πληθυσμών θα παραμείνει αμετάβλητο.

Οι προκλήσεις σε βάρος της ανθρώπινης ασφάλειας ¹¹ – στον πολιτικό, στρατιωτικό, κοινωνικό και οικονομικό τομέα, συνέπεια είτε ανθρωπογενών είτε εξωγενών παρεμβάσεων - θα συνεχίσουν να επιτείνονται.

Η εσωτερική αστάθεια και το ελλειμματικό κράτος δικαίου θα εξακολουθήσουν να ταλανίζουν την πλειοψηφία των χωρών της Μέσης Ανατολής.

Η οποιαδήποτε πολιτική δράση της Ε.Ε, θα συνεχίσει να ενεργοποιείται εντός του χώρου που παρέχει η τομή μεταξύ της επίτευξης των ευρύτερων σκοπών της και της διατήρησης του θεμελιώδους κανονιστικού πλαισίου των αξιών της. ¹²

Η Ελλάδα θα συνεχίσει να αποτελεί μέρος του *σκληρού πυρήνα* της Ε.Ε, ενώ οι διμερείς της σχέσεις με τα κράτη της Μέσης Ανατολής θα συνεχίσουν να κινούνται υπό τον γνώμονα επίτευξης συνεργατικού και αμοιβαίου κλίματος ασφάλειας και σταθερότητας.

Η μελλοντική προοπτική ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας θα διατηρήσει θετικό πρόσημο, παρά τις δυσχέρειες που εμφανίζονται λόγω της πανδημίας και των γεωπολιτικών ανακατατάξεων στον ευρύτερο της περίγυρο.

Η ελληνική κοινωνία, θα υιοθετήσει ένα ελάχιστο πλαίσιο συναίνεσης σε σχέση με την προοπτική ενσωμάτωσης σε αυτήν αλλογενών πληθυσμών.

---

¹¹ Συνοπτική πλην εμπειριστατωμένη παρουσίαση της έννοιας της *ανθρώπινης ασφάλειας* στο Edwards, A. (2009). Human Security and the Rights of Refugees: Transcending Territorial and Disciplinary Borders. *Michigan Journal of International Law*, 30:3, (σ. 763 – 807). Μία ελληνική προσέγγιση στο νόημα του όρου στο Τζιφάκης, Ν. & Φακιολάς, Τ.Ε. (2020). Από την Εθνική Ασφάλεια στις Διεθνείς Σπουδές Ασφάλειας. Στο Γκόφας, Α., Ευαγγελόπουλος Λ. Γ. & Κοππά Μ. (επιμ.) *Ένας αιώνας Διεθνών Σχέσεων, 1919-2019*, (σ. 105-116). Αθήνα: Πεδίο.

¹² Οι αξίες και οι σκοποί της Ε.Ε, αναφέρονται στα Άρθρα 2 και 3 αντίστοιχα της Συνθήκης της Λισσαβώνας για την τροποποίηση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

Κεφάλαιο 1

Γενικά, η διεθνής πρόσληψη για το ποιες χώρες συμπεριλαμβάνονται στον όρο *Μέση Ανατολή* υπήρξε δυναμική στο πέρασμα του χρόνου.¹³ Κύριο κριτήριο, σε ό,τι αφορά στην Ελλάδα, για την υπόψη οριοθέτηση υπήρξαν οι εκάστοτε ανάγκες εξυπηρέτησης των εθνικών συμφερόντων, μέσω της εκτίμησης των περιφερειακών τάσεων και προσπάθειας εδραίωσης ανάλογων συσχετισμών, λαμβάνοντας υπόψη πάντοτε τις οικίες παραμέτρους ισχύος. Με το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, η ελληνική εξωτερική πολιτική εστιάστηκε ιδίως στη μεσογειακή περιφέρεια όπου συναντάμε χώρες όπως η Λιβύη, η Αίγυπτος, η Ιορδανία και η Συρία.¹⁴ Με το πέρασμα του χρόνου και την ενίσχυση των ελληνικών δυνατοτήτων, ενίσχυση που συνδέεται με την συμμετοχή της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα και κατ' επέκταση στην Ε.Ε, αλλά και εξαιτίας των αλλαγών στους περιφερειακούς συσχετισμούς, η έννοια της Μέσης Ανατολής διευρύνθηκε με την συμπερίληψη των αραβικών χωρών που βρίσκονται στον Περσικό Κόλπο,¹⁵ το κράτος του Ισραήλ,¹⁶ καθώς και το Ιράν.¹⁷ Για λόγους ερευνητικής ακρίβειας και απλότητας, αλλά και με δεδομένη τη διασύνδεση με τα προσφυγικά – μεταναστευτικά ρεύματα, στην παρούσα εργασία ως Μέση Ανατολή θα οριστούν οι μεσογειακές χώρες που ανήκουν στο γεωγραφικό τόξο από την Συρία έως και την Λιβύη, με την προσθήκη της Ιορδανίας, των χωρών που εκτείνονται ανατολικά του Αραβικού Κόλπου καθώς και το Ιράκ. Η Τουρκία δεν ανήκει στην υπόψη οριοθέτηση, τόσο γεωγραφικά¹⁸ όσο και γιατί οι διμερείς σχέσεις με την Ελλάδα είναι τέτοιες ώστε για τη χώρα μας να

---

¹³ Davison, H. R. (1960). Where is the Middle East? *Foreign Affairs*. Ανακτήθηκε την 23/2/22 από: <https://www.foreignaffairs.com/articles/middle-east/1960-07-01/where-middle-east>

¹⁴ Ρώσσης, Ν. (2020). (σ. 409).

¹⁵ Ντόκος, Π. Θ. (επιμ.) (2016). *Λευκή Βίβλος για την Ελληνική Εξωτερική Πολιτική και Ασφάλεια. Προκλήσεις, ευκαιρίες και προτάσεις πολιτικής*. (σ. 125). Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδέρης.

¹⁶ Με την Ελλάδα να αποτελεί την τελευταία χώρα μέλος της Ε.Ε. που αναγνώρισε de jure το Ισραήλ το 1990. Σχετικά με την εξέλιξη των διμερών σχέσεων στο Κεφαλά, Β. (2020). Οι σχέσεις Ελλάδας - Ισραήλ. Στο Αθανασοπούλου, Ε., Τσαρδανίδης, Χ., & Φακιολάς, Ε. (επιμ.) (2020). *Εξωτερική Πολιτική της Ελλάδας: Επιλογές και Προσδοκίες στον 21ο Αιώνα*. (σ. 437 - 475). Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

¹⁷ Ρώσσης, Ν. (2020). ο.π.

¹⁸ Athanassopoulou, E. (2010) Greek foreign policy and the Middle East: from possibility to fulfilment? *Byzantine and Modern Greek Studies*, 34:2, (σ. 219-236).

αποτελεί συστημικό δρώντα. Ανεξάρτητα τούτου, η υπόψη χώρα θα εξεταστεί, σε όση έκταση και μέγεθος είναι αναγκαίο, τόσο διότι η ελληνική εξωτερική πολιτική προς τις χώρες της Μέσης Ανατολής προσδιορίζεται –στο παρελθόν αλλά και σήμερα – σε μέγιστο βαθμό από τις ελληνοτουρκικές σχέσεις,¹⁹ όσο και για το τεράστιο μεταναστευτικό δυναμικό που περικλείει στην επικράτεια της²⁰ ή δύναται να προκαλέσει συνέπεια των πολιτικών αποφάσεών της και των συνεπειών τους στον εγγύς περίγυρό της.

Η ιστορική εξέλιξη της ελληνικής πολιτικής σε σχέση με τον χώρο της Μέσης Ανατολής οριοθετήθηκε από αριθμό παραγόντων· ένας τέτοιος παράγοντας υπήρξε η διεθνής τρομοκρατία²¹ με ερείσματα στην Μέση Ανατολή και η στάση που υιοθέτησαν απέναντι στο υπόψη φαινόμενο οι εκάστοτε ελληνικές κυβερνήσεις. Ως διεθνής τρομοκρατία στην Ελλάδα, εννοούμε ενέργειες αλλοδαπών τρομοκρατών που χρησιμοποίησαν το ελληνικό έδαφος είτε για να προσβάλουν εκεί τους στόχους τους, οι οποίοι επίσης αντιπροσώπευαν ή και συνδέονταν με μία τρίτη χώρα, είτε ως ενδιάμεσο χώρο για την προετοιμασία επιθέσεων. Ως βασικές αιτίες οι οποίες οδήγησαν τις διάφορες τρομοκρατικές ομάδες από τη Μέση Ανατολή να ενεργοποιηθούν στην Ελλάδα διακρίνονται:

Η ύπαρξη ομοεθνών διασπορικών κοινοτήτων που παρείχαν υποστήριξη.

Η γεωγραφική εγγύτητα της χώρας με τη Μέση Ανατολή καθώς και το ότι αποτελεί κομβικό σημείο διασύνδεσης με την υπόλοιπη Ευρώπη.

Η ύπαρξη στόχων, δεδομένου ότι στην Ελλάδα ως δυτική χώρα σε μία ευαίσθητη γεωστρατηγικά περιοχή δραστηριοποιούνταν πλήθος αποστολών ξένων κρατών.

Θετικές προοπτικές εκτεταμένης δημοσιότητας της ενέργειας και κατ' επέκταση των σκοπών και εν γένει της *ορατότητας* της τρομοκρατικής ομάδας.

---

19 Ρώσσης, Ν. (2020). ο.π

20 Η Τουρκία διατηρεί εντός των συνόρων της τον μεγαλύτερο αριθμό προσφύγων διεθνώς, ο οποίος ανέρχεται σε 4.000.000 άτομα. Σχετικά στο UNHCR. Refugees and Asylum Seekers in Turkey. Ανακτήθηκε την 4/2/22 από το <https://www.unhcr.org/tr/en/refugees-and-asylum-seekers-in-turkey>

21 Το σύνολο της ανάλυσης για τη διεθνή τρομοκρατία βασίζεται στο Kaminaris, S. (1999) Greece and the Middle East. *Middle East Review of International Affairs*, 3 : 2, (σ. 36 – 46).

Ευνοϊκό, συνήθως, περιβάλλον διεξαγωγής των επιχειρήσεων, καθόσον πολιτικοί λόγοι απέτρεπαν την ολοκληρωτική επικέντρωση των υπηρεσιών ασφαλείας στην εξάρθρωση των τρομοκρατικών δικτύων.

Οι πρώτες διεθνείς τρομοκρατικές ενέργειες στην Ελλάδα λαμβάνουν χώρα κατά τη περίοδο της στρατιωτικής δικτατορίας, ενώ πράξεις όπως οι αεροπειρατείες και η απαγωγή ομήρων αποτελούν παγκοσμίως ένα καινοφανές φαινόμενο. Η περίοδος της μεταπολίτευσης βρίσκει την Ελλάδα να αντιμετωπίζει στο εγγύς εξωτερικό της περιβάλλον την τουρκική επιθετικότητα, που μόλις είχε κορυφωθεί με την εισβολή στην Κύπρο, καθώς και τις συνέπειες της πετρελαϊκής κρίσης του 1973· γεγονότα τα οποία αμφότερα επιτάσσουν την λήψη συμβιβαστικής προσέγγισης απέναντι στις αραβικές χώρες, ορισμένες εκ των οποίων υποστηρίζουν τις τρομοκρατικές ομάδες. Στο εσωτερικό της χώρας, οι προσπάθειες αποκάθαρσης του κρατικού μηχανισμού από σκληροπυρηνικά στοιχεία εχθρικά προς τη δημοκρατία, παρότι επιβεβλημένες, έχουν αρνητικό αντίκτυπο στην απόδοση των υπηρεσιών ασφαλείας. Η άνοδος του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία και η αναζήτηση του επανομαζόμενου *Τρίτου Δρόμου*²² οδήγησε σε αύξηση των τρομοκρατικών ενεργειών στην Ελλάδα και, φυσικά, έφερε τις διαδοχικές κυβερνήσεις της περιόδου σε σύγκρουση με σημαντικό αριθμό τόσο δυτικών χωρών και ιδίως με τις ΗΠΑ, όσο και με τα συντηρητικά καθεστώτα της Μέσης Ανατολής καθώς και με το Ισραήλ.²³

Η πολιτική αλλαγή μετά τις εκλογές του 1990 που οδήγησε το κόμμα της Νέας Δημοκρατίας στον σχηματισμό κυβέρνησης, σήμαινε την πρώτη κατ' ουσία σοβαρή - αλλά και επιτυχημένη - προσπάθεια αντιμετώπισης των αραβικών τρομοκρατικών οργανώσεων, εξέλιξη που εντάσσεται στη γενικότερη προσπάθεια ομαλοποίησης των σχέσεων με τις ΗΠΑ και το Ισραήλ. Η επιστροφή του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία συνέπεσε με την ύφεση στις σχέσεις Ισραήλ – Παλαιστίνης μετά την συμφωνία του 1993, ως εκ τούτου η δραστηριοποίηση αραβικών τρομοκρατικών ομάδων υπήρξε ισχνή. Η διαδοχή του Ανδρέα Παπανδρέου από τον Κωνσταντίνο Σημίτη και η στροφή προς την

---

²² Εμπεριστατωμένη ανάλυση στο Couloumbis, A. T. (1993). PASOK's Foreign Policies, 1981-89: Continuity or change? Στο Clogg, R. (επιμ.), *Greece 1981-89, The Populist Decade*, (σ. 113 – 130). London: The Macmillan Press LTD

²³ Athanassopoulou, E. (2010). (σ. 219-236).

ευρωπαϊκή ολοκλήρωση της Ελλάδας, απέμπλεξε την ελληνική εξωτερική πολιτική και από τα τελευταία ψήγματα ανοχής απέναντι στην εισαγόμενη από τη Μέση Ανατολή τρομοκρατία. Η παγκόσμια επιστράτευση κατά της διεθνούς τρομοκρατίας μετά τις επιθέσεις κατά των ΗΠΑ την 11^η Σεπτεμβρίου του 2001 καθώς και, στο εσωτερικό επίπεδο, η σημαντική παρακαταθήκη από άποψη ασφαλείας της διοργάνωσης των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 συνέτειναν στην εμπέδωση διακυβερνητικής κουλτούρας ασφαλείας και συναίνεσης σε ότι αφορά στην ενεργή συμμετοχή της Ελλάδας στον αγώνα κατά της τρομοκρατίας.²⁴

Η συνειδητή πολιτική της χώρας μας να μην εμπλακεί ενεργά στην αντιμετώπιση της μεσανατολικής τρομοκρατίας, προκειμένου να αποφύγει την προσβολή αμιγώς ελληνικού ενδιαφέροντος στόχων, δεν αποτελούσε τη μόνη παράμετρο στην σχηματοποίηση της εξωτερικής της πολιτικής. Στην προσπάθεια για εγκαθίδρυση ουδέτερων, ει δυνατόν ακόμα και φιλικών σχέσεων με τα κράτη της Μέσης Ανατολής σημαντικό ρόλο έπαιξαν οι ελληνικές διασπορικές κοινότητες στην περιοχή. Η φιλαραβική στάση της Ελλάδας απέναντι στο επονομαζόμενο *Παλαιστινιακό ζήτημα*,²⁵ το οποίο προέκυψε κατά την ίδρυση του κράτους του Ισραήλ, αποσκοπούσε στην προστασία των ελληνικών κοινοτήτων, με σημαντικότερη αυτή της Αιγύπτου, από αραβικά αντίποινα σε μία εποχή οξυμένων παθών και άλογης βίας. Ακόμα και μετά τη έξοδο του μεγαλύτερου μέρους των Αιγυπτιωτών Ελλήνων, συνέπεια των μέτρων κοινωνικής χειραφέτησης του Gamal Abdel Nasser υπέρ του γηγενούς στοιχείου,²⁶ η ελληνική πολιτεία συνέχισε να επενδύει στην ανάπτυξη φιλικών σχέσεων με τις αραβικές χώρες προκειμένου να προασπισθεί τόσο τις εναπομείνασες κοινότητες της ευρύτερης περιοχής, όσο και τα ελληνορθόδοξα Πατριαρχεία της Αλεξάνδρειας και της Ιερουσαλήμ.²⁷

---

²⁴ Καρατράντος, Τ. (2020). Ελληνική εξωτερική πολιτική και αντιμετώπιση της ριζοσπαστικοποίησης και της τρομοκρατίας. Στο Αθανασοπούλου, Ε., Τσαρδανίδης, Χ., & Φακιολάς, Ε. (επιμ.) (2020). *Εξωτερική Πολιτική της Ελλάδας: Επιλογές και Προσδοκίες στον 21ο Αιώνα*. (σ. 745 - 777). Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

²⁵ Ντόκος, Π. Θ. (επιμ.) (2016). (σ. 34).

²⁶ Hatzivassiliou, E. (1992) Greece and the Arabs, 1956-1958. *Byzantine and Modern Greek Studies*, 16:1. (σ. 49-83).

²⁷ Athanassopoulou, E. (2010). (σ. 219-236).

Ένας άλλος παράγοντας, ο οποίος συνδέεται και εν μέρει με τις ελληνικές διασπορικές κοινότητες της περιοχής, υπήρξε η προσπάθεια της Ελλάδας να αναπτύξει και ισχυροποιήσει τις εμπορικές της σχέσεις με τις αραβικές χώρες. Τόσο η οικονομική ανάπτυξη που έφερε ο πετρελαϊκός πλούτος σε αριθμό των υπόψη χωρών, όσο και η σχετική δυσκολία πρόσβασης στις κατευθυνόμενες οικονομίες των κομμουνιστικών πλέον χωρών στα βόρεια σύνορα της Ελλάδας, οδήγησαν στην αναζήτηση τρόπων εδραίωσης και επέκτασης των εμπορικών δεσμών που ήδη προϋπήρχαν, χάρη στις δραστηριότητες των κατά τόπους ελληνικών παροικιών. Η προσπάθεια επέκτασης της σοβιετικής επιρροής στην Μέση Ανατολή οδήγησε στην δραστηριοποίηση των ΗΠΑ μέσω του Δόγματος Eisenhower, το οποίο προέβλεπε δυτική υποστήριξη και για την οικονομική ανάπτυξη της περιοχής· η Ελλάδα αναγνωρίζοντας το υπόψη παράθυρο ευκαιρίας και δεδομένων των λοιπών ευνοϊκών σχετικών παραγόντων (γεωγραφική εγγύτητα και ύπαρξη εμπορικών σχέσεων) επιχείρησε να το κεφαλοποιήσει υπέρ της, υιοθετώντας φιλαραβική πολιτική σε όση έκταση και μέγεθος ήταν δυνατόν.²⁸ Το ενδεχόμενο αραβικών επενδύσεων στη χώρα, αλλά και οι ελληνικές εξαγωγές προς την Μέση Ανατολή που σε κάποιες περιπτώσεις αποτελούσαν σημαντική πηγή εσόδων, συνέδραμαν στη διατήρηση της φιλικής πολιτικής προσέγγισης με αραβικά κράτη, παρότι υπήρξαν περιπτώσεις όπου η υπόψη προσέγγιση είχε και αρνητικό οικονομικό αντίκτυπο.²⁹

Ο πλέον σημαντικός παράγοντας που σχηματοποίησε την ελληνική πολιτική απέναντι στην Μέση Ανατολή, υπήρξαν οι συνεχώς επιδεινούμενες από τη δεκαετία του 1950 ελληνοτουρκικές σχέσεις με προμετωπίδα το Κυπριακό ζήτημα. Οι, αποτυχημένες, προσπάθειες της Ελλάδας κατά τη δεκαετία του 1950 να εμπλέξει τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών στην διαδικασία καθορισμού του μέλλοντος της Κύπρου ως ανεξάρτητου κράτους

---

²⁸ Hatzivassiliou, E. (1992). (σ. 49-83).

²⁹ Σύμφωνα με την υπάρχουσα βιβλιογραφία, οι εξαγωγές στρατιωτικού υλικού κατασκευασμένου στην Ελλάδα προς την Λιβύη ανήλθαν στο 3,6% των συνολικών εξαγωγών της χώρας. Αντίστοιχα η ταξιδιωτική οδηγία του 1985 σε πολίτες των ΗΠΑ να αποφεύγουν την Ελλάδα λόγω της στάσης της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ απέναντι στη διεθνή τρομοκρατία σήμαινε απώλεια 400 εκατομμυρίων δολαρίων μόνο στον τομέα του τουρισμού. Σχετικά στο Kaminaris, S. (1999). (σ. 36 – 46).

εκτός της κυριαρχίας της Μεγάλης Βρετανίας,³⁰ επέτασσαν φιλικές σχέσεις με τις αραβικές χώρες προκειμένου να υποστηρίξουν τα ελληνικά αιτήματα.³¹ Η εισβολή της Τουρκίας στην Κύπρο και η, τουλάχιστον, υποτονική αντίδραση του ΝΑΤΟ και των ΗΠΑ, σε συνδυασμό με τη μεταπολίτευση και το αντιαμερικανικό πνεύμα που καλλιεργήθηκε και εκδηλώθηκε ποικιλοτρόπως, οδήγησε σε προσπάθειες ενδυνάμωσης των ελληνοαραβικών σχέσεων. Αρχικά, η υπόψη ενδυνάμωση μεταφράζονταν σε στήριξη στα Ηνωμένα Έθνη στο ζήτημα της Κύπρου, καθώς και στην προσπάθεια μερικής απεξάρτησης από τις ΗΠΑ προκειμένου να καταστεί δυνατή η όσο το δυνατόν απρόσκοπτη εξισορρόπηση της τουρκικής απειλής, διατηρώντας πάντα τις υπάρχουσες λεπτές ισορροπίες. Η ανάδειξη το 1981 του ΠΑΣΟΚ στην κυβέρνηση διαφοροποίησε ριζικά την παραπάνω πολιτική καθόσον σηματοδότησε, για ιδεολογικούς όσο και πρακτικούς λόγους, την καλλιέργεια στενότερων σχέσεων με ακραία αραβικά καθεστώτα, όπως αυτό της Λιβύης και της Συρίας, προκαλώντας όπως ήταν αναμενόμενο σφοδρές αντιδράσεις.³² Η αραβική αρωγή στην εξισορρόπηση της τουρκικής απειλής υπήρξε, τουλάχιστον, αμφισβητήσιμη, καθόσον υπήρξαν περιπτώσεις όπου λανθασμένες πληροφορίες οδήγησαν σε περιττούς συναγερμούς και κινητοποιήσεις.³³ Η κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης και οι συνεπαγόμενες αλλαγές στο διεθνές περιβάλλον, καθώς και η αποτυχία εξαργύρωσης της όποιας αραβικής υποστήριξης στο Κυπριακό ζήτημα αλλά και στην ανάσχεση του Τουρκικού αναθεωρητισμού, οδήγησε σε μία πλέον ισορροπημένη πολιτική η οποία προέκρινε την ανάπτυξη σχέσεων με το Ισραήλ.³⁴

Καταλήγοντας την παρούσα αναφορά στην ιστορική εξέλιξη της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής στη Μέση Ανατολή, μπορούμε να δούμε ότι οι κύριοι παράγοντες που σηματοδότησαν την υπόψη πολιτική είναι οικονομικοί, πολιτισμικοί καθώς και σχετικοί με τον τομέα της ασφάλειας. Η

---

³⁰ Πολύ σύντομη αναφορά στο Συρίγος, Μ. Α. (2018). *Ελληνοτουρκικές σχέσεις*. (σ. 125). Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.

³¹ Athanassopoulou, E. (2010). (σ. 219-236).

³² ο.π. Αναφορά στις οικονομικές συναλλαγές με την Λιβύη στην υποσημείωση 29.

³³ Kaminaris, S. (1999). (σ. 36 – 46).

³⁴ Ρώσσης, Ν. (2020). (σ. 413-415).

καλλιέργεια προσδοκιών για αμοιβαία προσοδοφόρες οικονομικές σχέσεις, καθώς και η υποστήριξη των ελληνικών διασπορικών κοινοτήτων και ελληνορθόδοξων πνευματικών ιδρυμάτων υπάγονται στην οικονομική – πολιτισμική διάσταση. Αντίστοιχα, υπό το πρίσμα της ασφάλειας εξηγείται τόσο η απροθυμία στενής εμπλοκής στο αγώνα κατά της προερχόμενης από τη Μέση Ανατολή διεθνής τρομοκρατίας, για λόγους κατευνασμού και αποφυγής στοχοποίησης, καθώς και η προσπάθεια εξισορρόπησης της τουρκικής απειλής, τόσο στο πλαίσιο της αποκατάστασης της εδαφικής ακεραιότητας της Κυπριακής Δημοκρατίας όσο και απέναντι στον ευρύτερο τουρκικό αναθεωρητισμό κατά της Ελλάδας.

Κεφάλαιο 2

Ένας πρόσθετος παράγοντας διαμόρφωσης της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής, παράγοντας ο οποίος ερμηνεύεται υπό το πρίσμα της ασφάλειας, είναι οι προσφυγικές/μεταναστευτικές ροές που προέρχονται ή απλώς διέρχονται από τη Μέση Ανατολή και πολύ περισσότερο από την Τουρκία και καταλήγουν, για μικρό ή μεγάλο χρονικό διάστημα, στην Ελλάδα. Στο παρόν κεφάλαιο, θα γίνει αναφορά στο πρόσφατο παρελθόν³⁵ σχετικά με την πορεία του προσφυγικού/μεταναστευτικού φαινομένου, καθώς και στις αναφαινόμενες μελλοντικές εξελίξεις του.

Η αυγή του 21^{ου} αιώνα σήμανε την αποσάθρωση της κρατικής εξουσίας σε αριθμό χωρών της Μέσης Ανατολής και της περιφέρειάς της. Οι τρομοκρατικές επιθέσεις που συγκλόνισαν τις ΗΠΑ την 11^η Σεπτεμβρίου 2001, οδήγησαν σε στρατιωτικές επεμβάσεις στο Ιράκ και στο Αφγανιστάν. Τα παραπάνω γεγονότα προστέθηκαν στις συνεχιζόμενες περιφερειακές συγκρούσεις, όπως στην Σομαλία, καθώς και στη διαρκή οικονομική ανέχεια της πλειοψηφίας των χωρών της Αφρικής και της Ασίας και αποτέλεσαν τις γενεσιουργές αιτίες που οδήγησαν μεγάλους αριθμούς ατόμων να αναζητήσουν ένα καλύτερο μέλλον στην Ευρώπη. Η ευρωπαϊκή επικράτεια είχε ήδη βιώσει, προερχόμενα από το εσωτερικό της, προσφυγικά/μεταναστευτικά κύματα εξαιτίας των πολέμων στη πρώην Γιουγκοσλαβία κατά τη δεκαετία του 1990 καθώς και των μεταναστευτικών ροών από πρώην κομμουνιστικές χώρες όπου η απότομη μετάβαση στην οικονομία της αγοράς είχε δημιουργήσει καταστάσεις απόλυτης ένδειας.

Οι παραπάνω μετακινήσεις είχαν σαφές και διακριτό αντίκτυπο και στην Ελλάδα. Από τις αρχές της δεκαετίας του 1990, η χώρα μας ήδη αποτελούσε τελικό προορισμό για μεγάλους, συγκριτικά με τα ελληνικά πληθυσμιακά δεδομένα, αριθμούς μεταναστευτικών ροών με προέλευση από την Αλβανία, ενώ ακολουθούσαν άτομα προερχόμενα από τη Βουλγαρία, την πρώην Σοβιετική Ένωση και τη Ρουμανία. Παρότι στην περίπτωση των πληθυσμιακών ομάδων με προέλευση την Αλβανία και την πρώην Σοβιετική Ένωση ικανό ποσοστό μελών τους είχε ελληνική καταγωγή, οι αρχικές τριβές και συγκρούσεις με τους γηγενείς στις περιοχές εγκατάστασης υπήρξαν

---

³⁵ Σε βάθος 20ετίας.

αναπόφευκτες. Σε αυτό το γενικό περιβάλλον σε ότι αφορά στην ύπαρξη αλλογενών πληθυσμών στην Ελλάδα, ήρθαν να προστεθούν τα προερχόμενα από τη Μέση Ανατολή διερχόμενα μεταναστευτικά κύματα, όπου μετακινούμενα μέσω της Τουρκίας έβλεπαν την χώρα μας ως την πρώτη ευρωπαϊκή χώρα σε μία πορεία με τελική κατάληξη τις εύρωστα οικονομικά χώρες της Βόρειας Ευρώπης.

Παρότι οι προσφυγικές/μεταναστευτικές ροές προς την Ευρώπη ³⁶ έκαναν χρήση όλων των διαδρομών που προσέφερε η λεκάνη της Μεσογείου, η λήψη αυστηρών μέτρων φύλαξης των συνόρων στα οποία προέβησαν η Ισπανία και η Ιταλία με την αρωγή της Ε.Ε, έστρεψαν το βάρος στην διαδρομή Τουρκία – Ελλάδα. ³⁷ Σύμφωνα με τα υπάρχοντα στοιχεία, μέχρι το 2009 ο μεγαλύτερος αριθμός των προσφύγων/μεταναστών χρησιμοποιούσε για την είσοδό του στην χώρα τη θαλάσσια διαδρομή από τα Μικρασιατικά παράλια στα νησιά του Αιγαίου. Για τα επόμενα 3 περίπου χρόνια οι περισσότερες ροές διήλθαν από τα χερσαία σύνορα της ελληνοτουρκικής μεθορίου ενώ, κατόπιν της λήψης κατάλληλων μέτρων αποτροπής, από το 2012 και μετά το βάρος της αντιμετώπισης των αφίξεων μετατοπίστηκε και πάλι στα νησιά του ανατολικού Αιγαίου. Η ανθρωπιστική κρίση που ξέσπασε ως αποτέλεσμα του συριακού εμφύλιου πολέμου, αύξησε κατακόρυφα τον αριθμό των προσφύγων, καθώς και αυτόν των μεταναστών που εκμεταλλεύτηκαν την έκρυθμη κατάσταση και το πνεύμα αρωγής που κυριάρχησε στις ευρωπαϊκές χώρες, ενώ το γεγονός της γεινίασης Συρίας – Τουρκίας νομοτελειακά συντέλεσε στην αύξηση των πιέσεων στα ελληνικά σύνορα.

Η τουρκική πολιτική σε σχέση με την περιοχή της Μέσης Ανατολής, η οποία πλέον αποτελούσε την κοιτίδα του προσφυγικού/μεταναστευτικού ζητήματος, υπήρξε ο καταλύτης που αύξησε εκθετικά την τρωτότητα της Ελλάδας απέναντι στις συνεχώς μεγεθυνόμενες ανθρωπινές ροές. Εντός του πλαισίου της νέο-Οθωμανικής προσέγγισής της και της προσπάθειας απόκτησης γεωστρατηγικών ερεισμάτων σε χώρες της Αφρικής και της Ασίας,

---

³⁶ Λεπτομερής παράθεση στοιχείων για τις μεταναστευτικές/προσφυγικές ροές σε επίπεδο Ε.Ε παρατίθενται στις παραγράφους 1-4 του Παραρτήματος «Β».

³⁷ Τα στοιχεία που φαίνονται στις παραγράφους 10, 11 και 12 του Παραρτήματος «Β», καθιστούν σαφές ότι οι μεταναστευτικές διαδρομές αποτελούν συγκοινωνούντα δοχεία , ως εκ τούτου η λήψη μέτρων σε μία μόνο περιοχή απλώς μεταθέτει το πρόβλημα σε μία άλλη.

η γειτονική χώρα είτε κατήργησε είτε διευκόλυνε την υποχρέωση θεώρησης εισόδου ³⁸ για πολλές χώρες της περιφέρειάς της, μεγάλο μέρος των οποίων υπήρξε μέρος της πρώην Οθωμανικής αυτοκρατορίας. Επιπρόσθετα, οι διευκολύνσεις των θεωρήσεων εισόδου συνδέθηκαν με τη χρησιμοποίηση του τουρκικού εθνικού αερομεταφορέα, ³⁹ με αυτόν τον τρόπο πληρώνοντας αρκούντως οικονομικά εισιτήρια και χωρίς να υπάρχουν ιδιαίτερες απαιτήσεις για την έκδοση των θεωρήσεων εισόδου, μεγάλος αριθμός υποψήφιων μεταναστών έφταναν με ταχύτητα και ασφάλεια στα τουρκικά αεροδρόμια, με πρωτεύον αυτό της Κωνσταντινούπολης, και λίγο μετά βρισκόνταν στα ελληνοτουρκικά σύνορα προσπαθώντας να συνεχίσουν το ταξίδι τους στην Ευρώπη.

Πέρα από τις παρεχόμενες διευκολύνσεις σε ότι αφορούσε στην άφιξη στην Τουρκία, αρκετές υπήρξαν οι φορές που οι τουρκικές κρατικές υπηρεσίες υποβοηθούσαν απροκάλυπτα την προσπάθεια παραβίασης των ελληνικών συνόρων. Γεγονός είναι ότι, η δωροδοκία αριθμού υπαλλήλων των υπηρεσιών ασφαλείας, με προεξέχουσα την Τουρκική Ακτοφυλακή, με σκοπό την παροχή διευκολύνσεων στα δίκτυα παράνομης διακίνησης ανθρώπων θα πρέπει να θεωρείται τόσο αναμενόμενη όσο και δεδομένη. Πέρα όμως από αυτή τη διαπίστωση, τα γεγονότα του 2020 στα χερσαία ελληνοτουρκικά σύνορα, όπου τούρκοι κρατικοί υπάλληλοι, διαφόρων υπηρεσιών, όχι μόνο διευκόλυναν αλλά εξωθούσαν, συχνά ακόμα και με τη βία, πρόσωπα χωρίς προσφυγικό προφίλ να εισέλθουν παράνομα στην ελληνική επικράτεια, καταδεικνύει σχεδιασμένη και οργανωμένη από πριν τουρκική πολιτική επιλογή στο ανώτερο επίπεδο.

Οι λόγοι για την υπόψη εργαλειοποίηση του προσφυγικού/μεταναστευτικού ζητήματος είναι πολλοί. Η Τουρκία ως συνορεύουσα χώρα επηρεάστηκε άμεσα από την έκρυθμη κατάσταση στη Συρία με αποτέλεσμα, τόσα χρόνια μετά την έναρξη του συριακού εμφύλιου

---

³⁸ FRONTEX. (2012). *Annual Risk Analysis 2012* (Frontex reference number: 5202). (σ.39). Warsaw: Risk Analysis Unit. Ανακτήθηκε την 4/2/22 από το <https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk Analysis/Annual Risk Analysis 2012.pdf>

³⁹ Holehouse, M. (2015, September 18). EU border force blames Turkish Airlines for surge in illegal African migration. *The Telegraph*. Ανακτήθηκε την 14/12/21 από: <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/turkey/11874964/EU-border-force-blames-Turkish-Airlines-for-surge-in-illegal-African-migration.html>

πόλεμοι, να συνεχίζει να διατηρεί εντός των συνόρων της τον μεγαλύτερο αριθμό προσφύγων διεθνώς, αριθμός ο οποίος ανέρχεται σε 4.000.000 άτομα.⁴⁰ Ο αντίκτυπος της συγκέντρωσης τόσο μεγάλου αριθμού αλλοδαπών στην Τουρκία υπήρξε αρνητικός για πολλαπλούς λόγους. Η πλειοψηφία του προσφυγικού πληθυσμού κατοικεί σε πόλεις και χωριά εκτός καταυλισμών, με αποτέλεσμα να συναγωνίζεται με τον εντόπιο πληθυσμό στην εκμετάλλευση των περιορισμένων πόρων και να δημιουργούνται σημαντικές εντάσεις και τριβές, οι οποίες έχουν και πολιτικό αντίκτυπο στο τουρκικό εσωτερικό ακροατήριο.⁴¹

Η υπόψη σαφώς αρνητική εξέλιξη, σε συνδυασμό με την αποκομιδή πολιτικών και οικονομικών οφελών⁴² καθώς και την επιθυμία του τούρκου προέδρου να αναδειχτεί ως ρυθμιστής ενός τόσο σημαντικού ζητήματος για την Ευρώπη,⁴³ οδήγησε στην υπογραφή σχετικής συμφωνίας επανεισδοχής με την ΕΕ,⁴⁴ η οποία μείωσε κατακόρυφα της αφίξεις προσφυγικών ροών στην Ελλάδα.⁴⁵ Η εφαρμογή της συμφωνίας έχει αποδειχτεί προβληματική, τόσο λόγω της αργοπορίας των ελληνικών αρχών να εξετάσουν τις αιτήσεις ασύλου,⁴⁶ όσο και λόγω της τουρκικής προσέγγισης που, παρά το ότι ο μεγάλος αριθμός προσφύγων δημιουργούσε αναταράξεις στο εσωτερικό της, προσέγγισε το ζήτημα με όρους μηδενικού αθροίσματος. Σύμφωνα με τις

---

⁴⁰ Μία γραφική παράσταση στην παράγραφο 13 στο Παράρτημα «Β». UNHCR. *Refugees and Asylum Seekers in Turkey*. Ανακτήθηκε την 4/2/22 από: <https://www.unhcr.org/tr/en/refugees-and-asylum-seekers-in-turkey>

⁴¹ World Food Programme. (2020). Social cohesion in Turkey: refugees and the host community. Ανακτήθηκε την 4/2/22 από: <https://docs.wfp.org/api/documents/WFP-0000118922/download/>

⁴² Χρηματοδότηση για την αντιμετώπιση των οικονομικών αναγκών των προσφύγων και επιτάχυνση της εξέτασης κυκλοφορίας των Τούρκων πολιτών χωρίς θεώρηση εισόδου (visa) στη ζώνη Schengen.

⁴³ Keridis, D. (2018) The Migration/Refugee Crisis and the (Un/Re) Making of Europe: Risks and Challenges for Greece. *Uluslararası İlişkiler*, 15:58, (σ. 69-80).

⁴⁴ EUR-Lex. Συμφωνία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Δημοκρατίας της Τουρκίας για την επανεισδοχή προσώπων που διαμένουν χωρίς άδεια. Ανακτήθηκε την 4/2/22 από: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A22014A0507%2801%29>

⁴⁵ European Stability Initiative. (2017). On solid ground? Twelve facts about the EU-Turkey Agreement in 2016. Ανακτήθηκε την 4/2/22 από: <https://www.esiweb.org/pdf/ESI%20-%20Twelve%20Facts%20about%20the%20EU-Turkey%20agreement%20in%202016.pdf>

⁴⁶ Keridis, D. (2018). (σ. 79).

υπάρχουσες πηγές,⁴⁷ η Τουρκία έχει υιοθετήσει μία στρατηγική η οποία εγγενώς χρησιμοποιεί τον προσφυγικό πληθυσμό εκβιαστικά απέναντι στην Ευρώπη, και ιδίως απέναντι στην Ελλάδα, στηριζόμενη τόσο στο μέγεθος του υπόψη πληθυσμού όσο και στη γεωστρατηγική θέση της Τουρκίας. Η προσπάθεια το 2020 της Τουρκίας να εργαλειοποιήσει τη μεταναστευτική πίεση προς την Ευρώπη για πολιτικούς σκοπούς,⁴⁸ δεν ήταν μόνο μία κίνηση αντιπερισπασμού προς το εσωτερικό ακροατήριο στον απόηχο δυσμενών διεθνών εξελίξεων,⁴⁹ αλλά μία μόνιμη επιλογή η χρήση της οποίας έχει εκτιμηθεί από νωρίς⁵⁰ και η Τουρκία θα εκμεταλλευθεί όταν θα το κρίνει απαραίτητο.

Η διαφαινόμενη γενική εξέλιξη του προσφυγικού/μεταναστευτικού φαινομένου δεν αφήνει κανένα περιθώριο εφησυχασμού. Παραμένοντας στον χώρο πέραν της ευρύτερης ευρωπαϊκής περιοχής, δεδομένου ότι τουλάχιστον επί του παρόντος φαίνεται να υφίσταται αρραγής σύμπνοια στην αρωγή των ουκρανών προσφύγων, η κατάσταση στο Αφγανιστάν είναι αντιπροσωπευτική. Η υπόψη χώρα αντιμετωπίζει μια τεράστια ανθρωπιστική και οικονομική κρίση,⁵¹ η οποία επιδεινώθηκε από την κατάργηση της διεθνούς οικονομικής στήριξης μετά την κατάληψη της εξουσίας από τους Ταλιμπάν τον Αύγουστο του 2021. Το Παγκόσμιο Πρόγραμμα Επισιτισμού (WFP), έχει χαρακτηρίσει την κατάσταση στο Αφγανιστάν ως την χειρότερη ανθρωπιστική κρίση παγκοσμίως και έχει προειδοποιήσει ότι περισσότερο από το ήμισυ του πληθυσμού απειλείται από οξεία πείνα, ενώ τρία εκατομμύρια παιδιά υποφέρουν από υποσιτισμό.

---

⁴⁷ Tsourapas, G. (2019). The Syrian Refugee Crisis and Foreign Policy Decision-Making in Jordan, Lebanon, and Turkey. *Journal of Global Security Studies*, (σ. 1-18). doi: 10.1093/jogss/ogz016

⁴⁸ Ευρωπαϊκό Συμβούλιο/Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (2020, Μάρτιος 04). Δήλωση για την κατάσταση στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ. Ανακτήθηκε την 4/2/22 από: <https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2020/03/04/statement-on-the-situation-at-the-eus-external-borders/>

⁴⁹ Reuters. (2020, February 27). At least 34 Turkish soldiers killed in air strikes in Syria's Idlib: Syrian Observatory. Ανακτήθηκε την 4/2/22 από: <https://www.reuters.com/article/us-syria-security-toll/at-least-34-turkish-soldiers-killed-in-air-strikes-in-syrias-idlib-syrian-observatory-idUSKCN20L32S>

⁵⁰ Tsourapas, G. (2019). (σ. 1).

⁵¹ Reuters (2021, December 14). Afghans face "avalanche of hunger and destitution" - UN agency. Ανακτήθηκε την 14/12/21 από: <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/afghans-face-avalanche-hunger-destitution-un-agency-2021-12-14/>

Είναι σαφές ότι τέτοιες καταστάσεις απόλυτης ένδειας, φαινόμενα που επ' ουδενί περιορίζονται στο Αφγανιστάν, αυξάνουν κατακόρυφα το προσφυγικό δυναμικό και συντελούν στη γιγάντωση των προσφυγικών ροών. Πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες, με αίτια είτε πολεμικές συρράξεις και αποτυχημένα κράτη, είτε την ολοένα επιδεινούμενη κλιματική κρίση, θα δημιουργήσουν αναπόφευκτα προσφυγικές/μεταναστευτικές ροές οι οποίες θα πιέσουν το σύνολο της νότιας Ευρώπης και φυσικά την Ελλάδα. Πέρα από την ανθρωπιστική πλευρά του ζητήματος, η εργαλειοποίηση των μεταναστευτικών ροών - όπως μας έχει δείξει η εμπειρία σε Ελλάδα, Ιταλία, Πολωνία και Ισπανία - θα συνεχιστεί εξαναγκάζοντας την Ε.Ε να αντιμετωπίσει έκρυθμες καταστάσεις τόσο στον εξωτερικό της περίγυρο όσο και στο εσωτερικό της, ενώ καταστάσεις όπως η αθρόα είσοδος παράτυπων μεταναστών στο μέγεθος αυτών του 2015 θα δοκιμάσει και πάλι την συνοχή της Ε.Ε και την αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών- μελών της.

Κεφάλαιο 3

Η θεώρηση του προσφυγικού/μεταναστευτικού φαινομένου μπορεί να γίνει μέσω δύο ακραίων ιδεοτυπικών πρισμάτων, αυτό της πρόκλησης ελλείματος ασφαλείας και αυτό της, με την ευρεία έννοια, ανάπτυξης όπου οι εισροές πληθυσμών αποτελούν λύση στην αντιμετώπιση υπαρχόντων προβλημάτων. Παρότι σε κάθε αντιπαράβολή ιδεοτύπων η πραγματικότητα βρίσκεται συνήθως στο ενδιάμεσο διάστημα, στο παρόν κεφάλαιο θα αναφερθούν τα βασικά επιχειρήματα της κάθε θέσης, επεκτείνοντας την ανάγνωσή μας τόσο στο ελληνικό περιβάλλον όσο και σε αυτό στο εσωτερικό της Ε.Ε, λαμβάνοντας υπόψη τη διασύνδεση μεταξύ τους.

Η θέαση του προσφυγικού/μεταναστευτικού φαινομένου από την σκοπιά της ευρύτερης ασφάλειας συμβαδίζει με την παγκόσμια αύξηση των απόλυτων αριθμών των προσώπων που διαβιούν εκτός της χώρας καταγωγής τους. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης,⁵² ενώ το 2000 στην ευρωπαϊκή ήπειρο υπήρχαν 56.9 εκατομμύρια μεταναστών, το 2020 ο υπόψη αριθμός είχε ανέλθει στα 86.7 εκατομμύρια, δίνοντας έτσι στην Ευρώπη την πρώτη θέση σε αριθμό μεταναστών σε σύγκριση με όλες τις υπόλοιπες ηπείρους. Η διαφοροποίηση της έννοιας της ασφάλειας, η οποία από κρατοκεντρική και επικεντρωμένη στον τομέα της εθνικής άμυνας επεκτάθηκε και πλέον συμπεριλαμβάνει την κοινωνική, πολιτική, οικονομική και περιβαλλοντολογική ασφάλεια,⁵³ σημαίνει ότι όλοι οι παράγοντες με πιθανή δυσμενή επίπτωση στους παραπάνω τομείς, όπως οι εισροές μεταναστευτικών/προσφυγικών πληθυσμών εκλαμβάνονται ως απειλές ή κατ' ελάχιστο προκλήσεις κατά της κρατικής ή οργανωσιακής, στην περίπτωση της Ε.Ε, συνοχής και πρέπει να αντιμετωπιστούν.

Σε ό,τι αφορά στην κοινωνική θεώρηση της ασφάλειας, η είσοδος μεγάλου, συγκριτικά με την προς εξέταση γηγενή κοινότητα, αριθμού αλλογενών πληθυσμών θεωρείται ότι θέτει σε κίνδυνο τα θεμέλια της

---

⁵² Migration Data Portal. Total number of international migrants at mid-year 2000. Ανακτήθηκε την 1/2/22 από: https://www.migrationdataportal.org/international-data?i=stock_abs_&t=2000&m=1&rm49=150

⁵³ Peoples, C. & Vaughan-Williams, N. (2010). *Critical Security Studies: An Introduction*. (σ. 22-23). London: Routledge.

κοινωνικής συνοχής ή ακόμα και την ίδια την ταυτότητα της κοινότητας. Η κοινωνική ασφάλεια έχει ως πυρήνα την ικανότητα της κοινωνίας να διατηρήσει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της, τα οποία είναι ακριβώς αυτά που της δίνουν ξεχωριστή ταυτότητα, μπροστά σε ραγδαίες αλλαγές συνθηκών ή ακόμα και πραγματικές ή θεωρούμενες απειλές.⁵⁴ Με βάση τα παραπάνω, καθίσταται σαφές ότι εφόσον οι νεοεισερχόμενοι πληθυσμοί, ανεξάρτητα του νόμιμου ή μη της άφιξής τους, διαφοροποιούνται στα βασικά ταυτοτικά στοιχεία όπως στη γλώσσα, στη θρησκεία και στον ευρύτερο πολιτισμικό αξιακό κώδικα, τότε προσλαμβάνονται ως απειλή και γεννιούνται οι ανάλογες αντιδράσεις. Παραμένοντας στο πλαίσιο της Ευρώπης, και εξετάζοντας κοινωνίες όπου συμβιούν παραπάνω από μία πολιτισμικές σταθερές – όπως για παράδειγμα η γλώσσα στη Φινλανδία ή στην Ελβετία – καθίσταται σαφές ότι η κοινή πολιτισμική θεώρηση, ο περίφημος και τώρα τελευταία αμφισβητούμενος εκ των ένδον δυτικός πολιτισμός, αποτελεί την ικανή συνθήκη που προσδίδει κοινά αποδεκτή ταυτότητα. Δεδομένου ότι η συνολική επιτυχία των πολιτικών ενσωμάτωσης σε κράτη - μέλη της Ε.Ε είναι υπό συζήτηση,⁵⁵ συνάγεται ότι οι ριζικά διαφοροποιημένοι αλλοδαποί πληθυσμοί θα συνεχίσουν να θεωρούνται τουλάχιστον πρόκληση για τις χώρες διαμονής τους.

Η δυσμενής επίδραση του προσφυγικού αλλά κυρίως του μεταναστευτικού φαινομένου στην οικονομία έχει διάφορες εκφάνσεις. Αρχικά, η δυνατότητα απορρόφησης του εργατικού δυναμικού σε κάθε χώρα είναι απόλυτη συνάρτηση τόσο του είδους της οικονομίας της, όσο και της οικονομικής πορείας της. Ακόμα και μεταναστευτικό δυναμικό υψηλών δεξιοτήτων αυξάνει την εργασιακή προσφορά και τον παρεπόμενο ανταγωνισμό, με αποτέλεσμα σε οικονομίες χωρίς ισχυρούς κανονιστικούς και

---

⁵⁴ Waever, O. (1993). Societal Security: The Concept. Στο Waever, O., Buzan, B, Kelstrup, M. & Lemaitre, P (επιμ.) *Identity, Migration and the New Security Agenda in Europe*. (σ. 23). London: Pinter Publishers.

⁵⁵ Για την περίπτωση της Σουηδίας στο Traub, J. (2021, November 17). Even Sweden Doesn't Want Migrants Anymore. *Foreign Policy*. Ανακτήθηκε την 20/12/21 από: <https://foreignpolicy.com/2021/11/17/even-sweden-doesnt-want-migrants-anymore-syria-iraq-belarus/>. Σχετικά με τη Γερμανία στο Lawton, S. (2021, March 10). Germany revisits integration policy as critics demand 'paradigm shift'. *EURACTIV*. Ανακτήθηκε την 20/12/21 από: <https://www.euractiv.com/section/non-discrimination/news/german-integration-policy-needs-a-paradigm-shift-opposition-migrant-organisations-say/>

ελεγκτικούς μηχανισμούς, να αυξάνουν την ανεργία και να υποσκάπτουν θεμελιωμένα εργασιακά δικαιώματα.⁵⁶ Επιπρόσθετα, η διεθνής μετανάστευση υψηλά εξειδικευμένου δυναμικού από αναπτυσσόμενες χώρες προς την Ε.Ε δημιουργεί έναν φαύλο κύκλο, καθόσον ένα από τα πλέον απαραίτητα στοιχεία οικονομικής ανάπτυξης, δηλαδή το κατάλληλο εργατικό δυναμικό, απουσιάζει από τις χώρες προέλευσης, με αποτέλεσμα οι συνθήκες που εξωθούν σε μετανάστευση εξ' αρχής να διαιωνίζονται.

Πέρα από την αγορά εργασίας, η ύπαρξη προσφυγικών/μεταναστευτικών πληθυσμών επιδρά και στην κοινωνική πολιτική των επηρεαζόμενων κρατών. Ο αρνητικός αντίκτυπος στην αγορά εργασίας που προαναφέρθηκε, μειώνει την ικανότητα άμεσης φορολόγησης, δηλαδή την κύρια πηγή εσόδων του κράτους και αυξάνει τις ανάγκες αντιμετώπισης της ανεργίας με τη παροχή των αντίστοιχων επιδομάτων. Παραμένοντας στο πεδίο της επιδοματικής πολιτικής, τα ευρωπαϊκά κράτη με ισχυρό κοινωνικό πρόσημο έχουν θεσμοθετήσει σειρά παροχών – χρηματικών ή όχι - πέρα από αυτές που συνδέονται με την εργασιακή κατάσταση. Η εκθετική αύξηση των δικαιούχων, σε συνάρτηση με τον περιορισμό της οικονομικής βάσης που προσδίδει έσοδα στο κράτος, δημιουργεί ιδιαίτερα βάρη στον εκάστοτε κοινωνικό προϋπολογισμό καθώς και μειώσεις του ύψους των παροχών, προκειμένου να είναι δυνατή η κάλυψη της επιπρόσθετης ζήτησης. Με αυτόν τον τρόπο μπορεί να ικανοποιούνται, εν μέρη και προσωρινά, οι αυξημένες ανάγκες που αποτελούν συνέπεια των προσφυγικών/μεταναστευτικών πληθυσμών, αλλά υποσκάπτεται η ουσία του κράτους δικαίου καθώς και η κοινωνική συνοχή των πολιτών της χώρας, των οποίων η ευημερία αποτελεί εξ' αρχής τον λόγο ύπαρξης του κράτους ως κοινωνική συγκρότηση.

Η έννοια της εσωτερικής ασφάλειας, αποτελεί επίσης ένα πεδίο όπου η μετανάστευση θεωρείται πως έχει αρνητική επίδραση, άποψη που έλαβε ιδιαίτερη έκταση στον απόηχο της επίθεσης κατά των ΗΠΑ την 11^η

---

⁵⁶ Somerville, W. & Sumption, M. (2009). *Immigration and the Labour Market: Theory, Evidence and Policy*. (σ. 3). Migration Policy Institute. Ανακτήθηκε την 28/01/22 από: <https://www.migrationpolicy.org/research/immigration-and-labour-market-theory-evidence-and-policy>

Σεπτεμβρίου του 2001 και αποτυπώνεται και σε θεσμικά έγγραφα της Ε.Ε.⁵⁷ Σύμφωνα με το παραπάνω σκεπτικό, οι παράνομες μετακινήσεις πληθυσμών, είτε σαν πρόσφυγες είτε σαν μετανάστες, συνδέονται στενά με την αύξηση της τρομοκρατίας, το οργανωμένο έγκλημα και με την απώλεια της έννοιας της κρατικής κυριαρχίας λόγω της διάτρησης των συνόρων.⁵⁸ Οι δύο τελευταίες προσλήψεις είναι σαφείς: πράγματι η χορήγηση άδειας για την είσοδο εντός συγκεκριμένης κρατικής επικράτειας αποτελεί μοναδικό και αναφαίρετο δικαίωμα του εκάστοτε κράτους, ενώ η άμβλυση του εν λόγω δικαιώματος, όπως στην περίπτωση της εγκαθίδρυσης της ζώνης Schengen, έχει γίνει υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις και επ' ουδενί σημαίνει απεμπόληση του. Η διασύνδεση μεταξύ οργανωμένου εγκλήματος και των δικτύων παράνομης διακίνησης ανθρώπων αποτελεί επίσης ξεκάθαρη απειλή ασφαλείας· όχι μόνο η δράση των υπόψη δικτύων διαβρώνει την ουσία και την πρόσληψη από το εσωτερικό ακροατήριο της έννοιας της ασφάλειας, αλλά η ύπαρξη διαδρομών και δικτύων υποστήριξης αυξάνει τις πιθανότητες για επέκταση των παράνομων δραστηριοτήτων όπως λαθρεμπόριο, διακίνηση ναρκωτικών ή διακίνηση ανθρώπων χωρίς τη θέλησή τους.

Η σύνδεση με την τρομοκρατία είναι λιγότερο εμφανής, χωρίς όμως να αποτελεί προϊόν φαντασιοπληξίας. Οι αυξημένες μεταναστευτικές ροές αποτελούν πρόσφορο έδαφος εκμετάλλευσης από τις τρομοκρατικές οργανώσεις, προκειμένου να παρεισφρήσουν στην Ε.Ε με το καθεστώς του ευάλωτου πρόσφυγα ή μετανάστη, είτε αλλοδαποί τρομοκράτες είτε ριζοσπαστικοποιημένοι ευρωπαίοι που επιχείρησαν στη Μέση Ανατολή κατά την περίοδο άνθησης του εμπονομαζόμενου Ισλαμικού Κράτους.⁵⁹ Επιπρόσθετα, υπάρχουν στοιχεία τόσο ότι δράστες τρομοκρατικών επιθέσεων σε χώρες της Ε.Ε διήλθαν στο παρελθόν από την Ελλάδα ως πρόσφυγες⁶⁰ αλλά και ότι η πολιτική ακραίων σαλαφιστών⁶¹ αποσκοπεί,

---

⁵⁷ Huysmans, J. (2000). The European Union and the Securitization of Migration. *Journal of Common Market Studies* 39:5 (σ.751-777).

⁵⁸ Stoffman, D. (2008). Truths and Myths About Immigration. Στο Moens, A. & Collacott, M. (επιμ.). *Immigration Policy and the Terrorist Threat in Canada and the United States*. (σ. 3-20). Vancouver: Fraser Institute.

⁵⁹ Καρατράντος, Τ. (2020). (σ. 756).

⁶⁰ Keridis, D. (2018). (σ. 77).

μέσω τρομοκρατικών δράσεων, στην στοχοποίηση των υπαρχόντων μουσουλμανικών κοινοτήτων στην Ε.Ε και στη παρεμπόδιση της ενσωμάτωσης στην ευρύτερη κοινωνία των μετριοπαθών στοιχείων των υπόψη κοινοτήτων.⁶² Πέρα από τα τρία στοιχεία εσωτερικής ασφάλειας που προαναφέρθηκαν, ικανός αριθμός δεδομένων στηρίζει την σύνδεση των μεταναστευτικών και προσφυγικών πληθυσμών, ιδίως σε συνάρτηση με μια συρρικνούμενη ή έστω στατική οικονομία, με την αύξηση της καθημερινής εγκληματικότητας.⁶³

Ιδίως σε ό,τι αφορά στην Ελλάδα και στη διασύνδεσή της με την Ε.Ε, η συνύφανση μεταναστευτικών/προσφυγικών ρευμάτων με το έλλειμμα ασφάλειας έθεσε σε αμφιβολία την ευρωπαϊκή αλληλεγγύη, η οποία – τουλάχιστον στη θεωρία - αποτελεί θεμελιακή προϋπόθεση του οικοδομήματος της Ε.Ε. Η - για διάφορους, ακόμα και για ιδεοληπτικούς, λόγους - αποτυχημένη διαχείριση από τη μεριά της Ελλάδας των τεράστιων προσφυγικών/μεταναστευτικών ροών του 2015,⁶⁴ περιθωριοποίησε τη χώρα από την υπόλοιπη Ε.Ε, καθώς στερήθηκε λόγο στην απόφαση σχετικών πολιτικών⁶⁵ που της επέβαλαν ρόλο χώρου παραμονής επ' αόριστο μεταναστών και προσφύγων, ενώ υπήρξαν και μέτρα που περιόριζαν το δικαίωμα των κατόχων ελληνικού διαβατηρίου στην ελεύθερη κυκλοφορία εντός της Ε.Ε.⁶⁶ Οι παραπάνω εξελίξεις συνέβησαν σε μία περίοδο βαθιάς οικονομικής κρίσης όπου η αλληλεγγύη, ή απλώς η θετική πρόσληψη της Ελλάδας, από τους ευρωπαίους εταίρους ήταν απαραίτητη. Από όλα τα

---

⁶¹ Σύνδεση Ισλαμισμού, Σαλαφισμού και Ιερού Πολέμου στο Hamid, S. & Dar, R. (2016, July 15). Islamism, Salafism, and jihadism: A primer. *Brookings*. Ανακτήθηκε την 1/2/22 από: <https://www.brookings.edu/blog/markaz/2016/07/15/islamism-salafism-and-jihadism-a-primer/>

⁶² Φίλης, Κ. (2017). *Πρόσφυγες, Ευρώπη, Ανασφάλεια*. (σ. 37) Αθήνα: Εκδόσεις Παπαδόπουλος.

⁶³ Σχετικό παράδειγμα η περίπτωση της Ισπανίας, όπου το ποσοστό των αλλοδαπών κρατουμένων στο ισπανικό σωφρονιστικό σύστημα είναι 25 φορές μεγαλύτερο από το ποσοστό των αλλοδαπών στον γενικό πληθυσμό, σύμφωνα με το Westbrook, R. (2010). *Immigration and Crime in Catalonia, Spain: What's the Connection? Towards a Theory on Immigrant Crime*. Claremont-UC Undergraduate Research Conference on the European Union: Vol. 2010, Article 10. DOI: 10.5642/urceu.201001.10. Ανακτήθηκε την 3/2/22 από: <https://scholarship.claremont.edu/urceu/vol2010/iss1/10>

⁶⁴ Γραφική αναπαράσταση του μεγέθους του προβλήματος, σύμφωνα με στοιχεία της FRONTEX, στη παράγραφο 8 του Παραρτήματος «B».

⁶⁵ Φίλης, Κ. (2017). (σ. 42).

⁶⁶ Keridis, D. (2018). ο.π.

παραπάνω, καθίσταται σαφές ότι οι δυσμενείς επιδράσεις του προσφυγικού/μεταναστευτικού φαινομένου στην έννοια της ασφάλειας είναι πραγματικές, τόσο στις χώρες εισόδου και τελικής διαμονής όσο και στις ενδοενωσιακές σχέσεις εντός του συστήματος της Ε.Ε.

Η απόλυτη αντινομία μεταξύ της θεώρησης της μετανάστευσης υπό το πρίσμα της ασφάλειας και αυτής υπό το πρίσμα της ανάπτυξης, είναι ότι αμφότερες οι απόψεις είναι αντικειμενικά ορθές. Η συμβολή των εργαζομένων από χώρες που δεν ανήκουν στην Ε.Ε στην οικονομία των κρατών μελών της είναι καταλυτική, τόσο για λόγους ελλείψεων στην αγορά εργασίας σε συγκεκριμένες ειδικεύσεις, όπως για παράδειγμα στον αγροτικό τομέα,⁶⁷ όσο και εξαιτίας της δημογραφικής γήρανσης που βιώνει η Ευρώπη. Το παράδειγμα της Γερμανίας είναι ενδεικτικό: δεδομένου του χαμηλού δείκτη γεννήσεων των πολιτών της χώρας και του ανεπτυγμένου κοινωνικού κράτους παροχών, προκειμένου να διατηρηθεί ανταγωνιστική η οικονομία της απαιτεί σε ετήσια βάση την είσοδο στην αγορά εργασίας 400.000 ατόμων,⁶⁸ αριθμός που καλύπτεται από τη μετανάστευση. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ,⁶⁹ οι παρούσες προβλέψεις υπολογίζουν συρρίκνωση του εργατικού δυναμικού κατά 50 εκατομμύρια άτομα μέχρι το 2060, ως εκ τούτου η βιωσιμότητα του ασφαλιστικού και συνταξιοδοτικού συστήματος εξαρτάται από την είσοδο μεταναστών. Παρά την αναντίρρητη ανάγκη εισροών μεταναστών για τη διατήρηση του οικονομικού επιπέδου της Ε.Ε, απαραίτητη προϋπόθεση για την τελική επιτυχία του εγχειρήματος είναι η

---

⁶⁷ Μία συνοπτική έκθεση για το υπόψη ζήτημα στο Augère-Granier, M-L. (2021). *Migrant seasonal workers in the European agricultural sector*. (Έκθεση PE 689.347). European Parliamentary Research Service. Ανακτήθηκε την 15/1/22 από: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/689347/EPRS_BRI\(2021\)689347_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/689347/EPRS_BRI(2021)689347_EN.pdf)

⁶⁸ Kaneiowski, D. (2019, November 11). Germany needs immigrants to stay competitive: economist. *Deutsche Welle*. Ανακτήθηκε την 14/12/21 από: <https://www.dw.com/en/germany-needs-immigrants-to-stay-competitive-economist/a-51158216>

⁶⁹ Westmore, B. (2014). *International Migration: The Relationship with Economic and Policy Factors in the Home and Destination Country*. (Έκθεση OECD Economics Department Working Papers no. 1140). Paris: OECD Publishing. Ανακτήθηκε την 22/12/21 από: https://www.oecd-ilibrary.org/economics/international-migration-the-relationship-with-economic-and-policy-factors-in-the-home-and-destination-country_5jz123h8nd7l-en;jsessionid=olGX57rsKlCnF0HupEy8XaqN.ip-10-240-5-81

πρόθεση ενσωμάτωσης στο σύνολο των δομών του κράτους διαμονής.⁷⁰ Πέρα από την ενίσχυση της ευρωπαϊκής οικονομίας και σε ό,τι αφορά στο περιφερειακό με την Ε.Ε σύστημα, υφίστανται μελέτες που αποδεικνύουν με σαφήνεια ότι τα εμβάσματα που αποστέλλουν οι εργαζόμενοι στις χώρες καταγωγής τους έχουν εξαιρετικά θετικό αντίκτυπο στην εξάλειψη της φτώχειας και στην οικονομική ανάπτυξη, δημιουργώντας με αυτόν τον τρόπο τις απαραίτητες συνθήκες για άμβλυση των αιτιών που οδήγησαν αρχικά στη μετανάστευση.⁷¹

Ένα άλλο εξαιρετικά σημαντικό ζήτημα όπου εκτιμάται ότι η μετανάστευση μπορεί να αποτελέσει λύση, ή τουλάχιστον σημαντικό μέρος αυτής, είναι το αρνητικό δημογραφικό δυναμικό που χαρακτηρίζει την Ε.Ε. Πέρα από το ζήτημα για το ποιος θα εργάζεται το 2060 για να υποστηρίξει το ασφαλιστικό και συνταξιοδοτικό σύστημα των γερασμένων ευρωπαίων, υπάρχει και το πλέον σημαντικό ζήτημα για το ποιοι θα είναι οι ευρωπαίοι του 2100 και ποια θα είναι η ταυτότητα των κρατών που απαρτίζουν την Ε.Ε του σήμερα.⁷² Παρότι η άκριτη αποδοχή των μεταναστευτικών ροών φαντάζει ως η μοναδική ρεαλιστική λύση,⁷³ η πραγματικότητα είναι πολύ πιο περίπλοκη και εξαρτάται κατά μεγάλο μέρος τόσο από την ικανότητα ενσωμάτωσης των αλλογενών πληθυσμών, ικανότητα που φυσικά εξαρτάται από την επιθυμία τους να ενσωματωθούν, όσο και από την ικανότητα των ευρωπαϊκών κρατών να παρέξουν στους πολίτες τους ευνοϊκό περιβάλλον προκειμένου να αυξήσουν τον αριθμό παιδιών ανά οικογένεια.⁷⁴

---

⁷⁰ OECD. (2016). *OECD Economic Surveys: European Union*. Paris: OECD Publishing. Ανακτήθηκε την 3/12/21 από: <https://www.oecd.org/economy/surveys/european-union-2016-overview.pdf> 23

⁷¹ ο.π

⁷² Tarvainen, K. (2018). Population projections for Sweden, Norway, Denmark, and Finland, 2015–2065. *Bulletin of Geography. Socio-economic Series*. 39:39. (σ. 147-160). Ανακτήθηκε την 12/1/22 από: <https://ideas.repec.org/a/vrs/buogeo/v39y2018i39p147-160n10.html>

⁷³ Μια άποψη που στη ρητορική της εκμεταλλεύεται και τα κελεύσματα της πολιτικής ορθότητας στο Merritt, G. (2022). *If only ageing Europe had chosen the easy option of more immigration!* European Issue n° 621, Fondation Robert Schuman. Ανακτήθηκε την 17/2/22 από: <https://www.robert-schuman.eu/en/european-issues/0621-if-only-ageing-europe-had-chosen-the-easy-option-of-more-immigration>

⁷⁴ Αναφορά σε ότι αφορά στην δημογραφική κατάσταση στα κράτη - μέλη της Ε.Ε στο Lorant, K. (2005). *The demographic challenge in Europe*. Brussels: European Parliament. Ανακτήθηκε την 11/12/21 από:

Κεφάλαιο 4

Μετά την αναφορά που έγινε στη γενική αξιολόγηση του προσφυγικού/μεταναστευτικού φαινομένου και την επίδρασή του στους τομείς της ασφάλειας και της ευημερίας, θα ακολουθήσει αναφορά στην πρόσληψη του φαινομένου σε Ελλάδα και στην Ε.Ε. Σε ό,τι αφορά στην χώρα μας, η επαφή με τον επονομαζόμενο ξένο εντός των ορίων του ελλαδικού χώρου ξεκίνησε στην δεκαετία του 1960, όταν η οικονομική ανάπτυξη και η αύξηση του τουρισμού επέτρεψαν σε πολύ μεγάλο, συγκριτικά πάντα σε σχέση με το παρελθόν, αριθμό αλλοδαπών να επισκεφθεί την Ελλάδα. Φυσικά οι εν λόγω αλληλεπιδράσεις περιορίζονταν, ως επί το πλείστον, σε προσωρινή επαφή με επισκέπτες για λόγους τουρισμού, άρα οι οποιοσδήποτε αξιολογικές κρίσεις οριοθετούνται μέσα σε ένα σε πολύ συγκεκριμένο πλαίσιο. Αλλαγή στις υπόψη προσλήψεις θα φέρει η δεκαετία του 1990, με την αθρόα είσοδο αλλοδαπού εργατικού δυναμικού από τις χώρες της επονομαζόμενης πρώην Ανατολικής Ευρώπης, με προεξέχουσα την Αλβανία, προσωπικό με μακροχρόνια πλέον προοπτική διαμονής στη χώρα. Η παραπάνω εξέλιξη, σε συνδυασμό με το αβέβαιο που έφεραν στη Βαλκανική οι πόλεμοι στη Γιουγκοσλαβία, οδήγησαν σε ένα εντεινόμενο αίσθημα ανασφάλειας και δυσπιστίας απέναντι στο οποιοδήποτε ξένο στοιχείο.

Η υπόψη αντίδραση είναι απόλυτα λογική, όπως έχει παρατηρηθεί στο ρου της ιστορίας σε περιόδους εμφανούς αστάθειας, η ενδυνάμωση των κοινών δεσμών που συνεπάγεται η συμμετοχή στην οποιαδήποτε εθνική κοινότητα, παρέχει ένα αίσθημα προστασίας και δίνει συγκριτικό πλεονέκτημα στον ανταγωνισμό για την επικράτηση.⁷⁵ Η απότομη και διογκούμενη επαφή με εν δυνάμει αποσταθεροποιητικά στοιχεία, όπως οι παραπάνω μεταναστευτικές ροές, δημιούργησε μία περίοδο έντασης που σηματοδότησε τη μεταστροφή των υπαρχόντων στάσεων· ενώ το 1989 οι Έλληνες συγκαταλέγονταν στους πλέον ανεκτικούς προς τους ξένους ευρωπαϊκούς λαούς, σε τρία μόνο χρόνια οι απόψεις που εκφράζονται σχετικά με την

<https://www.europarl.europa.eu/inddem/docs/papers/The%20demographic%20challenge%20in%20Europe.pdf>

⁷⁵ Hobsbawm, J. E. (1994). *Nation and Nationalism since 1780 – Programme, myth, reality*. (σ. 173). Cambridge: Cambridge University Press.

ύπαρξη αλλοδαπών στη χώρα δείχνουν ριζική αλλαγή στις υπόψη προσλήψεις.⁷⁶

Στα στοιχεία έρευνας⁷⁷ σχετικά με την στάση των Ελλήνων απέναντι στο μεταναστευτικό φαινόμενο κατά τη δεκαετία του 1990, υπάρχουν προσλήψεις οι οποίες παρέμειναν σταθερές και θα εμφανιστούν και κατά τη μεταναστευτική/προσφυγική κρίση του 2015. Η αίσθηση που περιγράφεται είναι ότι ο αριθμός των αλλοδαπών είναι υπέρμετρος για τις ανοχές της χώρας, γεγονός που συνδέεται με ανησυχία - ή ακόμα και βεβαιότητα – ότι η υπόψη παρουσία έχει αρνητική επίδραση τόσο στην εκδήλωση της εγκληματικότητας όσο και στην αγορά εργασίας. Η γενική εντύπωση είναι ότι η έννοια του ξένου συνδέεται με εθνικούς και θρησκευτικούς προσδιορισμούς, με τους δεύτερους να αποκτούν επιπρόσθετο ειδικό βάρος αν ληφθεί υπόψη η διασύνδεση του ελληνικού εθνικού αισθήματος με την Ορθοδοξία. Πρέπει να σημειωθεί το γεγονός, ότι οι υπόψη αρνητικές προσλήψεις δεν επεκτείνονται στους παλιννοστούντες ομογενείς, παρά τις επιμέρους διαφοροποιήσεις τους σε σχέση με την πλειοψηφία, ενώ εντύπωση κάνει «...ο υψηλός βαθμός συμπάθειας που απολαμβάνουν οι μαύροι». Σε όλες τις περιπτώσεις, οι ερευνητές που αξιολόγησαν τα υπάρχοντα στοιχεία, κατέληξαν ότι οι στάσεις που καταγράφηκαν απέναντι στους αλλοδαπούς μετανάστες – ανεξάρτητα πολιτικών συγκυριών που επέδρασαν στην σχηματοποίησή τους - σαφώς και επηρεάζουν δυσμενώς τόσο την κοινωνική συνοχή όσο και τη διατήρηση της κοινωνικής ειρήνης.

Δύο δεκαετίες αργότερα, και στον απόηχο των τεράστιων μεταναστευτικών/προσφυγικών ροών του 2015, η άποψη⁷⁸ της ελληνικής κοινωνίας σε σχέση με το προς εξέταση φαινόμενο έχει τροποποιηθεί προς το χειρότερο μεν, όχι όμως στο επίπεδο που θα αναμένονταν. Σύμφωνα με

---

⁷⁶ Βούλγαρης Γ., Δώδος Δ., Καφετζής Π., Λυριντζής Χ., Μιχαλοπούλου Κ., Νικολακόπουλος Η., Σπουρδαλάκης Μ., & Τσουκαλάς Κ. (1995). Η πρόσληψη και η αντιμετώπιση του «Άλλου» στη σημερινή Ελλάδα. *Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης*. 5:2. (σ. 81–100). <https://doi.org/10.12681/hpsa.15290>

⁷⁷ ο.π

⁷⁸ Καιρίδης, Δ. (2016). Η Άποψη Των Ελλήνων Για Τους Μετανάστες Και Τα Ανθρώπινα Δικαιώματα. *Οργανισμός Έρευνας και Ανάλυσης διαΝΕΟσις*. Ανακτήθηκε την 2/2/22 από: https://www.dianeosis.org/2016/02/apopsi_twn_ellinwn_gia_toys_metanastes/

σχετική έρευνα του 2016,⁷⁹ η ελληνική κοινή γνώμη εξακολουθεί να θεωρεί ότι υφίσταται εξαιρετικά μεγάλος αριθμός αλλοδαπών, ενώ η υπόψη κοινότητα έχει γενικά δυσμενή αντίκτυπο στην κοινωνία διότι συνδράμει στην αύξηση τόσο της εγκληματικότητας όσο και της ανεργίας. Σε ό,τι αφορά θέματα ταυτότητας η άποψη είναι ότι η παρουσία μεταναστών δεν έχει θετικό πολιτισμικό αντίκτυπο, ενώ σχετικά με το δημογραφικό ζήτημα, 3 στους 4 ερωτηθέντες δεν θεωρούν ότι η παρουσία μεταναστών βοηθά στην αντιμετώπισή του.

Σημείο το οποίο τονίζεται στην ανάλυση της έρευνας, είναι η αμφίδρομη επιρροή μεταξύ των θέσεων της κοινής γνώμης και των πολιτικών αποφάσεων του εκάστοτε κυβερνητικού σχήματος. Επιπρόσθετα, η συσχέτιση της ιδεοληπτικής⁸⁰ φιλο-μεταναστευτικής ρητορικής της τότε κυβέρνησης με τη μερική άμβλυνση των θέσεων της κοινής γνώμης σχετικά με το μεταναστευτικό, παρά την εκρηκτική αύξηση των ροών στους καλοκαιρινούς μήνες, υποδηλώνει ότι η πολιτική ηγεσία μάλλον καθοδηγεί παρά απλώς λαμβάνει υπόψη τις κοινωνικές αποκρίσεις, άρα μέχρι ένα σημείο μπορεί να σχηματοποιήσει ευνοϊκά για αυτήν το αναγκαίο περιβάλλον για την ευόδωση μίας πολιτικής. Ερχόμενοι στο παρόν, σύμφωνα με έρευνα της υπηρεσίας Eurobarometer σχετικά με το μέλλον της Ευρώπης,⁸¹ το 52% των Ελλήνων θεωρεί ως το μεγαλύτερο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν την ανεργία, το δε μεταναστευτικό έρχεται αμέσως μετά, με το 49% των συμμετεχόντων να το αναφέρουν ως το κύριο πρόβλημα.

Η στάση των χωρών της Ε.Ε απέναντι στο μεταναστευτικό/προσφυγικό φαινόμενο, στάση που ερμηνεύεται είτε από δημόσιες τοποθετήσεις και πολιτικές αποφάσεις είτε από έρευνες σχετικά με την άποψη της κοινής

---

⁷⁹ Παράγραφος 7, Παράρτημα «B».

⁸⁰ Ιδεοληπτική καθόσον η τότε κυβέρνηση πρόκρινε την θεωρούμενη από τους υποστηρικτές της πολιτική της αλληλεγγύης απέναντι σε όλους τους παράνομα εισερχόμενους, είτε πρόσφυγες είτε οικονομικούς μετανάστες, στην ελληνική επικράτεια σε βάρος των υποχρεώσεων της ως κράτους-μέλους της ζώνης Schengen καθώς και των ιδίων δυνατοτήτων διαχείρισης πληθυσμιακών εισροών τέτοιου μεγέθους. Σχετικά στο Συρίγος, Μ. Α. (2015, Δεκέμβριος 20). Πού και πώς χάθηκε ο έλεγχος στο μεταναστευτικό. *Η Καθημερινή*. Ανακτήθηκε την 2/2/22 από: <https://www.kathimerini.gr/society/843088/poy-kai-pos-chathike-o-elegchos-sto-metanasteytiko/>.

⁸¹ Eurobarometer. (2022) *Future of Europe 2021*. (Έκθεση 2554/517). Brussels: Directorate-General for Communication. Ανακτήθηκε την 17/2/22 από: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2554>

γνώμης, σχηματοποιείται από πληθώρα παραγόντων. Η εγγύτητα με την ευρωπαϊκή περιφέρεια, γεγονός που τις καθιστά τουλάχιστον χώρες διέλευσης, το επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης και το συνεπαγόμενο ώριμο ή μη κοινωνικό κράτος, η προγενέστερη ύπαρξη αλλοδαπών κοινοτήτων και οι ανησυχίες σχετικά με την καθημερινή ασφάλεια αποτελούν μέρος του καταλόγου των παραπάνω παραγόντων. Λαμβάνοντας ως σημείο αναφοράς τις πολιτικές αποφάσεις κατά την διάρκεια της έξαρσης των προσφυγικών/μεταναστευτικών ροών του 2015, διαπιστώνεται ότι η τότε γερμανική κυβέρνηση ενθάρρυνε ⁸² εμμέσως την είσοδο μεταναστών, γεγονός που θα πρέπει να αναγνωστεί σε σχέση με τα στοιχεία που ήδη παρατέθηκαν σχετικά με τις ανάγκες της γερμανικής οικονομίας.

Η υπόψη πολιτική δέχθηκε σφοδρή κριτική τόσο εντός της γερμανικής πολιτικής σκηνής όσο και από την πλειοψηφία των ευρωπαϊκών κυβερνήσεων. ⁸³ Γαλλία και Ιταλία έλαβαν μέτρα ανάσχεσης των μεταναστευτικών ροών μέσω επιπρόσθετης αστυνόμευσης των συνόρων. Ενώ η πρώτη περιορίστηκε στο να καλέσει τα λοιπά κράτη-μέλη της Ε.Ε σε αλληλεγγύη και διαμοιρασμό των συνεπακόλουθων υποχρεώσεων και μεταναστευτικών πληθυσμών, ⁸⁴ η Ιταλία – η οποία δοκιμάζονταν ⁸⁵ μετά το κλείσιμο του λεγόμενου *Βαλκανικού Διαδρόμου* – έλαβε επίσης μέτρα παρεμπόδισης της δράσης των διαφόρων Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων που κατ' ουσία συνέδραμαν στην παράνομη είσοδο αλλοδαπών. ⁸⁶ Οι επονομαζόμενες χώρες του Visegrad, ⁸⁷ καθώς και η Αυστρία, προτάσσοντας ιδίως λόγους ασφαλείας, αντέδρασαν στην οποιαδήποτε πρωτοβουλία όπου

---

⁸² Η περίφημη δήλωση της τότε Γερμανίδας Καγκελάρου A. Merkel, *Wir schaffen das*. Σχετικά στο Delcker, J. (2015, October 8). Merkel on migration: 'We will manage'. *Politico*. Ανακτήθηκε την 22/2/22 από: <https://www.politico.eu/article/merkel-on-migration-we-will-manage/>

⁸³ DW. (2018, June 16). Where do EU countries stand on migration? *DW*. Ανακτήθηκε την 18/2/22 από: <https://www.dw.com/en/where-do-eu-countries-stand-on-migration/a-44356857>

⁸⁴ ο.π

⁸⁵ Παράγραφος 9, Παράρτημα «B».

⁸⁶ Pundy, D. (2018, June 12). By refusing entry to migrant rescue ship, Italy and Malta reveal legal shortcomings. *DW*. Ανακτήθηκε την 18/2/22 από: <https://www.dw.com/en/by-refusing-entry-to-migrant-rescue-ship-italy-and-malta-reveal-legal-shortcomings/a-44186764>

⁸⁷ Πολωνία, Τσεχία, Ουγγαρία και Σλοβακία

η ευρωπαϊκή αλληλεγγύη σήμαινε την ανακατανομή προσφύγων και μεταναστών στην επικράτειά τους.⁸⁸

Το μέγεθος του ζητήματος και η πίεση που ασκεί τόσο στα θεμέλια του κοινωνικού κράτους όσο και στην ευρύτερη πρόσληψη περί ασφάλειας, οδήγησε ακόμη και ιδιαίτερα ανεκτικά σε αλλογενείς κράτη να λάβουν μέτρα αντιμετώπισης των συνεπειών από την αθρόα είσοδο προσφύγων/μεταναστών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η Σουηδία, η οποία ενώ το 2015 δέχτηκε τον μεγαλύτερο αριθμό προσφύγων σε σχέση με τον πληθυσμό της από όλες τις χώρες της τότε Ε.Ε, ένα χρόνο μετά υιοθέτησε σειρά μέτρων που αποσκοπούσαν στην αποθάρρυνση εισόδου στη χώρα, μέτρα που σαφώς συμβάδιζαν με την πρόσληψη της κοινής γνώμης σχετικά με τις συνέπειες του προσφυγικού/μεταναστευτικού ζητήματος.⁸⁹

Ερχόμενοι στο σήμερα και παραμένοντας στην Σουηδία, με την εξαιρετικά ανεπτυγμένη οικονομία⁹⁰ και χαμηλή ανεργία,⁹¹ διαπιστώνεται ότι ένα σεβαστό ποσοστό της σουηδικής κοινής γνώμης θεωρεί το μεταναστευτικό/προσφυγικό ως σοβαρή πρόκληση⁹² τόσο για τη χώρα τους όσο και για την Ε.Ε γενικότερα. Το υπόψη ποσοστό εκτοξεύεται σε χώρες όπως η Μάλτα, η Κύπρος, η Εσθονία, η Τσεχία και η Ουγγαρία που το θεωρούν ως το πλέον φλέγον ζήτημα, ενώ - πέρα από την Ελλάδα - προσλαμβάνεται ως η δεύτερη πιο σημαντική απειλή για τη Βουλγαρία, τη Λιθουανία και την Πολωνία. Η αναγωγή των απόψεων της κοινής γνώμης των 27 κρατών-μελών στο επίπεδο της Ε.Ε, αναδεικνύει τη μεταναστευτική πρόκληση ως το 4^ο πλέον σημαντικό ζήτημα που απασχολεί τους ερωτηθέντες σε ποσοστό 31%, ενώ σημασία έχει ότι ως 2^ο και 3^ο ζήτημα ισοψηφούν η ανεργία και η απειλή της κλιματικής αλλαγής με 32%.⁹³ Από τα

---

⁸⁸ Φίλης, Κ. (2017). (σ. 40-43).

⁸⁹ Mohdin, A. (2016, September 7). The most refugee-friendly country in Europe is growing weary. *Quartz*. Ανακτήθηκε την 4/12/21 από: <https://qz.com/774427/the-most-refugee-friendly-country-in-europe-is-growing-weary>

⁹⁰ OECD. (2021). *Sweden Economic Snapshot*. Paris: OECD Publishing. Ανακτήθηκε την 6/12/21 από: <https://www.oecd.org/economy/sweden-economic-snapshot>

⁹¹ Eurostat. (2022, February 1). Euroindicators: Euro area unemployment at 7.0%. *Eurostat*. Ανακτήθηκε την 6/2/22 από: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/14233878/3-01022022-AP-EN.pdf/cfe71acd-ef6c-b52b-085f-838598dd9a88?t=1643651817091>

⁹² 3^ο ζήτημα σε σύνολο 12.

⁹³ Παράγραφος 17, Παράρτημα «B».

παραπάνω συμπεραίνουμε ότι η ευρωπαϊκή κοινή γνώμη, και κατ' επέκταση οι ηγεσίες των κρατών μελών που απαρτίζουν την Ε.Ε, θεωρούν το μεταναστευτικό/προσφυγικό ζήτημα ως σημαίνουσα πρόκληση ⁹⁴ η οποία θα πρέπει να αντιμετωπιστεί.

---

⁹⁴ Ενδιαφέρον και παρεμφερές με το μεταναστευτικό ζήτημα, είναι ότι στην έρευνα του Eurobarometer που ήδη αναφέρθηκε στην υποσημείωση 80, το δημογραφικό ζήτημα θεωρείται ως το 8^ο πλέον σοβαρό ζήτημα επί συνόλου 12. Μόνο μία χώρα, η Σλοβενία, το εκλαμβάνει ως την πλέον σημαντική πρόκληση ενώ κατέχει τη 2^η θέση για την Εσθονία και την 3^η για τη Βουλγαρία και την Φινλανδία. Σύμφωνα με τα στοιχεία περί γονιμότητας στην Ε.Ε, λαμβάνοντας υπόψη και παιδιά που γεννήθηκαν από αλλοδαπές μητέρες, στην Σλοβενία αναλογούν 1.61 ζώντα τέκνα ανά γυναίκα ενώ στην Ελλάδα 1.34. Πηγή: Eurostat. (2021, March 23). EU births: decline continues, but not from foreign-born women. *Eurostat*. Ανακτήθηκε την 6/2/22 από: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20210323-2>

Κεφάλαιο 5

Αφού προηγήθηκε η αναφορά στο πως τόσο η Ελλάδα όσο και τα λοιπά κράτη-μέλη της Ε.Ε προσλαμβάνουν το προσφυγικό/μεταναστευτικό φαινόμενο, στο παρόν κεφάλαιο θα εξεταστεί το κανονιστικό πλαίσιο, τόσο στο επίπεδο της Ε.Ε όσο και στη χώρα μας, το οποίο επιχειρεί να ρυθμίσει, πάντα στο μέτρο του δυνατού, το υπόψη ζήτημα. Η διασύνδεση του ελληνικού με το ευρωπαϊκό πλαίσιο είναι σαφής και αναμενόμενη. Εξαρχής η ελληνική αντίληψη για την συμμετοχή της στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα που κατόπιν μετεξελίχθηκε στην Ε.Ε, θεμελιώθηκε στο αλληλένδετο της ασφάλειας με την ευημερία. Ειδικά για την Ελλάδα, η ανικανότητα του ΝΑΤΟ - η οποία συχνά πυκνά ερμηνεύτηκε και ως απροθυμία - να εγγυηθεί την ελληνική ασφάλεια οδήγησε τη χώρα στο να είναι υπέρμαχος της μεγαλύτερης δυνατής ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, διατηρώντας πάντα την αυτονομία της σε θέματα που άπτονται επί των επονομαζόμενων εθνικών συμφερόντων.

Αυτή η διασύνδεση, παρότι προσθέτει ειδικό βάρος σε μία χώρα με τους δείκτες ισχύος της Ελλάδας ⁹⁵ λόγω και της οικονομικής συνέργειας, δημιουργεί λεπτές ισορροπίες στην σχέση μεταξύ λειτουργικής και εσωτερικής νομιμοποίησης: ⁹⁶ δηλαδή στην εύρεση της τομής μεταξύ της αποτελεσματικότητας του υπάρχοντος συστήματος λήψης απόφασης και διακυβέρνησης – ιδίως σε ζητήματα ασφάλειας και ευημερίας - με τη συναίνεση των πολιτών των κρατών μελών της Ε.Ε. Επιπρόσθετα, η ολιστική διαχείριση του μεταναστευτικού/προσφυγικού ζητήματος, απαιτεί την ενεργή επένδυση εξαιρετικά σημαντικού μέρους των κατ' ανάγκη πεπερασμένων συντελεστών ισχύος της Ελλάδας.

Η θεσμική εμπλοκή της Ε.Ε στην αντιμετώπιση του προσφυγικού/μεταναστευτικού ζητήματος, καθιερώνεται με την *Συνθήκη της Λισσαβώνας* η οποία με τα άρθρα 77-80 συνδέει τις πολιτικές σχετικά με τον έλεγχο των εξωτερικών συνόρων, τις διαδικασίες χορήγησης προστασίας και

---

⁹⁵ Βαλλιανάτου, Α. (2020). Η Ελληνική εξωτερική πολιτική στο πλαίσιο της ΚΕΠΠΑ πριν και κατά τη διάρκεια της κρίσης. . Στο Αθανασοπούλου, Ε., Τσαρδανίδης, Χ., & Φακιολάς, Ε. (επιμ.) (2020). *Εξωτερική Πολιτική της Ελλάδας: Επιλογές και Προσδοκίες στον 21ο Αιώνα*. (σ. 558). Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

⁹⁶ Στεφάνου, Κ. (2020). Οι εξωτερικές σχέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το trade-off μεταξύ αποτελεσματικότητας και συναίνεσης. Στο Γκόφας, Α., Ευαγγελόπουλος Λ. Γ. & Κοππά Μ. (επιμ.) *Ένας αιώνας Διεθνών Σχέσεων, 1919-2019*, (σ. 487). Αθήνα: Πεδίο.

τη μετανάστευση. Στο άρθρο 77 συναρτάται η έλλειψη οποιουδήποτε ελέγχου στα επονομαζόμενα εσωτερικά σύνορα, δηλαδή στα εθνικά σύνορα μεταξύ των κρατών – μελών της Ε.Ε, με την αστυνόμευση της διέλευσης από τα εξωτερικά σύνορα, ήτοι στην περιφέρειά της, διασφαλίζοντας μέσω των υπόψη ελέγχων την ελευθερία μετακίνησης που αποτελεί θεμελιώδη αξία του ευρωπαϊκού κεκτημένου. Αντίστοιχα, το άρθρο 78 καθορίζει τα θέματα του βαθμού παρεχόμενης φροντίδας στα πρόσωπα που δικαιούνται διεθνή προστασία, ενώ το άρθρο 79 ασχολείται με ζητήματα διαχείρισης των μεταναστευτικών ροών, διαχείριση η οποία θα σέβεται τα δικαιώματα των μεταναστών και θα αποτρέπει την εκμετάλλευσή τους από τα δίκτυα του οργανωμένου εγκλήματος. Τέλος, το άρθρο 80 καθορίζει ότι όλες οι πολιτικές που καθορίστηκαν στα προηγούμενα άρθρα θα διέπονται από τις αρχές της αλληλεγγύης και του δίκαιου διαμοιρασμού των οικονομικών και άλλων βαρών.

Οι παραπάνω προβλέψεις έθεταν μεν το πλαίσιο των απαιτούμενων ενεργειών, πλην όμως δεν καθόριζαν το πως θα πραγματοποιούνταν, καθόσον οι υπόψη πολιτικές έπρεπε να συμφωνηθούν μεταξύ των κρατών – μελών της Ε.Ε. Συνέπεια του παραπάνω ήταν να δημιουργηθούν προβλέψεις και διαδικασίες που αντί να αποτελούν σύνθεση σχετικών βέλτιστων πρακτικών ήταν αποτέλεσμα συμβιβασμού των στενά εννοούμενων συμφερόντων του κάθε κράτους – μέλους ή των διαφόρων ομάδων που αυτά δημιουργούσαν ανάλογα με το ζήτημα. Λαμβάνοντας υπόψη το παραπάνω, δεν αποτελεί έκπληξη ότι η μεταναστευτική/προσφυγική κρίση του 2015 απέδειξε την αποτυχία του συνόλου σχεδόν των διαδικασιών που θα έπρεπε να εφαρμοστούν.⁹⁷

Από παράδειγμα της υπόψη αποτυχίας είναι οι προβλέψεις του Κανονισμού 604/2013⁹⁸ (πλέον γνωστού ως κανονισμού Δουβλίνο III) ο

---

⁹⁷ Parkes, R. (2017). *Nobody move! Myths of the EU migration crisis*. (Chaillot papers no 143). Paris: European Union Institute for Security Studies.

⁹⁸ European Parliament, Council of the European Union. (2013). *Regulation (EU) No 604/2013 of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 establishing the criteria and mechanisms for determining the Member State responsible for examining an application for international protection lodged in one of the Member States by a third-country national or a stateless person*. EULEX. Ανακτήθηκε την 13/2/2022 από: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32013R0604&qid=1648720366469>

οποίος προβλέπει ότι η χώρα κατάθεσης του αιτήματος ασύλου είναι η χώρα εισόδου στην Ε.Ε. Η αποτυχία του υπόψη κανονισμού έγκειται σε δύο σημεία. Αρχικά δεν λαμβάνει υπόψη ότι σε περιόδους κρίσης το βάρος που καλούνται να διαχειριστούν οι χώρες στην περιφέρεια της Ε.Ε υπερβαίνει κατά πολύ τις υπό κανονικές συνθήκες δυνατότητές τους. Πέρα από αυτό, η πρακτική έχει δείξει ότι λόγω πρότερης ύπαρξης δικτύων υποστηρικτικών της μετανάστευσης,⁹⁹ καθώς και οικονομικής ανάπτυξης υπάρχουν συγκεκριμένες χώρες¹⁰⁰ που αποτελούν την προτιμότερη επιλογή για αίτημα χορήγησης ασύλου, ιδίως όταν μεταναστευτικοί και προσφυγικοί πληθυσμοί συμπλέκονται σε μία οντότητα. Εκτός από την παραπάνω αστοχία στις προβλέψεις για τη χώρα κατάθεσης αιτήματος ασύλου, η παντελής έλλειψη αλληλεγγύης στις δοκιμαζόμενες από την έξαρση του μεταναστευτικού χώρες, οι θάνατοι προσφύγων/μεταναστών στη Μεσόγειο και η άνθηση των δικτύων παράνομης διακίνησης ανθρώπων¹⁰¹ έκαναν σαφή την ανάγκη για μία νέα προσέγγιση.

Αυτή η νέα προσέγγιση καθορίζεται στο σχέδιο της Προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν σχετικά με τη μετανάστευση και το άσυλο, σχέδιο το οποίο ονομάζεται *Σύμφωνο Μετανάστευσης και Ασύλου*¹⁰² και βασίζεται στις αρχές και αξίες της Ε.Ε. Το υπόψη σχέδιο προβλέπει υποχρεωτική πλην ευέλικτη εκδήλωση της αλληλεγγύης όλων των κρατών – μελών απέναντι στις χώρες πρώτης εισόδου στον ενωσιακό χώρο. Αυτή η αλληλεγγύη αρχικά στηρίζεται στην αποδοχή

---

⁹⁹ Πετρινώτη, Ξ. (2020). Μεταναστευτικές και προσφυγικές κινήσεις: Προκλήσεις στις θεωρίες Διεθνών Σχέσεων. Στο Γκόφας, Α., Ευαγγελόπουλος Α. Γ. & Κοππά Μ. (επιμ.) *Ένας αιώνας Διεθνών Σχέσεων, 1919-2019*, (σ. 437). Αθήνα: Πεδίο.

¹⁰⁰ European Parliamentary Research Service. (2020). *Dublin Regulation on international protection applications. European Implementation Assessment*. Brussels: European Parliament. Ανακτήθηκε την 14/2/22 από: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/642813/EPRS_STU\(2020\)642813_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/642813/EPRS_STU(2020)642813_EN.pdf)

¹⁰¹ Joint Europol – INTERPOL Report. (2016). *Migrant smuggling networks. Executive Summary*. Ανακτήθηκε την 14/2/22 από: <https://www.interpol.int/content/download/8991/file/Migrant%20Smuggling%20Networks,%20Joint%20Europol%20Report,%20May%202016.pdf>

¹⁰² European Commission. (2021). *New Pact on Migration and Asylum*. Ανακτήθηκε την 15/2/22 από: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-way-life/new-pact-migration-and-asylum_en

ενός κοινά συμφωνημένου συστήματος διαμοιρασμού των υποχρεώσεων που σηματοδοτεί η είσοδος μεταναστών και προσφύγων. Η ενεργοποίηση των προβλέψεων του νέου συμφώνου θα ζητείται είτε από το κράτος που δέχεται αυξημένες μεταναστευτικές πιέσεις είτε κατόπιν πρωτοβουλίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Ο διαμοιρασμός των μεταναστών – προσφύγων θα γίνεται λαμβάνοντας υπόψη τον αριθμό τους, τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, το Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν καθώς και τον πληθυσμό των λοιπών κρατών-μελών της Ε.Ε. Σε περίπτωση που κάποια χώρα δεν επιθυμεί την εγκατάσταση προσώπων στην επικράτειά της, αναλαμβάνει είτε την υποχρέωση επαναπατρισμού, εντός συγκεκριμένου χρονικού διαστήματος, αντίστοιχου αριθμού προσώπων των οποίων η αίτηση για διεθνή προστασία απορρίπτεται είτε την υποστήριξη με υλικά, προσωπικό και μέσα της χώρας πρώτης εισόδου.

Επιπρόσθετα, και σύμφωνα με τις αρχές και αξίες που διέπουν την έννοια της Ε.Ε, πρόβλεψη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής είναι η λειτουργία ενός συμβουλευτικού οργάνου, στο οποίο θα συμμετέχουν και μέλη των αλλοδαπών κοινοτήτων, με κύριο έργο την ανάπτυξη ενός λειτουργικού και ολιστικού σχεδίου κοινωνικής ενσωμάτωσης. Τα κριτήρια σχετικά με το ποια χώρα είναι υποχρεωμένη να εξετάσει το οποιοδήποτε αίτημα διεθνούς προστασίας αμβλύνονται, καθόσον πλέον δεν έχει σημασία μόνο η χώρα πρώτης εισόδου αλλά λαμβάνονται υπόψη η ύπαρξη οικογενειακών, με την ευρεία έννοια, δικτύων καθώς και η πρότερη διαμονή για λόγους εργασίας ή σπουδών σε κάποια συγκεκριμένη χώρα.

Η νέα προσέγγιση που σηματοδοτεί το σύμφωνο, δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα στην αποτελεσματική διαχείριση των εξωτερικών συνόρων καθώς και στη διαδικασία επιστροφής εκείνων που δεν δικαιούνται διεθνή προστασία. Η αποτελεσματική διαχείριση δεν έχει να κάνει μόνο με την παρεμπόδιση προσπαθειών παράνομης εισόδου στον χώρο της Ε.Ε, αλλά και με τη εγκαθίδρυση ενός μηχανισμού στα εξωτερικά σύνορα της, ο οποίος θα είναι υπεύθυνος για την συλλογή συγκεκριμένων βιομετρικών και άλλων στοιχείων που κατόπιν θα καταχωρούνται στις ευρωπαϊκές βάσεις δεδομένων προκειμένου να καθορίζεται η χώρα υποβολής αίτησης ασύλου. Η διαδικασία της επιστροφής στη χώρα προέλευσης για όσους κριθεί ότι δεν δικαιούνται προστασία επιταχύνεται, προκειμένου να αποφευχθεί η δημιουργία

καταυλισμών καθώς και των διαφόρων, παράνομων συνήθως, δικτύων που συνοδεύουν την ύπαρξη γκέτο με όλες τις δυσμενείς συνέπειες που μπορεί να έχει αυτό. Η ταχύτητα των επιστροφών θα πρέπει να συνδυάζεται με την αποτελεσματικότητα, γεγονός που επιβάλλει την σύμπληξη συμφωνιών επανεισδοχής με μεγαλύτερο αριθμό χωρών από ότι σήμερα και, το πλέον σημαντικό, την καθιέρωση εκείνων των μηχανισμών που θα εγγυούνται τη πιστή τήρησή τους.

Η ολιστική προσέγγιση της Ε.Ε απέναντι σε θέματα μετανάστευσης και ασύλου, απαιτούν την διασύνδεση των δυο αυτών θεμάτων με τον τομέα της εξωτερικής πολιτικής. Ο Ύπατος Εκπρόσωπος και Αντιπρόεδρος της Ε.Ε, Τζουζέπ Μπορέλ, έχει ήδη αναγνωρίσει την υπόψη ανάγκη καθόσον στη διαβούλευση για την υιοθέτηση της *στρατηγικής πυξίδας*, προκειμένου να μπορέσει η Ε.Ε να καταστεί αποτελεσματικός πάροχος ασφάλειας, αναγνωρίζει την ανεξέλεγκτη μετανάστευση ¹⁰³ και πολύ περισσότερο την εργαλειοποίησή της, ως απειλές υβριδικού τύπου. ¹⁰⁴ Έτσι, το σύνολο των συντελεστών ισχύος και επιρροής, όπως η αναπτυξιακή βοήθεια, η συνεργασία σε επιστημονικούς τομείς και στην εκπαίδευση, η δημόσια διπλωματία ¹⁰⁵ σε σχέση με τις χώρες με υψηλό θετικό δημογραφικό δυναμικό σχετικά με τις νόμιμες οδούς εισόδου στην Ε.Ε και τις προοπτικές ένταξης στην αγορά εργασίας, αναφέρονται στο Σύμφωνο για τη Μετανάστευση και το Άσυλο. Τέλος, το σύμφωνο δημιουργεί τις απαραίτητες εκείνες συνθήκες προκειμένου να υπάρξει συνεργασία με τις τρίτες χώρες στον δικαστικό τομέα καθώς και στην αστυνόμευση, με την εμπλοκή της FRONTEX και της EUROPOL, ¹⁰⁶ ώστε να καταπολεμηθεί η δράση των δικτύων οργανωμένου εγκλήματος που εμπλέκονται στην παράνομη διακίνηση ανθρώπων.

---

¹⁰³ European External Action Service. (2021). *A strategic compass for EU*. Ανακτήθηκε την 2/2/22 από: https://eeas.europa.eu/sites/default/files/towards_a_strategic_compass-2021-11.pdf

¹⁰⁴ Borrel, J. (2021). *A Strategic Compass to make Europe a Security Provider: Foreword*. Ανακτήθηκε την 15/1/22 από: https://eeas.europa.eu/sites/default/files/foreword_-_a_strategic_compass_to_make_europe_a_security_provider.pdf

¹⁰⁵ Στεργιοπούλου, Κ. (2020). Ελληνική Δημόσια Διπλωματία. Στο Αθανασοπούλου, Ε., Τσαρδανίδης, Χ., & Φακιολάς, Ε. (επιμ.) (2020). *Εξωτερική Πολιτική της Ελλάδας: Επιλογές και Προσδοκίες στον 21ο Αιώνα*. (σ. 833) Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

¹⁰⁶ Σύμφωνα με τον ιστότοπο του οργανισμού Frontex, «... ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής, ιδρύθηκε το 2004 με σκοπό να συνδράμει τα κράτη μέλη

Η έννοια του *κοινοτικού κεκτημένου* και η υποχρέωση των χωρών που συμμετέχουν στην Ε.Ε να το ακολουθούν, σημαίνει ότι η ευρωπαϊκή μεταναστευτική πολιτική επηρεάζει σε πολύ μεγάλο βαθμό τις σχετικές εθνικές πολιτικές των κρατών- μελών. Η ελληνική στάση απέναντι στο μεταναστευτικό και προσφυγικό φαινόμενο συνάδει με τις ευρωπαϊκές αξίες και αρχές, πλην όμως οι δυνατότητες ανταπόκρισης της χώρας σε καταστάσεις κρίσης, κατά τις οποίες καλείται να διαχειριστεί διαδοχικά κύματα αυξημένων μεταναστευτικών πληθυσμών, σαφώς και είναι πεπερασμένες. Όπως ήδη έχει αναφερθεί, πέρα από την απειλή στην κοινωνική συνοχή και ειρήνη, η ανεξέλεγκτη μετανάστευση επηρέασε αρνητικά τόσο την πρόσληψη όσο και την ενάσκηση των δικαιωμάτων της Ελλάδας σε σχέση με την Ε.Ε.

Αν εξαιρεθεί η κατά καιρούς ιδεοληπτική πολιτική συγκεκριμένων κυβερνητικών σχημάτων του παρελθόντος,¹⁰⁷ πολιτική που δεν ωφέλησε ούτε καν τους ίδιους τους παράνομα εισελθόντες καθόσον τους επέβαλε την παραμονή τους σε μία χώρα όπου δεν είχαν καμία προοπτική, η ελληνική πολιτική αναφέρεται συχνά πυκνά στην ανάγκη επίδειξης αλληλεγγύης από τους λοιπούς ευρωπαίους εταίρους. Σε ότι αφορά στις διαβουλεύσεις για την αποδοχή του νέου πλαισίου σχετικά με το άσυλο και τη μετανάστευση, η χώρα μας προωθεί μαζί με άλλες τη θέσπιση ενός μηχανισμού που να υποχρεώνει στη δίκαιη κατανομή των βαρών από τις μεταναστευτικές ροές.¹⁰⁸ Σε αναμονή των τελικών αποφάσεων, η ελληνική πλευρά, σε συνεργασία

της ΕΕ και τις συνδεδεμένες χώρες Σένγκεν στην προστασία των εξωτερικών συνόρων του χώρου ελεύθερης κυκλοφορίας της ΕΕ.» Σχετικά στην ιστοσελίδα: <https://frontex.europa.eu/>. Από τη μεριά της, η EUROPOL είναι ο οργανισμός επιβολής του νόμου της Ε. Ε. και έχει ως βασικό στόχο να συμβάλει στην ενίσχυση της ασφάλειας στην Ευρώπη προς όφελος όλων των πολιτών, μέσω της συνεργασίας με τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. καθώς και άλλους εταίρους στην καταπολέμηση της σοβαρής διεθνούς εγκληματικότητας και τρομοκρατίας. Από το 2016, η EUROPOL λειτουργεί το European Migrant Smuggling Centre – EMSC με σκοπό την καταπολέμηση των δικτύων οργανωμένου εγκλήματος που υποστηρίζουν την παράνομη μετανάστευση. Σχετικά στην ιστοσελίδα: <https://www.europol.europa.eu/>

¹⁰⁷ Συρίγος, Μ.Α. (2015).

¹⁰⁸ Σχετική δήλωση από τον τότε αναπληρωτή Υπουργού Μετανάστευσης και Ασύλου στο Κουμουτσάκος, Γ. (2020, Σεπτέμβριος 23). *Πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το νέο Σύμφωνο Μετανάστευσης και Ασύλου – Βάση για έντονη διαπραγμάτευση*. Ανακτήθηκε την 1/1/22 από: <https://gkougoutsakos.gr/content/protasi-tis-eyropaikis-epitropis-gia-to-neo-symfono-metanasteysis-kai-asyloy-vasi-gia-entoni-diapragmateysi/>

και με άλλες χώρες της περιφέρειας της Ε.Ε, ¹⁰⁹ τονίζει ότι αριθμός από τις ενέργειες που αναφέρονται στο σύμφωνο - όπως η προστασία των συνόρων, οι εξωτερικές σχέσεις με τις χώρες προέλευσης υπό το πρίσμα του ελέγχου των μεταναστευτικών ροών και της τήρησης των συμφωνιών επανεισδοχής, καθώς και οι επιστροφές – μπορούν και πρέπει να λειτουργήσουν σύμφωνα με το υπάρχον νομοθετικό πλαίσιο. ¹¹⁰

---

¹⁰⁹ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ/Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου. (2021, Οκτώβριος 15). Δελτίο τύπου: Ελλάδα και Μάλτα συμφωνούν ότι το νέο Σύμφωνο δεν είναι προαπαιτούμενο για ανάληψη δράσης σε εξωτερικές σχέσεις, προστασία των συνόρων και επιστροφές. Ανακτήθηκε την 4/2/22 από: <https://migration.gov.gr/ellada-kai-malta-symfonoy-n-oti-to-neo-symfono-den-einai-proapaitoy-meno-gia-analipsi-drasis-se-exoterikes-scheseis-prostasia-ton-synoron-kai-epistrofes/>

¹¹⁰ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ/Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου. (2021, Οκτώβριος 11). Δελτίο τύπου: Νότης Μηταράκης: "Η καθυστέρηση στη διαπραγμάτευση του ευρωπαϊκού Συμφώνου Μετανάστευσης και Ασύλου δεν μπορεί να συνεπάγεται συνολική αδράνεια της Επιτροπής στο Μεταναστευτικό". Ανακτήθηκε την 4/2/22 από: <https://migration.gov.gr/synantisi-toy-y-poyrgoy-metanasteysis-kai-asyloy-k-noti-mitaraki-meton-y-poyrgo-esoterikon-tis-gallias-k-gerald-darmanin/>

Κεφάλαιο 6

Όπως αναλύθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο, η αντιμετώπιση της προσφυγικής/μεταναστευτικής πρόκλησης απαιτεί δραστηριοποίηση τόσο στο εσωτερικό της Ε.Ε, όσοι και στις σχέσεις της Ένωσης με χώρες της περιφέρειάς της. Σκοπός της υπόψη *εξωτερικής πολιτικής* είναι η αντιμετώπιση των αιτιών που οδηγούν σε ανεξέλεγκτες μετακινήσεις πληθυσμού καθώς και η συνεργασία σε ότι αφορά στη διαχείριση των υπαρχόντων πληθυσμών εντός της Ε.Ε, αλλά και της αναγκαίας νόμιμης μετανάστευσης. Το παρόν κεφάλαιο, θα αναφερθεί στις ελληνικές επιλογές πολιτικής σε σχέση με τις χώρες της Μέσης Ανατολής, οι οποίες μπορούν να συνδυάσουν την αντιμετώπιση του μεταναστευτικού/προσφυγικού ζητήματος σύμφωνα με τον οδοδείκτη της Ε.Ε με την εξυπηρέτηση των ευρύτερων εθνικών συμφερόντων. Η συνέργεια με την Κυπριακή Δημοκρατία, η οποία επίσης πιέζεται υπέρμετρα ¹¹¹ από εισερχόμενες ροές πληθυσμών, είναι καθοριστικής σημασίας. Η Κυπριακή Δημοκρατία έχει εγείρει πολλές φορές στο επίπεδο της Ε.Ε ¹¹² τον κίνδυνο από την εργαλειοποίηση του μεταναστευτικού από τη Τουρκία, ¹¹³ η οποία αφού μεταφέρει παράνομους μετανάστες στο κατεχόμενο βόρειο μέρος του νήσου, τους διοχετεύει στις ελεύθερες περιοχές μέσω της *Πράσινης Γραμμής*. Η συνέχιση της ανάληψης κοινών πρωτοβουλιών ¹¹⁴ από την Κυπριακή και την Ελληνική Δημοκρατία

---

¹¹¹ Η επικινδυνότητα της κατάστασης αποτυπώνεται με σαφήνεια στο γράφημα της παραγράφου 14 στο Παράρτημα «Γ». Με μέτρο σύγκρισης τον πληθυσμό, το 2020 ο μεγαλύτερος αριθμός αιτήσεων - που υποβλήθηκαν για πρώτη φορά - για παροχή ασύλου κατατέθηκαν στην Κυπριακή Δημοκρατία με 792 αιτήσεις ανά 100.000 κατοίκους. European Commission. (2020). Statistics on migration to Europe. Ανακτήθηκε την 15/2/22 από: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-way-life/statistics-migration-europe_en#overall-figures-of-immigrants-in-european-society.

¹¹² Μία πρόσφατη αναφορά στο Kantaris, M & Theodorou, M. (2022). *Cyprus' ongoing migration challenge*. (ESPN Flash Report 2022/01). European Commission/European Social Policy Network. Ανακτήθηκε την 2/2/22 από: <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=25190&langId=en>

¹¹³ EURACTIV.com with AFP. (2022, February 14). Cyprus minister pins blame for migration 'emergency' on Turkey. EURACTIV. Ανακτήθηκε την 2/2/22 από: <https://www.euractiv.com/section/global-europe/news/cyprus-minister-pins-blame-for-migration-emergency-on-turkey/>

¹¹⁴ Οι οποίες ήδη λαμβάνουν χώρα, όπως φαίνεται για παράδειγμα στο Ναυτεμπορική. (2021, Νοέμβριος 15). Οριζόντια αντιμετώπιση της εργαλειοποίησης του μεταναστευτικού ζητούν Ελλάδα και Κύπρος. *Ναυτεμπορική*. Ανακτήθηκε την 2/2/22 από: <https://m.naftemporiki.gr/story/1801146?>

κρίνεται ως ιδιαίτερα ενδεδειγμένη στρατηγική, καθόσον κοινή πολιτική προσέγγιση από τις δύο χώρες μπορεί να αποτελέσει πολλαπλασιαστή ισχύος των επιδιωκόμενων πολιτικών Ελλάδας και Κυπριακής Δημοκρατίας εντός των ευρωπαϊκών θεσμών.

Η εσωτερική κατάσταση στην πλειοψηφία των κρατών της Μέσης Ανατολής κάνει την οποιαδήποτε προσέγγιση ιδιαίτερα δυσχερή, καθόσον το πολιτικό περιβάλλον είναι ιδιαίτερα ασταθές, ενώ η επίτευξη αποτελεσματικότητας υποχρεωτικά συνοδεύεται από την επιλεκτική θεώρηση και εφαρμογή του αξιακού κώδικα της Ε.Ε. Η σταδιακή αποχώρηση των Η.Π.Α από τη Μέση Ανατολή, συνοδεύτηκε από την ενίσχυση κρατών, όπως της Τουρκίας, της Σαουδικής Αραβίας και του Ιράν, που επιχείρησαν να αναλάβουν ρόλο συστημικού δρώντα. Παράλληλα, οι αραβικές εξεγέρσεις που ξεκίνησαν το 2011 επέτειναν την αποσάθρωση της πλειοψηφίας των, κατά κοινή ομολογία αυταρχικών, καθεστώτων της περιοχής με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί ένα κενό εξουσίας το οποίο κάλυψε, τουλάχιστον μέχρι ένα σημείο ο σεχταρισμός ¹¹⁵ και ο ισλαμισμός, παρά την εμφάνιση σποραδικών εκφάνσεων της κοινωνίας των πολιτών καθώς και στοιχείων πολιτικού πατριωτισμού. ¹¹⁶ Οι προσπάθειες διατήρησης (ή επιβολής εκ νέου όπως στην Αίγυπτο) της εκκοσμίκευσης του κράτους, συνοδεύτηκαν από την εκδήλωση ενός δεσποτικού απολυταρχισμού ¹¹⁷ ο οποίος συγκρούεται με τις ευρωπαϊκές αξίες και γεννά διλήμματα τα οποία πρέπει να αντιμετωπιστούν.

Η επέμβαση και κατόπιν η αποχώρηση των δυτικών δυνάμεων, με προεξέχουσες τις ΗΠΑ, από το Ιράκ και το Αφγανιστάν κατέστησαν σαφές ότι

---

¹¹⁵ Σεχταρισμός είναι η αποδοχή παραδοσιακών στοιχείων συλλογικής οργάνωσης και αλληλεγγύης ή ενός επιμέρους στοιχείου μίας ιδεολογίας, ή πολιτικοποιημένης θρησκείας, προκείμενου να παράσχει την ταυτοτική βάση μίας συνομάδωσης. Όπως και στη περίπτωση της ιδεολογίας, τόσο ο σεχταρισμός όσο και η πολιτικοποιημένη θρησκεία επιτελούν κανονιστική και επεξηγηματική λειτουργία. Σχετικά στο Λέκκας, Π. (2011). *Η Εθνικιστική Ιδεολογία. Πέντε υποθέσεις εργασίας στην ιστορική κοινωνιολογία*. (σ 13-58). Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

¹¹⁶ Δαλακούρα, Κ. (2020). Οι βασικοί άξονες της μελέτης των Διεθνών Σχέσεων της Μέσης Ανατολής. Στο Γκόφας, Α., Ευαγγελόπουλος Λ. Γ. & Κοππά Μ. (επιμ.) *Ένας αιώνας Διεθνών Σχέσεων, 1919-2019*, (σ. 203). Αθήνα: Πεδίο.

¹¹⁷ Για παράδειγμα η περίπτωση της Τυνησίας, όπου η διατήρηση του κοσμικού χαρακτήρα του κράτους συμπλέκει με περιορισμό των δημοκρατικών ελευθεριών που διατείνεται ότι προασπίζει. Σχετικά στο Yerkes, E. S. (2021, August 6). The Tunisia Model in Crisis: The President's power grab risks an authoritarian regression. *Foreign Affairs*. Ανακτήθηκε την 31/1/21 από: <https://www.foreignaffairs.com/articles/tunisia/2021-08-06/tunisia-model-crisis>

η εγκαθίδρυση ισχυρής και λειτουργικής κρατικής εξουσίας είναι μία διαδικασία η οποία αφορά στα κράτη της περιοχής και δεν μπορεί να επιβληθεί από εξωτερικούς δρώντες. Η κατάρρευση της κεντρικής εξουσίας και η συνεπαγόμενη επικράτηση φυγόκεντρων τάσεων δημιουργεί εκείνες τις συνθήκες που επιτρέπουν την επέμβαση των φιλόδοξων περιφερειακών δρώντων, οι οποίοι επιβάλλοντας πολιτικές με γνώμονα τα συμφέροντά τους επιτείνουν τις υπάρχουσες διαιρέσεις. Η αναγκαία συνθήκη για τον περιορισμό της εξαγωγής αστάθειας στην Ε.Ε από την περιοχή της Μέσης Ανατολής, είναι η εγκαθίδρυση ισχυρών καθεστώτων τα οποία θα επιβάλουν, με σκληρά και αντιδημοκρατικά συνήθως μέτρα, την επιβολή τάξης και θα δημιουργήσουν έτσι προϋποθέσεις για, την έστω αβέβαιη, οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη.¹¹⁸

Με δεδομένη την κατάσταση στη Μέση Ανατολή, στην πραγματικότητα και στην πλειοψηφία των περιπτώσεων, η επιλογή είναι μεταξύ ενός απολυταρχικού πλην ευμενούς για τα απτά ευρωπαϊκά συμφέροντα καθεστώτος ή της απόλυτης αναρχίας. Η Ε.Ε, παρά την προσήλωσή της στις αρχές και στις αξίες της, πρέπει να υιοθετήσει μία πραγματιστική στάση και να προσπαθήσει να συνδράμει στην επίλυση της πληθώρας των συρράξεων στην περιοχή με βασικό κριτήριο την πολιτική σταθερότητα.¹¹⁹ Η έννοια της σταθερότητας δεν συνεπάγεται εξ' ορισμού την εξάλειψη των εσωτερικών διαιρέσεων των υπόψη κρατών, αλλά σίγουρα εξυπηρετεί τα ζωτικά συμφέροντα της Ε.Ε.

Μεγάλο μέρος της αναπτυξιακής βοήθειας που αφορά στη διαχείριση του προσφυγικού/μεταναστευτικού ζητήματος, έχει ως αποδέκτες χώρες που μπορούν να αναχαιτίσουν την άφιξη μεταναστευτικών ροών στην ευρωπαϊκή επικράτεια.¹²⁰ Η υπόψη προσέγγιση, η οποία συνάδει με τη γενικότερη τάση

---

¹¹⁸ Η υπόψη εμπεριστατωμένη, πλην αντιδημοφιλής και μη *πολιτικά ορθή*, ενδιαφέρουσα θεώρηση στο Gause III, G. F. (2022, February 22). The Price of Order: Settling for less in the Middle East. *Foreign Affairs*. Ανακτήθηκε την 3/3/22 από: <https://www.foreignaffairs.com/articles/middle-east/2022-02-22/price-order>

¹¹⁹ Στην παράγραφο 15 του Παραρτήματος «Γ» φαίνεται η διασύνδεση των αποστολών της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας καθώς και της FRONTEX σε διασύνδεση με τις συνοριακές πιέσεις από τις μεταναστευτικές ροές.

¹²⁰ Όπως για παράδειγμα η σχετική συμφωνία επανεισδοχής με την Τουρκία του 2014, η οποία ήδη έχει αναφερθεί. Μια γενικότερη θεώρηση στο Grün, C-G. (2018, February 15). Follow the money: What are the EU's migration policy priorities? *DW*. Ανακτήθηκε την 27/1/21

ενίσχυσης της αποτροπής μέσω καλύτερου ελέγχου των συνόρων είναι απολύτως κατανοητή και σίγουρα, τουλάχιστον μεσοπρόθεσμα, αποτελεσματική. Από την άλλη, η μακροπρόθεσμη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών απαιτεί την εξεύρεση πόρων και την εκπόνηση ενός πραγματιστικού σχεδίου που θα αποβλέπει στην οικονομική ανάπτυξη της περιοχής.¹²¹ Καθόσον η εν λόγω ανάπτυξη θα επιτρέψει την τοπική απορρόφηση του πλεονάζοντος εργατικού, άρα δυνητικά μεταναστευτικού, δυναμικού είναι σαφές ότι αποτελεί έναν από τους βασικούς στόχους που θα πρέπει να επιδιώξει τόσο η Ελλάδα, ανεξάρτητα των πολλαπλών παραγόντων που επιδρούν στην λήψη απόφασης καθώς και του αναλογικά πεπερασμένου των αμιγώς ελληνικών δυνατοτήτων,¹²² όσο και η Ε.Ε.

Η αναπτυξιακή βοήθεια, της οποίας η μέχρι τώρα διανομή δείχνει να έχει μειωμένη αποτελεσματικότητα,¹²³ πέρα από την οικονομική ευδοκίμηση θα πρέπει να επικεντρωθεί και στην εγκαθίδρυση ενός περιβάλλοντος ασφάλειας, καθόσον η ασφάλεια αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση ανάπτυξης. Από την άλλη, δεδομένου ότι σε παγκόσμιο επίπεδο οι πόροι από τα μεταναστευτικά εμβάσματα το 2021 ανέρχονταν στο ποσό των 589 εκατομμυρίων δολαρίων¹²⁴ ενώ η παγκόσμια συνολική αναπτυξιακή βοήθεια που χορηγήθηκε στο ίδιο χρονικό διάστημα ήταν λιγότερο από το 30% του

από: <https://www.dw.com/en/follow-the-money-what-are-the-eus-migration-policy-priorities/a-42588136>

¹²¹ Σε ανταγωνισμό πολλές φορές με άλλους συστημικούς δρώντες όπως η Κίνα και η Ρωσική Ομοσπονδία, σχετικά στο Fiott, D. & Lindstrom, G. (2021). *Strategic compass: New bearings for EU security and defence?* (Chaillot papers no 171). Paris: European Union Institute for Security Studies. Ανακτήθηκε την 12/1/22 από: <https://www.iss.europa.eu/content/straliottegic-compass>

¹²² Τσαρδανίδης Οικονομική Διπλωματία, 781-793. Τσαρδανίδης, Χ. (2020). Ελληνική οικονομική διπλωματία: Οργάνωση και διαδικασία λήψης απόφασης. Στο Αθανασοπούλου, Ε., Τσαρδανίδης, Χ., & Φακιολάς, Ε. (επιμ.) (2020). *Εξωτερική Πολιτική της Ελλάδας: Επιλογές και Προσδοκίες στον 21ο Αιώνα*. (σ. 781-793). Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

¹²³ Caudron, L. (2020, January 13). *It is time to review public development aid goals*. European Issue n° 542, Fondation Robert Schuman. Ανακτήθηκε την 17/2/22 από: <https://www.robert-schuman.eu/en/european-issues/0542-it-is-time-to-review-public-development-aid-goals>

¹²⁴ World Bank. (2021, November 17). Press release: Remittance Flows Register Robust 7.3 Percent Growth in 2021. *The World Bank*. Ανακτήθηκε την 30/1/21 από: <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2021/11/17/remittance-flows-register-robust-7-3-percent-growth-in-2021>

υπόψη ποσού, ¹²⁵ γίνεται κατανοητό ότι τα αναπτυξιακά κεφάλαια ¹²⁶ μπορούν να εκπληρώσουν μόνο υποβοηθητικό ρόλο και απαιτείται αυτενέργεια από τις χώρες της περιοχής.

Η τεράστια σημασία των εσόδων από τα εμβάσματα για τις οικονομίες των αναπτυσσομένων χωρών, καθώς και το γεγονός ότι μεγάλος αριθμός πολιτών τρίτων χωρών θεωρούνται ως απαραίτητο εργατικό δυναμικό σε πολλούς τομείς της ευρωπαϊκής οικονομίας, ¹²⁷ σηματοδοτούν την ανάγκη ρύθμισης των διαδικασιών για τη νόμιμη εργασία μεταναστών. Παρότι το νέο Σύμφωνο για τη Μετανάστευση και το Άσυλο αναφέρεται στις διαφορετικές κατηγορίες της νόμιμης εισόδου και παραμονής στην Ε.Ε, οι διάφορες διμερείς συμφωνίες με τις χώρες προέλευσης αποτελούν αρμοδιότητα των κρατών – μελών και συντάσσονται με γνώμονα τα οικονομικά και πολιτικά κριτήρια των εν λόγω χωρών χωρίς να υπάρχει οποιαδήποτε κεντρική στρατηγική. ¹²⁸

Η εύρεση τομέων της αγοράς εργασίας όπου οι ανάγκες μπορούν να καλυφθούν από χώρες της Μέσης Ανατολής παρέχει μία νόμιμη οδό έστω και εποχικής εργασίας, ενώ ταυτόχρονα θέτει σοβαρά προσκόμματα στη δράση των δικτύων οργανωμένου εγκλήματος που δραστηριοποιούνται στη διακίνηση ανθρώπων. Τα επιχειρήματα που ήδη παρατέθηκαν σχετικά με την αναγκαιότητα εξασφάλισης κατάλληλων μεταναστευτικών εισροών είναι βάσιμα, αλλά το μέγεθος των υπόψη ροών θα πρέπει να ρυθμίζεται σύμφωνα με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, ανάγκες που είναι μοναδικές σε κάθε χώρα. Η πρόσφατη συμφωνία της Ελλάδας με το Μπαγκλαντές ¹²⁹ σχετικά με

---

¹²⁵ 157 εκατομμύρια δολάρια σύμφωνα με στοιχεία του ΟΑΣΑ. OECD. (2021). Net ODA. *OECD Data*. Ανακτήθηκε την 6/12/21 από: <https://data.oecd.org/oda/net-oda.htm>

¹²⁶ Παράγραφος 16, Παράρτημα «Γ».

¹²⁷ Οι ανάγκες της Ε.Ε σε εργατικό δυναμικό σε διάφορους τομείς της οικονομίας καθώς και η κάλυψη των υπόψη αναγκών σύμφωνα με το European Commission. (2020). *Statistics on migration to Europe*.

¹²⁸ Για παράδειγμα, στην Σουηδία προτιμούνται οι εργάτες από την Ταϊλάνδη για να εργαστούν στην συγκομιδή μούρων. Σχετικά στο Augère-Granier, M-L. (2021). *Migrant seasonal workers in the European agricultural sector*. (Έκθεση PE 689.347). European Parliamentary Research Service

¹²⁹ Συμφωνία που συνδέεται ισχυρά και με την αποδοχή από τη μεριά του Μπαγκλαντές των επανεισδοχών των παράνομων μεταναστών από τη χώρα μας. Σχετικά στο ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ/Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου. (2022, Φεβρουάριος 10). Δελτίο τύπου: Q&A για τις επισκέψεις του Υπ. Μετανάστευσης και Ασύλου, Ν. Μηταράκη, σε

τον καθορισμό συγκεκριμένου αριθμού εποχικών εργατών που θα μπορούν να εργάζονται στη χώρα μας για ένα δεδομένο χρονικό διάστημα και έπειτα θα αναχωρούν, μπορεί να αποτελέσει πρότυπο συμφωνίας με τις χώρες της Μέσης Ανατολής.

Πέρα από τη μετανάστευση, η Ε.Ε οφείλει να θεσπίσει κανόνες που να αντιμετωπίζουν αποτελεσματικά και δίκαια τα αιτήματα για παροχή προστασίας που δέχεται. Δεδομένου ότι ο σεβασμός στα ανθρώπινα δικαιώματα και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της ταυτότητάς της,¹³⁰ η Ε.Ε θα πρέπει να διαφυλάξει την *κανονιστική* της διάσταση¹³¹ η οποία, μαζί με την οικονομική ανάπτυξη, είναι ακριβώς ο λόγος που ελκύει τις προσφυγικές/μεταναστευτικές ροές.¹³² Ιδιαίτερα θετικό βήμα είναι η πρόβλεψη αρχικής εξέτασης των αιτημάτων ασύλου ήδη στα εξωτερικά σύνορα και η ενεργοποίηση της διαδικασίας επιστροφής για όσους προέρχονται ή διέρχονται από χώρες που θεωρούνται ως ασφαλής.¹³³

Σε αυτό το σημείο προβληματίζει το γεγονός ότι η κατάρτιση των καταλόγων ασφαλών κρατών προέλευσης εναπόκειται στις εθνικές αρμοδιότητες του κάθε κράτους μέλους, με αποτέλεσμα να μην υφίσταται μία κοινά αποδεκτή προσέγγιση σε ευρωπαϊκό επίπεδο,¹³⁴ δημιουργώντας με αυτόν τον τρόπο δυσλειτουργίες. Η ενίσχυση του ρόλου της Υπηρεσίας

Πακιστάν και Μπαγκλαντές. Ανακτήθηκε την 15/2/22 από: <https://migration.gov.gr/qa-gia-tis-episkepseis-toy-yp-metanasteysis-kai-asyloy-n-mitaraki-se-pakistan-kai-mpagklantes/>

¹³⁰ Άρθρο 2 της *Συνθήκης της Λισσαβώνας για την τροποποίηση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας*.

¹³¹ Διάσταση που φαίνεται και από τις επιχειρήσεις διάσωσης της Ε.Ε στη Μεσόγειο, όπως φαίνεται από τη παράγραφο 5 στο Παράρτημα «Γ».

¹³² Στοιχεία σχετικά με τις αιτήσεις παροχής διεθνούς προστασίας στην παράγραφο 6 του Παραρτήματος «Γ». Το 2021, η πλειοψηφία των αιτήσεων για την παροχή ασύλου είχαν γίνει από Σύριους. Στοιχεία από το European Union Agency for Asylum. (2022, February 22). *Latest Asylum Trends - Annual Overview 2021*. EUAA's Situational Analysis Unit (SAU). Ανακτήθηκε την 4/3/22 από: <https://euaa.europa.eu/latest-asylum-trends-annual-overview-2021>

¹³³ European Asylum Support Office. (2021, October 21). *Situational update, Issue No 5: The concept of safe third countries applied in EU + countries*. EASO. Ανακτήθηκε την 4/3/22 από: https://euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/EASO_situational_update_safe_third_countries_2021.pdf

¹³⁴ European Asylum Support Office. (2021, June 9). *Situational update, Issue No 3: 'Safe country of origin' concept in EU + countries*. EASO. Ανακτήθηκε την 4/3/22 από: <https://euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/EASO-situational%20update-safe%20country%20of%20origin-2021.pdf>

Ασύλου της Ευρωπαϊκής Ένωσης ¹³⁵ καθώς και της FRONTEX η οποία ως υπηρεσία είναι υπεύθυνη για τον έλεγχο των εξωτερικών συνόρων της Ε.Ε, καθιστούν τη διαδικασία εξέτασης ασύλου καθώς και τις παρεπόμενες επιστροφές ταχύτερες ενώ προσδίδουν στο όλο εγχείρημα πανευρωπαϊκή χροιά και δυναμική.

Η μεγαλύτερη τροχοπέδη στην υιοθέτηση μίας σαφής και ολιστικής πολιτικής σε σχέση με το μεταναστευτικό/προσφυγικό ζήτημα, είναι το γεγονός ότι εκτιμήσεις, συμφέροντα και προσλήψεις διαφέρουν, πολλές φορές ριζικά, μεταξύ των κρατών – μελών της Ε.Ε. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η υποδοχή από διάφορες ευρωπαϊκές χώρες των προτάσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις απαιτούμενες αλλαγές στη πολιτική μεταναστευτικού και ασύλου. Οι χώρες του Visegrad, οι οποίες πάντα είχαν την πλέον αρνητική στάση σχετικά με την κατά το δυνατόν δίκαιη κατανομή των μεταναστευτικών ροών στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής αλληλεγγύης, συνεχίζουν να αρνούνται να δεχτούν την υπόψη πρόβλεψη, ¹³⁶ παρά τις πιέσεις που δέχονται από άλλα κράτη – μέλη με σημαντικό ειδικό βάρος. ¹³⁷ Στο εσωτερικό της κάθε χώρας, η απόκριση απέναντι στη μεταναστευτική/προσφυγική πρόκληση αποτελεί πολιτικό διακύβευμα που συνοδεύεται από ιδιαίτερα οξυμένη ρητορική με αποτέλεσμα, ιδίως σε προεκλογικές περιόδους ή όταν το εκάστοτε κυβερνητικό σχήμα νοιώθει ότι η πρόσβασή του στην εξουσία αμφισβητείται, να μην λαμβάνεται σχεδόν καμία σημαντική απόφαση. ¹³⁸

---

¹³⁵ Η Υπηρεσία « ...παρέχει ευρύ φάσμα επιχειρησιακής και τεχνικής υποστήριξης στις χώρες της ΕΕ. Με σκοπό την επίτευξη μεγαλύτερης σύγκλισης στις πρακτικές χορήγησης ασύλου και υποδοχής σε ολόκληρη την ΕΕ, σύμφωνα με τα υψηλά πρότυπα του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου» Σχετικά στην ιστοσελίδα: <https://www.euaa.europa.eu/>

¹³⁶ Reuters. (2020, September 24). Visegrad Four grouping push back on new EU migration plan. Ανακτήθηκε την 4/2/22 από: <https://www.reuters.com/article/us-europe-migrants-hungary-idUSKCN26F1T6>

¹³⁷ Castaldi, R. & Michalopoulos, S. (2022, February 16). The 'big four' speed up consensus on EU migration pact. *EURACTIV*. Ανακτήθηκε την 22/2/22 από: https://www.euractiv.com/section/politics/short_news/the-big-four-speed-up-consensus-on-eu-migration-pact/

¹³⁸ Michalopoulos, S. (2021, September 20). EU Commissioner: Deal on migration pact expected after French elections. *EURACTIV*. Ανακτήθηκε την 22/2/22 από: https://www.euractiv.com/section/politics/short_news/eu-commissioner-deal-on-migration-pact-expected-after-french-elections/

Οι διαφορετικές στάσεις που εμφανίζονται, έχουν να κάνουν τόσο με την οικονομική δυνατότητα όσο και με την κοινωνική ταυτότητα του κάθε κράτους, άρα μία όσο το δυνατόν ευρεία πρόσληψη που συνυπολογίζει όλες τις θέσεις εντός της Ε.Ε είναι εξαιρετικά δύσκολη. Με αυτό το δεδομένο είναι κατανοητό ότι Γερμανοί πολιτικοί αναφέρονται στις μεταναστευτικές/προσφυγικές ροές ως εν δυνάμει εργατικό δυναμικό ¹³⁹ ενώ το πολιτικό φάσμα που περιγράφεται ως *ευρωφοβική αριστερά* ¹⁴⁰ ομνύει στην ιδέα των ανοιχτών συνόρων, ανεξάρτητα των αντίθετων θέσεων της ευρωπαϊκής κοινής γνώμης που ήδη έχουν αναφερθεί. Τέλος, τα διαφορετικά συστημικά συμφέροντα, ιδίως των οικονομικά ισχυρών χωρών, οδηγούν σε ριζικά διαφορετικές πολιτικές αποφάσεις με αντίκτυπο στο μεταναστευτικό ζήτημα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, αποτελεί η εκ διαμέτρου αντίθετη πολιτική που υιοθέτησε η Γαλλία και η Ιταλία σε σχέση με το Δεύτερο Λιβυκό Εμφύλιο, ¹⁴¹ όπου η στάση της Ιταλίας καθορίστηκε, μεταξύ άλλων, και από το ποια από τις δύο αντιμαχόμενες πλευρές θα μπορούσε να ελέγξει πλέον αποτελεσματικά και ανεξάρτητα με ποιον τρόπο, τις μεταναστευτικές/προσφυγικές ροές. ¹⁴²

---

¹³⁹ Noyan, O. (2022, February 4). EU states agree to 'mandatory solidarity' on migration. *EURACTIV*. Ανακτήθηκε την 13/3/22 από: <https://www.euractiv.com/section/justice-home-affairs/news/eu-states-agree-to-mandatory-solidarity-on-migration/>

¹⁴⁰ Michalopoulos, S. (2021, September 20). EU Commissioner: Deal on migration pact expected after French elections. *EURACTIV*.

¹⁴¹ Heisbourg, F. (2016) *The War in Libya: The Political Rationale for France*. Στο Henriksen, D. & Larrsen K. A (επιμ). *Political Rationale and International Consequences of the War in Libya*. (σ. 25-45). Oxford: Oxford University Press.

¹⁴² Amnesty International. (2020, January 30). Libya: Renewal of migration deal confirms Italy's complicity in torture of migrants and refugees. Ανακτήθηκε την 3/3/22 από: <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2020/01/libya-renewal-of-migration-deal-confirms-italys-complicity-in-torture-of-migrants-and-refugees/>

Συμπεράσματα

Ιστορικά, η ελληνική πολιτική στη Μέση Ανατολή αποσκοπούσε στην επαύξηση της ασφάλειας όχι μόνο του ελλαδικού κράτους αλλά του συνόλου των συνιστωσών του ελληνισμού της περιοχής. Η καλλιέργεια οικονομικών σχέσεων, τόσο για την διεύρυνση των υπαρχόντων αγορών για τα ελληνικά προϊόντα όσο και με την προοπτική επενδύσεων αραβικών κεφαλαίων, συνδυάστηκε με μια στάση ανοχής απέναντι στην διεθνείς τρομοκρατία για λόγους κατευνασμού και ιδεολογίας. Η κατάρρευση της Σοβιετική Ένωσης έφερε το τέλος του διπολισμού και επέτρεψε στην Ελλάδα να λάβει θέση απέναντι στην τρομοκρατία σύμφωνα με τον δυτικό προσανατολισμό της. Σε όλες τις περιπτώσεις, η στάση της χώρας μας σε σχέση με τα κράτη της περιοχής οριοθετήθηκε από την πορεία των ελληνοτουρκικών σχέσεων και την ανάγκη διασφάλισης της ευρύτερης δυνατής υποστήριξης.

Οι πολλαπλές επεμβάσεις της Δύσης στην περιοχή της Μέσης Ανατολής, καθώς και οι κοινωνικές αναταραχές οδήγησαν στην κατάρρευση των εκεί ελλειμματικών και απολυταρχικών κρατικών δομών και αποτέλεσαν τον καταλύτη που οδήγησε στην εμφάνιση μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών πληθυσμού με τελικό προορισμό την Ευρώπη. Ο εμφύλιος πόλεμος στην Συρία κατέστησε την Τουρκία την χώρα με τον μεγαλύτερο προσφυγικό πληθυσμό διεθνώς, γεγονός που οδήγησε μεν σε εντάσεις εντός της, πλην όμως έδωσε στην τουρκική πολιτική ηγεσία ρόλο ρυθμιστή. Η εργαλειοποίηση του μεταναστευτικού φαινομένου θεωρείται από την Ε.Ε ως υβριδική απειλή, ενώ η Ελλάδα έχει βρεθεί συχνά πυκνά να αντιμετωπίζει, με επιτυχία μέχρι τώρα, την υπόψη απειλή. Οι μεσοπρόθεσμες εκτιμήσεις σε ό,τι αφορά στην περιοχή της Μέσης Ανατολής είναι ότι το μεταναστευτικό/προσφυγικό δυναμικό που επηρεάζει την Ε.Ε θα συνεχίσει να αυξάνεται ,με αποτέλεσμα την επανεμφάνιση σφοδρών πιέσεων.

Το φαινόμενο της μετακίνησης πληθυσμών και την μόνιμης εγκατάστασής τους σε μία ξένη χώρα αποτελούσε συχνό ιστορικό φαινόμενο στο παρελθόν, πλην όμως η επικράτηση του μοντέλου του έθνους-κράτους διαφοροποιεί την πρόσληψη του μεταναστευτικού φαινομένου. Παρότι η εισροή αλλοδαπού εργατικού δυναμικού σε μία Ε.Ε που γερνάει συνεχώς σαφώς και έχει θετικό αντίκτυπο στο ασφαλιστικό και συνταξιοδοτικό σύστημα, τα δεδομένα διαφοροποιούνται όταν εξεταστεί η επίδραση στο

δημογραφικό ζήτημα, καθόσον η σε απόλυτους αριθμούς αύξηση του πληθυσμού μίας χώρας χωρίς την επίτευξη κοινής ταυτότητας αντί να δίνει λύσεις δημιουργεί προβλήματα. Πράγματι, η ύπαρξη ευμεγεθών ξένων πληθυσμών που δεν συμμετέχουν στο κοινό αξιακό πλαίσιο μιας κοινωνίας προσλαμβάνεται ως απειλή για την κοινωνική ασφάλεια, ενώ θεωρείται ότι έχει δυσμενή επίδραση και στην οικονομία καθώς και στην εσωτερική ασφάλεια αυξάνοντας την εγκληματικότητα και την ριζοσπαστικοποίηση.

Μεγάλο ποσοστό της ελληνικής και της ευρωπαϊκής κοινής γνώμης έχει αρνητική άποψη απέναντι στους μεταναστευτικούς πληθυσμούς, ιδίως όταν η εισοδός τους συνοδεύεται από την αμφισβήτηση και την κάμψη της κρατικής κυριαρχίας. Η διασύνδεση κοινής γνώμης με την πολιτική ηγεσία της κάθε χώρας σε ό,τι αφορά στην στάση απέναντι στο μεταναστευτικό φαινόμενο φυσικά και είναι αμφίδρομη, ενώ τα εμπειρικά δεδομένα δείχνουν ότι οι κυβερνητικές επιλογές και η παρεπόμενη αφήγηση επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό τις σχετικές κοινωνικές αποκρίσεις. Οι πολιτικές επιλογές της κάθε χώρας αποτελούν παρεπόμενο πληθώρας παραγόντων, με αποτέλεσμα η ανάπτυξη κοινής ευρωπαϊκής πολιτικής να είναι εξαιρετικά δύσκολη.

Η πολιτική σε σχέση με το μεταναστευτικό ζήτημα ρυθμίζεται από την εκάστοτε εθνική νομοθεσία, στο πλαίσιο όμως που καθορίζει το ευρωπαϊκό δίκαιο. Οι υπάρχουσες προβλέψεις της Ε.Ε, με προεξέχουσα τη ρύθμιση σχετικά με το ότι η χώρα εισόδου αποτελεί και τη χώρα υποβολής αίτησης διεθνούς προστασίας, έχουν αποδειχθεί παντελώς αναποτελεσματικές ενώ δεν συνάδουν με τις προβλέψεις της βασικής συνθήκης για τη λειτουργία της Ε.Ε. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει ήδη θέσει σε διαβούλευση μία διαφορετική προσέγγιση, η οποία θέτει την ευρωπαϊκή αλληλεγγύη και τη προστασία των συνόρων σε νέα βάση, ενώ σε γενικό επίπεδο η Ε.Ε δηλώνει ότι το μεταναστευτικό/προσφυγικό ζήτημα απαιτεί την εμπλοκή του συνόλου των συντελεστών ισχύος και επιρροής της.

Η βελτίωση της κατάστασης στη Μέση Ανατολή απαιτεί πρωτίστως την εγκαθίδρυση και την ισχυροποίηση κεντρικής εξουσίας, γεγονός με το οποίο πρέπει να συμβιβαστεί η Ε.Ε. Η ενίσχυση της αποτροπής θα πρέπει να συνοδεύεται από στοχευμένες πολιτικές που δίνουν έμφαση στην οικονομική ανάπτυξη, ενώ οι οδοί νόμιμης μετανάστευσης, εφόσον η αγορά εργασίας μπορεί να απορροφήσει το εισερχόμενο προσωπικό, θα πρέπει να

παραμείνουν διαθέσιμοι. Οι, ορισμένες φορές ριζικές, διαφοροποιήσεις σε προτεραιότητες, εκτιμήσεις και συμφέροντα αποτελούν τον κυριότερο απαγορευτικό παράγοντα στην υιοθέτηση μίας κοινά αποδεκτής πολιτικής απέναντι στο προσφυγικό/μεταναστευτικό ζήτημα. Παρά το ότι το απαιτούμενο διάστημα για την επίτευξη συμφωνίας θα είναι μεγάλο, η λειτουργία της Ε.Ε έχει αποδείξει ότι ο συμβιβασμός και η εξεύρεση κοινού τόπου μεταξύ θέσεων και συμφερόντων είναι δυνατή.

Προτάσεις

Η χώρα μας θα πρέπει να αναζητήσει την τομή μεταξύ της εξυπηρέτησης των συμφερόντων της, της συνεργασίας με τα λοιπά κράτη-μέλη και της ευρύτερης ευρωπαϊκής πολιτικής σε σχέση με το μεταναστευτικό/προσφυγικό ζήτημα. Ως σχετική περίπτωση μπορεί να αναφερθεί η στρατηγική επιλογή της Ελλάδας να εκμεταλλευτεί τα γεωστρατηγικά πλεονεκτήματα που της προσφέρει η γεωγραφική της θέση και να επιχειρήσει να καταστεί κόμβος διασύνδεσης και παροχής προϊόντων και υπηρεσιών που να συνδέει την Ανατολική Αφρική και τη Μέση Ανατολή με την Ευρώπη.¹⁴³ Η ευόδωση της υπόψη πολιτικής, απαιτεί την επίτευξη συναντίληψης κυρίως με την Ιταλία.¹⁴⁴ η σύμπληξη άξονα εντός της Ε.Ε, σε συνεργασία με την Κυπριακή Δημοκρατία, για την αντιμετώπιση των μεταναστευτικών/προσφυγικών ροών που συνεχίζουν να πιέζουν την Ιταλία¹⁴⁵ μπορεί να συνεισφέρει σε αυτό.

Σε συνέχεια της προαναφερθείσας στρατηγικής και με κινητήριο κεφάλαιο ίδιους πόρους από την σύμπραξη δημόσιου και ιδιωτικού τομέα καθώς και μέρους της αναπτυξιακής βοήθειας με αποδέκτη τις υπόψη χώρες, η Ελλάδα μπορεί να επικεντρωθεί στην κατασκευή παραγωγικών μονάδων σε χώρες της Μέσης Ανατολής, που θα συνδράμουν στην οικονομική ανάπτυξη της περιοχής ενισχύοντας ταυτόχρονα τη θέση της χώρας μας ως διασυνδεδετικού οικονομικού κόμβου.

Δεδομένης της συνεχιζόμενης ανάγκης εισροής εργατικού δυναμικού στην ευρωπαϊκή αγορά εργασίας, η Ελλάδα θα πρέπει να προάγει σε ευρωπαϊκό επίπεδο, στη βάση της ανάλογης συμφωνίας με το Μπαγκλαντές

---

¹⁴³ Tanchum. M. (2021). *Greece's Rise as a Trans-Mediterranean Power: Greece's Eastern Mediterranean strategic shift to Europe-to-Africa and Europe-to-Middle East connectivity*. ΕΛΙΑΜΕΠ/Policy Paper 56/2021. Ανακτήθηκε την 28 Ιανουαρίου 2022 από το <https://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2021/02/Policy-paper-56-Tanchum-final.pdf>

¹⁴⁴ Η οποία βλέπει για τη χώρα μας έναν σχετικά περιορισμένο ρόλο ως οικονομικό δρώντα στη Μεσόγειο και προσβλέπει στην οικονομική κυριαρχία επί των μεσογειακών αγορών. Σχετική αναφορά στις ιταλικές φιλοδοξίες στο Colombo, M. & Vignoli, V. (2020, September 10). Italy in the Eastern Mediterranean: Between Continuity and New Challenges. Istituto per gli studi di politica internazionale. Ανακτήθηκε την 10/3/22 από: <https://www.ispionline.it/it/pubblicazione/italy-eastern-mediterranean-between-continuity-and-new-challenges-27357>

¹⁴⁵ Αναφορά στην παρούσα κατάσταση σε ότι αφορά στις μεταναστευτικές πιέσεις έναντι στην Ιταλία στο Villa, M. (2021, December 22). Borders To Watch: The Mediterranean. *Istituto per gli studi di politica internazionale*. Ανακτήθηκε την 10/3/22 από: <https://www.ispionline.it/en/publication/borders-watch-mediterranean-32683>

που ήδη έχει αναφερθεί, την επιλογή προσώπων προερχόμενων από τη Μέση Ανατολή ως εποχιακών εργαζομένων στην Ε.Ε. Με την υπόψη πολιτική προσφέρεται η δυνατότητα εργασίας σε δυνητικά μεγάλο αριθμό ατόμων ενώ ταυτόχρονα ενισχύεται η θετική πρόσληψη της χώρας μας στην περιοχή.

Η εφαρμογή της νέας πολιτικής για ζητήματα μετανάστευσης και ασύλου από την Ε.Ε, όταν γίνει κοινά αποδεκτή, θα πρέπει να προβλέπει σαφείς κυρώσεις για τις χώρες που δεν επιδεικνύουν την απαιτούμενη αλληλεγγύη. Μειωμένη πρόσβαση σε αναπτυξιακά κονδύλια του προϋπολογισμού της Ε.Ε και στην εν γένει χρηματοδότηση θα μπορούσε να είναι μία μορφή κυρώσεων.

Η ενίσχυση του ρόλου της Ε.Ε στο σύνολο των διαδικασιών που συνδέονται με το προσφυγικό/μεταναστευτικό ζήτημα είναι επιβεβλημένη. Τόσο τα ζητήματα διεκπεραίωσης σε ό,τι αφορά στη παραχώρηση καθεστώτος διεθνούς προστασίας, πολύ δε περισσότερο το θέμα της αστυνόμευσης και θωράκισης των εξωτερικών συνόρων, απαιτούν μεγάλο αριθμό εξειδικευμένου προσωπικού και μέσων. Υπό αυτό το πρίσμα, η κεντρική διαχείριση από την Ε.Ε σημαίνει οικονομία πόρων ενώ διασφαλίζεται και η εφαρμογή των ευρωπαϊκών προτύπων κατά την εκτέλεση των υπόψη καθηκόντων. Επιπρόσθετα, η πρόβλεψη επιβολής κυρώσεων από το σύνολο της Ε.Ε σε περίπτωση μη τήρησης των διμερώς συμφωνηθέντων συμφωνιών επανεισδοχής, θα προσδώσει σε αυτές επιπρόσθετη βαρύτητα.

Η εργαλειοποίηση των μεταναστευτικών/προσφυγικών ροών αποτελεί μία ασύμμετρη απειλή που στρέφεται εναντίον της συνολικής ευρωπαϊκής αρχιτεκτονικής ασφαλείας. Τόσο η Ελλάδα, όσο και η Κύπρος, θα πρέπει να συμπήξουν κοινό μέτωπο με τις λοιπές χώρες της Ε.Ε, όπως την Ισπανία, την Πολωνία και την Λιθουανία, που έχουν αντιμετωπίσει στο παρελθόν τις ίδιες πιέσεις και να λάβουν μέτρα, τόσο σε διμερές όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, κατά των χωρών που υποκινούν τις υπόψη ενέργειες.

Η ανάγκη για νόμιμη μετανάστευση, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι η Ε.Ε δέχεται μεγάλο αριθμό αιτημάτων παροχής διεθνούς προστασίας, σημαίνει ότι σε διάφορες χώρες της Ευρώπης θα υφίστανται αλλοδαποί κάτοικοι. Η Ελλάδα σε συνεργασία με τις λοιπές χώρες της Ε.Ε, θα πρέπει να πιέσει για η δημιουργία ευρωπαϊκά χρηματοδοτούμενων προγραμμάτων που θα έχουν ως σκοπό την ενσωμάτωση των υπόψη πληθυσμών. Τα εν λόγω προγράμματα θα πρέπει να επικεντρώνονται στην εκπαίδευση καθώς και

στην, αρχική τουλάχιστον, επιδότηση κατοικίας, εξασφάλιση εργασίας και υγειονομικής περίθαλψης. Η επιδοματική πολιτική σε θέματα στέγης, θα πρέπει να συνδέεται με τη διαμονή σε συγκεκριμένες περιοχές στις οποίες υπάρχει ανάγκη εργατικού δυναμικού, αποφεύγοντας παράλληλα τη δημιουργία γκέτο. Η διάθεση του οποιουδήποτε επιδόματος για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα καθώς και η σύνδεσή του με δείκτες ενσωμάτωσης στην τοπική κοινωνία είναι μία πολιτική που εκτιμάται ότι θα επιφέρει αποτελέσματα.

Προκείμενου να αποφευχθεί η ριζοσπαστικοποίηση, θα πρέπει να ενισχυθούν τα μετριοπαθή στοιχεία των μεταναστευτικών κοινοτήτων. Αυτό μπορεί να γίνει μέσω της συμμετοχής τους στις δομές που θα έχουν ως έργο την υποστήριξη της ενσωμάτωσης στις τοπικές κοινωνίες, καθώς και με την απόδοση ρόλου, συμβουλευτικού αρχικά και μέχρι να τεκμηριωθεί η νομιμοφροσύνη τους και η αμεροληψία τους, στην επιδοματική πολιτική. Επίσης, ιδιαίτερη σημασία έχει ο κεντρικός έλεγχος τόσο της γενικής λειτουργίας των τόπων λατρείας όσο και των θρησκευτικών λειτουργιών που εμπλέκονται με αυτήν, ώστε να συνάδουν με τους ελληνικούς νόμους.

Πηγές - Βιβλιογραφία

Πηγές

α. Νόμοι – Διαταγές - Κανονισμοί

Consolidated versions of The Treaty on European Union and The Treaty on the Functioning of the European Union. Ανακτήθηκε την 22 Φεβ 2022 από το <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:12016ME/TXT & from=EN>

Regulation (EU) No 604/2013 of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 establishing the criteria and mechanisms for determining the Member State responsible for examining an application for international protection lodged in one of the Member States by a third-country national or a stateless person. Ανακτήθηκε την 13/2/2022 από: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32013R0604&qid=1648720366469>

β. Ιστοσελίδες

European Council: Infographics.
<https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/>

EUR-Lex. Συμφωνία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Δημοκρατίας της Τουρκίας για την επανεισδοχή προσώπων που διαμένουν χωρίς άδεια. Ανακτήθηκε την 4/2/22 από: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex %3A220 14A0507%2801%29>

European Union Agency for Asylum (EUAA). <https://www.euaa.europa.eu/>

EUROPOL. <https://www.europol.europa.eu/>

FRONTEX. European Border and Coast Guard Agency.
<https://frontex.europa.eu/>

Migration Data Portal. Total number of international migrants at mid-year 2000. Ανακτήθηκε την 1/2/22 από: https://www.migrationdataportal.org/international-data?i=stock_abs &t=2000&m=1&rm49=150

UNHCR. *Refugees and Asylum Seekers in Turkey*. Ανακτήθηκε την 4/2/22 από: <https://www.unhcr.org/tr/en/refugees-and-asylum-seekers-in-turkey>

UNHCR. *Σύμβαση της Γενεύης του 1951: Ερωτήσεις και Απαντήσεις*.

Ανακτήθηκε την 3/3/22 από: <https://www.unhcr.org/gr/wp-content/uploads/sites/10/2017/05/Geneva1951faq.pdf>

Βιβλιογραφία

α. Ελληνόγλωσση

Βαλλιανάτου, Α. (2020). Η Ελληνική εξωτερική πολιτική στο πλαίσιο της ΚΕΠΠΑ πριν και κατά τη διάρκεια της κρίσης. Στο Αθανασοπούλου, Ε., Τσαρδανίδης, Χ., & Φακιολάς, Ε. (επιμ.) (2020). *Εξωτερική Πολιτική της Ελλάδας: Επιλογές και Προσδοκίες στον 21ο Αιώνα*. (σ. 559 - 587). Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Βούλγαρης Γ., Δώδος Δ., Καφετζής Π., Λυριντζής Χ., Μιχαλοπούλου Κ., Νικολακόπουλος Η., Σπουρδαλάκης Μ., & Τσουκαλάς Κ. (1995). Η πρόσληψη και η αντιμετώπιση του «Άλλου» στη σημερινή Ελλάδα. *Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης*. 5:2. (σ. 81–100). <https://doi.org/10.12681/hpsa.15290>

Δαλακούρα, Κ. (2020). Οι βασικοί άξονες της μελέτης των Διεθνών Σχέσεων της Μέσης Ανατολής. Στο Γκόφας, Α., Ευαγγελόπουλος Λ. Γ. & Κοππά Μ. (επιμ.) *Ένας αιώνας Διεθνών Σχέσεων, 1919-2019*, (σ. 200-209). Αθήνα: Πεδίο.

Δημαράς, Θ. Κ. (1986). *Κ. Παπαρρηγόπουλος*. Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ/Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου. (2019, Ιούλιος 05). Εθνική Στρατηγική για την Ένταξη. Ανακτήθηκε την 23/3/22 από: <https://migration.gov.gr/wp-content/uploads/2020/05/%CE%926.-%CE%95%CE%B8%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%A3%CF%84%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%B7%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CE%AE-2019.pdf>

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ/Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου. (2021, Οκτώβριος 11). Δελτίο τύπου: Νότης Μηταράκης: “Η καθυστέρηση στη διαπραγμάτευση του ευρωπαϊκού Συμφώνου Μετανάστευσης και Ασύλου δεν μπορεί να συνεπάγεται συνολική αδράνεια της Επιτροπής στο Μεταναστευτικό”. Ανακτήθηκε την 4/2/22 από: <https://migration.gov.gr/synantisi-toy-yπουργoy-metanasteysis-kai-asyloy-k-noti-mitaraki-me-ton-yπουργo-esoterikon-tis-gallias-k-gerald-darmanin/>

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ/Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου. (2021, Οκτώβριος 15). Δελτίο τύπου: Ελλάδα και Μάλτα συμφωνούν ότι το νέο Σύμφωνο δεν είναι προαπαιτούμενο για ανάληψη δράσης σε εξωτερικές σχέσεις, προστασία των συνόρων και επιστροφές. Ανακτήθηκε την 4/2/22 από:

<https://migration.gov.gr/ellada-kai-malta-symfonoy-n-oti-to-neo-symfono-den-einai-proapaitoymeno-gia-analipsi-drasis-se-exoterikes-scheseis-prostasia-ton-synoron-kai-epistrofes/>

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ/Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου. (2022, Φεβρουάριος 10). Δελτίο τύπου: Q&A για τις επισκέψεις του Υπ. Μετανάστευσης και Ασύλου, Ν. Μηταράκη, σε Πακιστάν και Μπαγκλαντές. Ανακτήθηκε την 15/2/22 από: <https://migration.gov.gr/qa-gia-tis-episkepseis-toy-yp-metanasteysis-kai-asyloy-n-mitaraki-se-pakistan-kai-mpagklantes/>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή/Γενική Διεύθυνση Μετανάστευσης και Εσωτερικών Υποθέσεων. (2022). Γλωσσάριο. Ανακτήθηκε την 24/3/22 από: https://ec.europa.eu/home-affairs/pages/glossary_el?etrans=el

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο/Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (2020, Μάρτιος 04). Δήλωση για την κατάσταση στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ. Ανακτήθηκε την 4/2/22 από: <https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2020/03/04/statement-on-the-situation-at-the-eus-external-borders/>

Καιρίδης, Δ. (2016). Η Άποψη Των Ελλήνων Για Τους Μετανάστες Και Τα Ανθρώπινα Δικαιώματα. *Οργανισμός Έρευνας και Ανάλυσης διαΝΕΟσις*. Ανακτήθηκε την 2/2/22 από: <https://www.dianeosis.org/2016/02/apopsi-twn-ellinwn-gia-toys-metanastes/>

Καρατράντος, Τ. (2020). Ελληνική εξωτερική πολιτική και αντιμετώπιση της ριζοσπαστικοποίησης και της τρομοκρατίας. Στο Αθανασοπούλου, Ε., Τσαρδανίδης, Χ., & Φακιολάς, Ε. (επιμ.) (2020). *Εξωτερική Πολιτική της Ελλάδας: Επιλογές και Προσδοκίες στον 21ο Αιώνα*. (σ. 745 - 777). Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Κεφαλά, Β. (2020). Οι σχέσεις Ελλάδας - Ισραήλ. Στο Αθανασοπούλου, Ε., Τσαρδανίδης, Χ., & Φακιολάς, Ε. (επιμ.) (2020). *Εξωτερική Πολιτική της Ελλάδας: Επιλογές και Προσδοκίες στον 21ο Αιώνα*. (σ. 437 - 475). Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση

Κονταράτος, Σ. (2007). Η μυθοποίηση της «καθ' ημάς ανατολής». Στον συλλογικό τόμο *Μύθοι και ιδεολογήματα στη σύγχρονη Ελλάδα - Πρακτικά επιστημονικού συμποσίου, 23-24 Νοεμβρίου 2005*. Αθήνα: Εταιρεία Σπουδών.

Κουμουτσάκος, Γ. (2020, Σεπτέμβριος 23). *Πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το νέο Σύμφωνο Μετανάστευσης και Ασύλου – Βάση για έντονη διαπραγμάτευση*. Ανακτήθηκε την 1/1/22 από: <https://gkougoutsakos.gr/content/protasi-tis-eyropaikis-epitropis-gia-to-neo-symfono-metanasteysis-kai-asyloy-vasi-gia-entoni-diapragmateysi/>

Λέκκας, Π. (2011). *Η Εθνικιστική Ιδεολογία. Πέντε υποθέσεις εργασίας στην ιστορική κοινωνιολογία*. (σ 13-58). Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Λέκκας, Π. (2012). *Αφαίρεση και Εμπειρία: Μία φορμαλιστική θεώρηση του ιδεολογικού φαινομένου*. Αθήνα: Εκδόσεις Τόπος.

Ναυτεμπορική. (2021, Νοέμβριος 15). Οριζόντια αντιμετώπιση της εργαλειοποίησης του μεταναστευτικού ζητούν Ελλάδα και Κύπρος. Ανακτήθηκε την 2/2/22 από: <https://m.naftemporiki.gr/story/1801146?>

Ντόκος, Π. Θ. (επιμ.) (2016). *Λευκή Βίβλος για την Ελληνική Εξωτερική Πολιτική και Ασφάλεια. Προκλήσεις, ευκαιρίες και προτάσεις πολιτικής*. Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδέρης.

Παγουλάτος, Γ. (επιμ.). (2021). *Οι προβλέψεις του ΕΛΙΑΜΕΠ για το 2022*. ΕΛΙΑΜΕΠ/Ειδική Έκδοση. Ανακτήθηκε την 28/1/22 από το <https://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2021/12/ELIAMEP-2022-ALL-Outlook-EL-Final-1.pdf>

Πετρινώτη, Ξ. (2020). Μεταναστευτικές και προσφυγικές κινήσεις: Προκλήσεις στις θεωρίες Διεθνών Σχέσεων. Στο Γκόφας, Α., Ευαγγελόπουλος Λ. Γ. & Κοππά Μ. (επιμ.) *Ένας αιώνας Διεθνών Σχέσεων, 1919-2019*, (σ. 431-440). Αθήνα: Πεδίο.

Ρώσσης, Ν. (2020). Η εξωτερική πολιτική της Ελλάδας προς τη Μέση Ανατολή. Στο Αθανασοπούλου, Ε., Τσαρδανίδης, Χ., & Φακιολάς, Ε. (επιμ.) (2020). *Εξωτερική Πολιτική της Ελλάδας: Επιλογές και Προσδοκίες στον 21ο Αιώνα*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Στεργιοπούλου, Κ. (2020). Ελληνική Δημόσια Διπλωματία. Στο Αθανασοπούλου, Ε., Τσαρδανίδης, Χ., & Φακιολάς, Ε. (επιμ.) (2020). *Εξωτερική Πολιτική της Ελλάδας: Επιλογές και Προσδοκίες στον 21ο Αιώνα*. (σ. 833-856) Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Στεφάνου, Κ. (2020). Οι εξωτερικές σχέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το trade-off μεταξύ αποτελεσματικότητας και συναίνεσης. Στο Γκόφας, Α., Ευαγγελόπουλος Λ. Γ. & Κοππά Μ. (επιμ.) *Ένας αιώνας Διεθνών Σχέσεων, 1919-2019*, (σ. 487-496). Αθήνα: Πεδίο.

Συρίγος, Μ. Α. (2015, Δεκέμβριος 20). Πού και πώς χάθηκε ο έλεγχος στο μεταναστευτικό. *Η Καθημερινή*. Ανακτήθηκε την 2/2/22 από: <https://www.kathimerini.gr/society/843088/poy-kai-pos-chathike-o-elegchos-sto-metanasteytiko/>

Συρίγος, Μ. Α. (2018). *Ελληνοτουρκικές σχέσεις*. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.

Τσαρδανίδης, Χ. (2020). Ελληνική οικονομική διπλωματία: Οργάνωση και διαδικασία λήψης απόφασης. Στο Αθανασοπούλου, Ε., Τσαρδανίδης, Χ., & Φακιολάς, Ε. (επιμ.). *Εξωτερική Πολιτική της Ελλάδας: Επιλογές και Προσδοκίες στον 21ο Αιώνα*. (σ. 779-832). Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Τζιφάκης, Ν. & Φακιολάς, Τ.Ε. (2020). Από την Εθνική Ασφάλεια στις Διεθνείς Σπουδές Ασφάλειας. Στο Γκόφας, Α., Ευαγγελόπουλος Λ. Γ. & Κοππά Μ. (επιμ.) *Ένας αιώνας Διεθνών Σχέσεων, 1919-2019*, (σ. 105-116). Αθήνα: Πεδίο.

Φίλης, Κ. (2017). *Πρόσφυγες, Ευρώπη, Ανασφάλεια*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαδόπουλος.

Χασιώτης, Κ.Ι., Κατσαρδής-Hering, Ο. & Αμπατζή, Α.Ε. (2006). *Οι Έλληνες στη Διασπορά, 15ος – 21ος αι.*. Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων.

β. Ξενόγλωσση

Amnesty International. (2020, January 30). Libya: Renewal of migration deal confirms Italy's complicity in torture of migrants and refugees. Ανακτήθηκε την 3/3/22 από: <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2020/01/libya-renewal-of-migration-deal-confirms-italys-complicity-in-torture-of-migrants-and-refugees/>

Athanassopoulou, E. (2010) Greek foreign policy and the Middle East: from possibility to fulfilment? *Byzantine and Modern Greek Studies*, τόμος 34 - τεύχος 2, (σ. 219-236).

Augère-Granier, M-L. (2021). *Migrant seasonal workers in the European agricultural sector*. (Έκθεση PE 689.347). European Parliamentary Research Service. Ανακτήθηκε την 15/1/22 από: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/689347/EPRS_BRI\(2021\)689347_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/689347/EPRS_BRI(2021)689347_EN.pdf)

Borrel, J. (2021). *A Strategic Compass to make Europe a Security Provider: Foreword*. Ανακτήθηκε την 15/1/22 από: https://eeas.europa.eu/sites/default/files/foreword_-_a_strategic_compass_to_make_europe_a_security_provider.pdf

Castaldi, R. & Michalopoulos, S. (2022, February 16). The 'big four' speed up consensus on EU migration pact. *EURACTIV*. Ανακτήθηκε την 22/2/22 από: https://www.euractiv.com/section/politics/short_news/the-big-four-speed-up-consensus-on-eu-migration-pact/

Caudron, L. (2020, January 13). *It is time to review public development aid goals*. European Issue n° 542, Fondation Robert Schuman. Ανακτήθηκε την 17/2/22 από: <https://www.robert-schuman.eu/en/european-issues/0542-it-is-time-to-review-public-development-aid-goals>

Colombo, M. & Vignoli, V. (2020, September 10). Italy in the Eastern Mediterranean: Between Continuity and New Challenges. *Instituto per gli studi di politica internazionale*. Ανακτήθηκε την 10/3/22 από: <https://www.ispionline.it/it/publicazione/italy-eastern-mediterranean-between-continuity-and-new-challenges-27357>

Coulombis, A. T. (1993). PASOK's Foreign Policies, 1981-89: Continuity or change? Στο Clogg, R. (επιμ.), *Greece 1981-89, The Populist Decade*, (σ. 113 – 130). London: The Macmillan Press LTD

Davison, H. R. (1960). Where is the Middle East? *Foreign Affairs*. Ανακτήθηκε την 23/2/22 από: <https://www.foreignaffairs.com/articles/middle-east/1960-07-01/where-middle-east>

Delcker, J. (2015, October 8). Merkel on migration: 'We will manage'. *Politico*. Ανακτήθηκε την 22/2/22 από: <https://www.politico.eu/article/merkel-on-migration-we-will-manage/>

DW. (2018, June 16). Where do EU countries stand on migration? DW. Ανακτήθηκε την 18/2/22 από: <https://www.dw.com/en/where-do-eu-countries-stand-on-migration/a-44356857>

Edwards, A. (2009). Human Security and the Rights of Refugees: Transcending Territorial and Disciplinary Borders. *Michigan Journal of International Law*, 30:3, (σ. 763 – 807).

EURACTIV.com with AFP. (2022, February 14). Cyprus minister pins blame for migration 'emergency' on Turkey. *EURACTIV*. Ανακτήθηκε την 2/2/22 από: <https://www.euractiv.com/section/global-europe/news/cyprus-minister-pins-blame-for-migration-emergency-on-turkey/>

Eurobarometer. (2022) *Future of Europe 2021*. (Έκθεση 2554/517). Brussels: Directorate-General for Communication. Ανακτήθηκε την 17/2/22 από: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2554>

European Asylum Support Office. (2021, June 9). *Situational update, Issue No 3: 'Safe country of origin' concept in EU + countries*. EASO. Ανακτήθηκε την 4/3/22 από: <https://euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/EASO->

[situational%20update-safe%20country%20of%20origin-2021.pdf](#)

European Asylum Support Office. (2021, October 21). *Situational update, Issue No 5: The concept of safe third countries applied in EU + countries*. EASO. Ανακτήθηκε την 4/3/22 από: <https://euaa.europa.eu/latest-asylum-trends-annual-overview-2021>

European Commission. (2020). Statistics on migration to Europe. Ανακτήθηκε την 15/2/22 από: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-way-life/statistics-migration-europe_en#overall-figures-of-immigrants-in-european-society

European Commission. (2021). New Pact on Migration and Asylum. Ανακτήθηκε την 15/2/22 από: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-way-life/new-pact-migration-and-asylum_en

European External Action Service. (2021). *A strategic compass for EU*. Ανακτήθηκε την 2/2/22 από: https://eeas.europa.eu/sites/default/files/towards_a_strategic_compass-2021-11.pdf

European Parliamentary Research Service. (2020). *Dublin Regulation on international protection applications. European Implementation Assessment*. Brussels: European Parliament. Ανακτήθηκε την 14/2/22 από: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/642813/EPRS_STU\(2020\)642813_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/642813/EPRS_STU(2020)642813_EN.pdf)

European Stability Initiative. (2017). On solid ground? Twelve facts about the EU-Turkey Agreement in 2016. Ανακτήθηκε την 4/2/22 από: <https://www.esiweb.org/pdf/ESI%20-20Twelve%20Facts%20about%20the%20EU-Turkey%20agreement%20in%202016.pdf>

European Union Agency for Asylum. (2022, February 22). *Latest Asylum Trends - Annual Overview 2021*. EUAA's Situational Analysis Unit (SAU). Ανακτήθηκε την 4/3/22 από: <https://euaa.europa.eu/latest-asylum-trends-annual-overview-2021>

Eurostat. (2021, March 23). EU births: decline continues, but not from foreign-born women. *Eurostat*. Ανακτήθηκε την 6/2/22 από: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20210323-2>

Eurostat. (2022, February 1). Euroindicators: Euro area unemployment at 7.0%. *Eurostat*. Ανακτήθηκε την 6/2/22 από:

https://ec.europa.eu/eurostat/documents/_2995521/14233878/3-01022022-AP-EN.pdf/cfe71acd-ef6c-b52b-085f-838598dd9_a88?t=1643651817091

Fiott, D. & Lindstrom, G. (2021). *Strategic compass: New bearings for EU security and defence?* (Chaillot papers no 171). Paris: European Union Institute for Security Studies. Ανακτήθηκε την 12/1/22 από: <https://www.iss.europa.eu/content/strategic-compass>

FRONTEX. (2012). *Annual Risk Analysis 2012* (Frontex reference number: 5202). (σ.39). Warsaw: Risk Analysis Unit. Ανακτήθηκε την 4/2/22 από το https://frontex.europa.eu/assets/Publications/RiskAnalysis/Annual_Risk_Analysis_2012.pdf

Gause III, G. F. (2022, February 22). The Price of Order: Settling for less in the Middle East. *Foreign Affairs*. Ανακτήθηκε την 3/3/22 από: <https://www.foreignaffairs.com/articles/middle-east/2022-02-22/price-order>

Grün, C-G. (2018, February 15). Follow the money: What are the EU's migration policy priorities? *DW*. Ανακτήθηκε την 27/1/21 από: <https://www.dw.com/en/follow-the-money-what-are-the-eus-migration-policy-priorities/a-42588136>

Hamid, S. & Dar, R. (2016, July 15). Islamism, Salafism, and jihadism: A primer. *Brookings*. Ανακτήθηκε την 1/2/22 από: <https://www.brookings.edu/blog/markaz/2016/07/15/islamism-salafism-and-jihadism-a-primer/>

Hamlin, R. (2022, March 22). 'Migrants'? 'Refugees'? Terminology Is Contested, Powerful, and Evolving. *Migration Policy Institute*. Ανακτήθηκε την 28/3/22 από: <https://www.migrationpolicy.org/article/terminology-migrants-refugees-illegal-undocumented-evolving>

Hatzivassiliou, E. (1992) Greece and the Arabs, 1956-1958. *Byzantine and Modern Greek Studies*, 16:1. (σ. 49-83).

Hobsbawm, J. E. (1994). *Nation and Nationalism since 1780 – Programme, myth, reality*. Cambridge: Cambridge University Press.

Holehouse, M. (2015, September 18). EU border force blames Turkish Airlines for surge in illegal African migration. *The Telegraph*. Ανακτήθηκε την 14/12/21 από TO: <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/turkey/11874964/EU-border-force-blames-Turkish-Airlines-for-surge-in-illegal-African-migration.html>

Huysmans, J. (2000). The European Union and the Securitization of Migration. *Journal of Common Market Studies* 39:5 (σ.751-777).

Joint Europol – INTERPOL Report. (2016). *Migrant smuggling networks. Executive Summary*. Ανακτήθηκε την 14/2/22 από: <https://www.interpol.int/content/download/8991/file/Migrant%20Smuggling%20Networks,%20Joint%20Europol-INTERPOL%20Report,%20May%202016.pdf>

Kaminaris, S. (1999) Greece and the Middle East. *Middle East Review of International Affairs*, τόμος 3 – τεύχος 2, (σ. 36 – 46).

Kaneiwski, D. (2019, November 11). Germany needs immigrants to stay competitive: economist. *Deutsche Welle*. Ανακτήθηκε την 14/12/21 από: <https://www.dw.com/en/germany-needs-immigrants-to-stay-competitive-economist/a-51158216>

Kantaris, M & Theodorou, M. (2022). *Cyprus' ongoing migration challenge*. (ESPN Flash Report 2022/01). European Commission/European Social Policy Network. Ανακτήθηκε την 2/2/22 από: <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=25190 &langId=en>

Keridis, D. (2018) The Migration/Refugee Crisis and the (Un/Re) Making of Europe: Risks and Challenges for Greece. *Uluslararası İlişkiler*, τόμος 15 - τεύχος 58, (σ. 69-80).

Lorant, K. (2005). *The demographic challenge in Europe*. Brussels: European Parliament. Ανακτήθηκε την 11/12/21 από: <https://www.europarl.europa.eu/inddem/docs/papers/The%20demographic%20challenge%20in%20Europe.pdf>

Merritt, G. (2022). *If only ageing Europe had chosen the easy option of more immigration!* European Issue n° 621, Fondation Robert Schuman. Ανακτήθηκε την 17/2/22 από: <https://www.robert-schuman.eu/en/european-issues/0621-if-only-ageing-europe-had-chosen-the-easy-option-of-more-immigration>

Michalopoulos, S. (2021, September 20). EU Commissioner: Deal on migration pact expected after French elections. *EURACTIV*. Ανακτήθηκε την 22/2/22 από: https://www.euractiv.com/section/politics/short_news/eu-commissioner-deal-on-migration-pact-expected-after-french-elections/

Mohdin, A. (2016, September 7). The most refugee-friendly country in Europe is growing weary. *Quartz*. Ανακτήθηκε την 4/12/21 από: <https://qz.com/774427/the-most-refugee-friendly-country-in-europe-is-growing-weary/>

growing-weary

Noyan, O. (2022, February 4). EU states agree to 'mandatory solidarity' on migration. *EURACTIV*. Ανακτήθηκε την 13/3/22 από: <https://www.euractiv.com/section/justice-home-affairs/news/eu-states-agree-to-mandatory-solidarity-on-migration/>

OECD. (2016). *OECD Economic Surveys: European Union*. Paris: OECD Publishing. Ανακτήθηκε την 3/12/21 από: <https://www.oecd.org/economy/surveys/european-union-2016-overview.pdf>

OECD. (2021). *Sweden Economic Snapshot*. Paris: OECD Publishing. Ανακτήθηκε την 6/12/21 από: <https://www.oecd.org/economy/sweden-economic-snapshot/>

OECD. (2021). Net ODA. *OECD Data*. Ανακτήθηκε την 6/12/21 από: <https://data.oecd.org/oda/net-oda.htm>

Parkes, R. (2017). *Nobody move! Myths of the EU migration crisis*. (Chaillot papers no 143). Paris: European Union Institute for Security Studies.

Peoples, C. & Vaughan-Williams, N. (2010). *Critical Security Studies: An Introduction*. London: Routledge.

Pundy, D. (2018, June 12). By refusing entry to migrant rescue ship, Italy and Malta reveal legal shortcomings. *DW*. Ανακτήθηκε την 18/2/22 από: <https://www.dw.com/en/by-refusing-entry-to-migrant-rescue-ship-italy-and-malta-reveal-legal-shortcomings/a-44186764>

Reuters. (2020, September 24). Visegrad Four grouping push back on new EU migration plan. Ανακτήθηκε την 4/2/22 από: <https://www.reuters.com/article/us-europe-migrants-hungary-idUSKCN26F1T6>

Reuters. (2020, February 27). At least 34 Turkish soldiers killed in air strikes in Syria's Idlib: Syrian Observatory. Ανακτήθηκε την 4/2/22 από: <https://www.reuters.com/article/us-syria-security-toll/at-least-34-turkish-soldiers-killed-in-air-strikes-in-syrias-idlib-syrian-observatory-idUSKCN20L32S>

Reuters. (2021, December 14). Afghans face "avalanche of hunger and destitution" - UN agency. Ανακτήθηκε την 14/12/21 από: <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/afghans-face-avalanche-hunger-destitution-un-agency-2021-12-14/>

Roussos, S. (επιμ.).(2018). *Religious Pluralism in the Middle East – Report 2018-VI*. (σ. 13-49). Athens: Centre for Religious Pluralism in the Middle East.

Somerville, W. & Sumption, M. (2009). *Immigration and the Labour Market: Theory, Evidence and Policy*. Migration Policy Institute. Ανακτήθηκε την 28/01/22 από: <https://www.migrationpolicy.org/research/immigration-and-labour-market-theory-evidence-and-policy>

Stoffman, D. (2008). Truths and Myths About Immigration. Στο Moens, A. & Collacott, M. (επιμ.). *Immigration Policy and the Terrorist Threat in Canada and the United States*. (σ. 3-20). Vancouver: Fraser Institute.

Tanchum, M (2021). *Greece's Rise as a Trans-Mediterranean Power*. ELIAMEP: Policy Paper 56/2021. Ανακτήθηκε την 14/12/21 από: <https://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2021/02/Policy-paper-56-Tanchum-final.pdf>

Tarvainen, K. (2018). Population projections for Sweden, Norway, Denmark, and Finland, 2015–2065. *Bulletin of Geography. Socio-economic Series*. 39:39. (σ. 147-160). Ανακτήθηκε την 12/1/22 από: <https://ideas.repec.org/a/vrs/buogeo/v39y2018i39p147-160n10.html>

Traub, J. (2021, November 17). Even Sweden Doesn't Want Migrants Anymore. *Foreign Policy*. Ανακτήθηκε την 20/12/21 από: <https://foreignpolicy.com/2021/11/17/even-sweden-doesnt-want-migrants-anymore-syria-iraq-belarus/>

Tsourapas, G. (2019). The Syrian Refugee Crisis and Foreign Policy Decision-Making in Jordan, Lebanon, and Turkey. *Journal of Global Security Studies*, (σ. 1-18). doi: 10.1093/jogss/ogz016

Tziarras, Z. (επιμ.). (2019). *The New Geopolitics of the Eastern Mediterranean: Trilateral Partnerships and Regional Security*. Peace Research Institute Oslo: Report3/2019. Διαθέσιμο στο <https://www.prio.org/publications/11329>

Villa, M. (2021, December 22). Borders To Watch: The Mediterranean. *Instituto per gli studi di politica internazionale*. Ανακτήθηκε την 10/3/22 από: <https://www.ispionline.it/en/publication/borders-watch-mediterranean-32683>

Waeber, O. (1993). Societal Security: The Concept. Στο Waeber, O., Buzan, B, Kelstrup, M. & Lemaitre, P (επιμ.) *Identity, Migration and the New Security Agenda in Europe*. London: Pinter Publishers.

Westbrook, R. (2010). *Immigration and Crime in Catalonia, Spain: What's the*

Connection? Towards a Theory on Immigrant Crime. Claremont-UC Undergraduate Research Conference on the European Union: Vol. 2010, Article 10. DOI: 10.5642/urceu.201001.10. Ανακτήθηκε την 3/2/22 από: <https://scholarship.claremont.edu/urceu/vol2010/iss1/10>

Westmore, B. (2014). *International Migration: The Relationship with Economic and Policy Factors in the Home and Destination Country*. (Έκθεση *OECD Economics Department Working Papers* vo. 1140). Paris: OECD Publishing. Ανακτήθηκε την 22/12/21 από: https://www.oecd-ilibrary.org/economics/international-migration-the-relationship-with-economic-and-policy-factors-in-the-home-and-destination-country_5jz123h8nd7l-en;jsessionid=olGX57rsKlcNf0HupEy8XaqN.ip-10-240-5-81

World Bank. (2021, November 17). Press release: Remittance Flows Register Robust 7.3 Percent Growth in 2021. *The World Bank*. Ανακτήθηκε την 30/1/21 από: <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2021/11/17/remittance-flows-register-robust-7-3-percent-growth-in-2021>

World Food Programme. (2020). *Social cohesion in Turkey: refugees and the host community*. Ανακτήθηκε την 4/2/22 από: <https://docs.wfp.org/api/documents/WFP-0000118922/download/>

Yerkes, E. S. (2021, August 6). *The Tunisia Model in Crisis: The President's power grab risks an authoritarian regression*. *Foreign Affairs*. Ανακτήθηκε την 31/1/22 από: <https://www.foreignaffairs.com/articles/tunisia/2021-08-06/tunisia-model-crisis>

Παράρτημα «Α»

Ορισμοί

Σκοπός του υπόψη Παραρτήματος, είναι να παραθέσει τους αναγκαίους ορισμούς σχετικά με το προσφυγικό/μεταναστευτικό φαινόμενο, καθώς και πρόσφυγας και μετανάστης είναι δύο διακριτές καταστάσεις, με πληθώρα διαφορετικών αξιολογικών χαρακτηριστικών, και επομένως η στάση έναντι κάθε μιας απαιτεί ξεχωριστή προσέγγιση.

Δεδομένου ότι υφίστανται πληθώρα σχετικών ορισμών ανάλογα με τον φορέα έκδοσης, ορισμοί οι οποίοι θέτουν συγκεκριμένα ερμηνευτικά πλαίσια τα οποία προσδίδουν δεδομένη αξιολογική χροιά,¹ θα γίνει αντιπαραβολή του επίσημου ελληνικού μεταναστευτικού πλαισίου με το αντίστοιχο της Ε.Ε, προκειμένου να αναδειχθούν ομοιότητες καθώς και διαφορές. Οι ορισμοί που έχει υιοθετήσει το ελληνικό κράτος έχουν αντληθεί από το κεφάλαιο περί μεταναστευτικής ορολογίας της Εθνικής Στρατηγικής για την Ένταξη του Υπουργείου Μετανάστευσης & Ασύλου,² ενώ σε ότι αφορά στην Ε.Ε γίνεται χρήση του Γλωσσάριου από την ιστοσελίδα της Γενικής Διεύθυνσης για τη Μετανάστευση και τις Εσωτερικές Υποθέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.³

Οι βασικοί όροι που διατρέχουν το σύγχρονο μεταναστευτικό φαινόμενο, παρατίθενται στον παρακάτω Πίνακα:

ΟΡΟΣ	ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΟΡΙΣΜΟΣ	ΟΡΙΣΜΟΣ Ε.Ε
Αιτών διεθνούς προστασίας/Αιτούσα διεθνούς προστασίας	Είναι ο/η αλλοδαπός/ή ή ανιθαγενής που δηλώνει προφορικά ή γραπτά σε οποιαδήποτε αρμόδια κρατική αρχή ότι ζητά άσυλο ή ζητά να μην απελαθεί γιατί φοβάται δίωξη λόγω φυλής,	Υπήκοος τρίτης χώρας ή ανιθαγενής που έχει υποβάλει αίτηση διεθνούς προστασίας για την οποία δεν έχει

¹ Σχετική αναφορά στην αξιολογική διάσταση των αποδεχόμενων ορισμών στο Hamlin, R. (2022, March 22). 'Migrants'? 'Refugees'? Terminology Is Contested, Powerful, and Evolving. *Migration Policy Institute*. Ανακτήθηκε την 28/3/22 από: <https://www.migrationpolicy.org/article/terminology-migrants-refugees-illegal-undocumented-evolving>

² ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ/Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου. (2019, Ιούλιος 05). Εθνική Στρατηγική για την Ένταξη. Ανακτήθηκε την 23/3/22 από: <https://migration.gov.gr/wp-content/uploads/2020/05/%CE%926-%CE%95%CE%B8%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%A3%CF%84%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%B7%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CE%AE-2019.pdf>

³ Ευρωπαϊκή Επιτροπή/Γενική Διεύθυνση Μετανάστευσης και Εσωτερικών Υποθέσεων. (2022). Γλωσσάριο. Ανακτήθηκε την 24/3/22 από: https://ec.europa.eu/home-affairs/pages/glossary_el?ettrans=el

ΟΡΟΣ	ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΟΡΙΣΜΟΣ	ΟΡΙΣΜΟΣ Ε.Ε
	<p>θρησκείας, εθνικότητας, συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα ή πολιτικών πεποιθήσεων, ή γιατί κινδυνεύει να υποστεί σοβαρή βλάβη στη χώρα καταγωγής ή προηγούμενης διαμονής του/της, ιδίως γιατί κινδυνεύει με θανατική ποινή ή εκτέλεση, με βασανιστήρια ή απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή κινδυνεύει η ζωή ή η ακεραιότητά του/της λόγω διεθνούς ή εμφύλιας σύρραξης. Σημειώνεται ότι δεν αναγνωρίζεται ως δικαιούχος διεθνούς προστασίας κάθε αιτών/αιτούσα άσυλο, αλλά κάθε πρόσφυγας/γυναίκα πρόσφυγας είναι κατ' αρχήν αιτών/αιτούσα άσυλο. Τέλος, σημειώνεται ότι παρότι οι δικαιούχοι διεθνούς προστασίας συγχέονται με τους μετανάστες/μετανάστριες, η διαφορά του καθεστώτος αυτών των δύο ομάδων είναι αρκετά σαφής. Οι δικαιούχοι διεθνούς προστασίας δεν επιλέγουν να εγκαταλείψουν τις χώρες τους, αλλά αναγκάζονται λόγω του φόβου δίωξης ή του φόβου για κίνδυνο της ζωής τους. Αντίθετα, οι μετανάστες και οι μετανάστριες</p>	<p>ακόμη ληφθεί οριστική απόφαση.</p>

ΟΡΟΣ	ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΟΡΙΣΜΟΣ	ΟΡΙΣΜΟΣ Ε.Ε
	απολαμβάνουν την προστασία των πατρίδων τους, αλλά επιλέγουν με τη βούλησή τους να αναχωρήσουν από αυτές, για παράδειγμα για να βελτιώσουν την οικονομική τους κατάσταση ή λόγω οικογενειακών δεσμών.	
Αλλοδαπός/ή	Ως αλλοδαπό φυσικό πρόσωπο νοείται εκείνο που δεν έχει την ιθαγένεια του κράτους στο οποίο κατοικεί ή που δεν έχει την ιθαγένεια κανενός κράτους (ανιθαγενής).	Στο παγκόσμιο πλαίσιο, πρόσωπο που δεν είναι υπήκοος (ιθαγενής ή πολίτης) ενός συγκεκριμένου κράτους. Στο πλαίσιο της ΕΕ, πρόσωπο που δεν είναι υπήκοος κράτους μέλους της ΕΕ.
Αφομοιωτικό μοντέλο ένταξης/Αφομοίωση	Το αφομοιωτικό μοντέλο δεν επιτρέπει την ύπαρξη της διαφορετικότητας και της ανομοιογένειας. Το μοντέλο αυτό στοχεύει στην πολιτισμική ομογενοποίηση και τη δημιουργία μιας συνεκτικής σύγχρονης κοινωνίας εργαζομένων και καταναλωτών/καταναλωτριών, που ακολουθούν τον τρόπο ζωής (τόσο στον ιδιωτικό όσο και στον δημόσιο βίο) του γηγενούς πληθυσμού, εγκαταλείποντας συνήθειες, προσδέσεις και πρακτικές των χωρών προέλευσης.	Αφομοίωση: Η σταδιακή διαδικασία με την οποία μια μειονοτική ομάδα υιοθετεί τα πρότυπα συμπεριφοράς μιας πλειοψηφικής ομάδας ή της κοινωνίας υποδοχής και τελικά απορροφάται από την πλειοψηφική ομάδα/κοινωνία υποδοχής.
Δικαιούχος διεθνούς προστασίας.	Σύμφωνα με τον Οργανισμό των Ηνωμένων	Πρόσωπο(-α) στο οποίο έχει

ΟΡΟΣ	ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΟΡΙΣΜΟΣ	ΟΡΙΣΜΟΣ Ε.Ε
	<p>Εθνών, δικαιούχος διεθνούς προστασίας είναι όποιος-α βρίσκεται εκτός της χώρας καταγωγής του/της ή της συνήθους διαμονής του/της και αδυνατεί ή δεν επιθυμεί να επιστρέψει σε αυτήν λόγω:</p> <ul style="list-style-type: none"> • βάσιμου και δικαιολογημένου φόβου δίωξης για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, συμμετοχής σε ορισμένη κοινωνική ομάδα ή λόγω πολιτικών πεποιθήσεων (προσφυγικό καθεστώς) • σοβαρών και αδιάκριτων απειλών κατά της ζωής του, της σωματικής του ακεραιότητας ή της ελευθερίας του που οφείλονται σε γενικευμένη βία ή σε γεγονότα που διαταράσσουν σοβαρά τη δημόσια τάξη (καθεστώς επικουρικής προστασίας, ανθρωπιστικό καθεστώς). 	<p>χορηγηθεί το καθεστώς πρόσφυγα ή το καθεστώς επικουρικής προστασίας.</p>
Ένταξη	<p>Ο όρος «ένταξη» περιγράφει μια διαδικασία ατομική ή ομαδική που έγκειται στην προσπάθεια προσαρμογής σε μια νέα χώρα και πραγματικότητα των μεταναστών/μεταναστριών, των αιτούντων/αιτουσών και δικαιούχων διεθνούς προστασίας.</p>	<p>Στο πλαίσιο της ΕΕ, μια δυναμική, αμφίδρομη διαδικασία κοινής συμβίωσης όλων των μεταναστών και των κατοίκων των κρατών μελών της ΕΕ.</p>
Κοινωνική ένταξη.	<p>Η διαδικασία αλληλεπίδρασης και αμοιβαίας προσαρμογής των</p>	<p>Στο πλαίσιο της ΕΕ, ένα πλαίσιο για την ανάπτυξη εθνικής</p>

ΟΡΟΣ	ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΟΡΙΣΜΟΣ	ΟΡΙΣΜΟΣ Ε.Ε
	<p>μεταναστών/μεταναστριών , των αιτούντων/αιτουσών και δικαιούχων διεθνούς προστασίας καθώς και της κοινωνίας υποδοχής με στόχο τη δημιουργία κοινωνιών με ισχυρή συνοχή και την επίτευξη της συνύπαρξης με όρους ειρήνης και αλληλοκατανόησης.</p>	<p>στρατηγικής, καθώς και για τον συντονισμό των πολιτικών μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ, σε θέματα που αφορούν την αντιμετώπιση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού</p>
<p>Μετανάστευση</p>	<p>Σε γενικές γραμμές, ως μετανάστευση ορίζεται η μόνιμη ή προσωρινή μεταβολή του τόπου εγκατάστασης ενός ατόμου, μιας ομάδας ή ενός κοινωνικού συνόλου.</p>	<p>Στο παγκόσμιο πλαίσιο, η πράξη της αποχώρησης ή εξόδου από ένα κράτος με την πρόθεση να παραμείνει στο εξωτερικό για περίοδο που υπερβαίνει το ένα έτος.</p> <p>Στο πλαίσιο της ΕΕ, η δράση με την οποία ένα πρόσωπο, το οποίο είχε προηγουμένως τη συνήθη διαμονή του στο έδαφος κράτους μέλους της ΕΕ, παύει να έχει τη συνήθη διαμονή του στο εν λόγω κράτος μέλος της ΕΕ ή σε άλλο κράτος μέλος της ΕΕ για χρονικό διάστημα τουλάχιστον 12 μηνών ή</p>

ΟΡΟΣ	ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΟΡΙΣΜΟΣ	ΟΡΙΣΜΟΣ Ε.Ε
		αναμένεται να διαμείνει.
Μετανάστης/Μετανάστρια	<p>Ο όρος αναφέρεται στο άτομο και τα μέλη της οικογένειας που μετακινούνται σε μια άλλη χώρα ή περιοχή για να αναζητήσουν καλύτερες υλικές και κοινωνικές συνθήκες καθώς και για να βελτιώσουν το προσδόκιμο των ίδιων και των μελών των οικογενειών τους. Σύμφωνα μάλιστα με τον ορισμό που δίνει ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, απαραίτητη προϋπόθεση για να χαρακτηριστεί κάποιος ως μετανάστης/μετανάστρια είναι να διαβεί μακριά από τη χώρα που γεννήθηκε ή τη χώρα της οποίας έχει την εθνικότητα, για περισσότερους από 12 μήνες.</p>	<p>Σε παγκόσμιο επίπεδο, κάτοικος (εθνικός ή αλλοδαπός) που αναχωρεί ή εξέρχεται από ένα κράτος που προτίθεται να παραμείνει στο εξωτερικό για περίοδο που υπερβαίνει το ένα έτος.</p> <p>Στο πλαίσιο της ΕΕ, πρόσωπο το οποίο, αφού προηγουμένως διέμενε συνήθως στο έδαφος κράτους μέλους της ΕΕ, παύει να έχει τη συνήθη διαμονή του στο εν λόγω κράτος μέλος της ΕΕ για χρονικό διάστημα τουλάχιστον 12 μηνών.</p>
Μετανάστης/Μετανάστρια «δεύτερης γενιάς»	<p>Θεωρείται το άτομο που έχει τουλάχιστον έναν γονιό υπήκοο τρίτης χώρας που είτε γεννήθηκε στην Ελλάδα είτε έχει μεταναστεύσει σε αυτή σε μικρή ηλικία, διαμένει νόμιμα στη χώρα χωρίς ελληνική ιθαγένεια και έχει</p>	<p>Ένα πρόσωπο που γεννήθηκε και διαμένει σε χώρα στην οποία τουλάχιστον ένας από τους γονείς του εισήλθε προηγουμένως ως μετανάστης.</p>

ΟΡΟΣ	ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΟΡΙΣΜΟΣ	ΟΡΙΣΜΟΣ Ε.Ε
	ενταχθεί στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.	
Οικονομικός μετανάστης/Οικονομική μετανάστρια.	Ως οικονομικός μετανάστης/οικονομική μετανάστρια χαρακτηρίζεται το άτομο που αποδημεί με απώτερο σκοπό τη βελτίωση της οικονομικής κατάστασής του.	Ένα πρόσωπο που εγκαταλείπει τη χώρα καταγωγής του αποκλειστικά για οικονομικούς λόγους που δεν σχετίζονται με τον ορισμό του πρόσφυγα, προκειμένου να επιδιώξει υλικές βελτιώσεις στα μέσα διαβίωσής του.
Πολίτης τρίτης χώρας	Αποκαλείται ο/η πολίτης κράτους που δεν έχει υπηκοότητα κάποιου κράτους-μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης.	Κάθε πρόσωπο που δεν είναι πολίτης της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά την έννοια του άρθρου 20 παράγραφος 1 της Συνθήκης της Λισσαβώνας και δεν απολαύει του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως ορίζεται στο άρθρο 2 παράγραφος 5 του κανονισμού (ΕΕ) 2016/399 (κώδικας συνόρων του Σένγκεν).
Πολυπολιτισμικό μοντέλο ένταξης/Πολυπολιτισμικότητα.	Πολυπολιτισμικό μοντέλο ένταξης. Σύμφωνα με αυτό, για να μπορέσουν να συνυπάρξουν οι διάφοροι	Πολυπολιτισμικότητα: Μια πολιτική που υποστηρίζει την αρχή της

ΟΡΟΣ	ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΟΡΙΣΜΟΣ	ΟΡΙΣΜΟΣ Ε.Ε
	<p>πολιτισμοί θα πρέπει να αναγνωριστούν και να διατηρηθούν οι ιδιαιτερότητες τους καθενός. Το μοντέλο αυτό αναγνωρίζει ότι στην κοινωνία υπάρχουν ομάδες με διαφορετική προέλευση και άρα ο μόνος τρόπος συνύπαρξης τους είναι η αποδοχή της διαφορετικότητας.</p> <p>Επομένως, η κρατική εξουσία πρέπει να παραμένει ουδέτερη και δίκαιη και να εξασφαλίζει ότι κάθε ομάδα διαθέτει το δικαίωμα να αναπτύξει τον δικό της πολιτισμικό χαρακτήρα.</p>	<p>πολιτιστικής πολυμορφίας και υποστηρίζει το δικαίωμα των διαφόρων πολιτισμικών και εθνοτικών ομάδων να διατηρούν διακριτές πολιτιστικές ταυτότητες που διασφαλίζουν την ισότιμη πρόσβασή τους στην κοινωνία, συμπεριλαμβάνοντας συνταγματικές αρχές και κοινές αξίες που επικρατούν στην κοινωνία.</p>

Αντιπαραθέτοντας τους υπόψη ορισμούς, γίνεται σαφές ότι παρότι και η Ελληνική Δημοκρατία όσο και η Ε.Ε τους έχουν οριοθετήσει στηριζόμενες σε κοινά αποδεκτά θεσμικά έγγραφα ⁴ καθώς και στο *κοινοτικό κεκτημένο*, οι υιοθετηθέντες ορισμοί έχουν σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ τους. Πέρα από το παραπάνω, η σύμπλεξη του μεταναστευτικού φαινομένου, όταν εξετάζεται από την σκοπιά της *ανθρώπινης ασφάλειας*, ⁵ με τον πυρήνα του αντίστοιχου προσφυγικού, δημιουργεί καινούργιες αναγκαιότητες, όπως τον επαναπροσδιορισμό της έννοιας του *δικαιούχου διεθνούς προστασίας*, οι οποίες θα πρέπει να αναγνωριστούν και να αντιμετωπιστούν το ταχύτερο δυνατό.

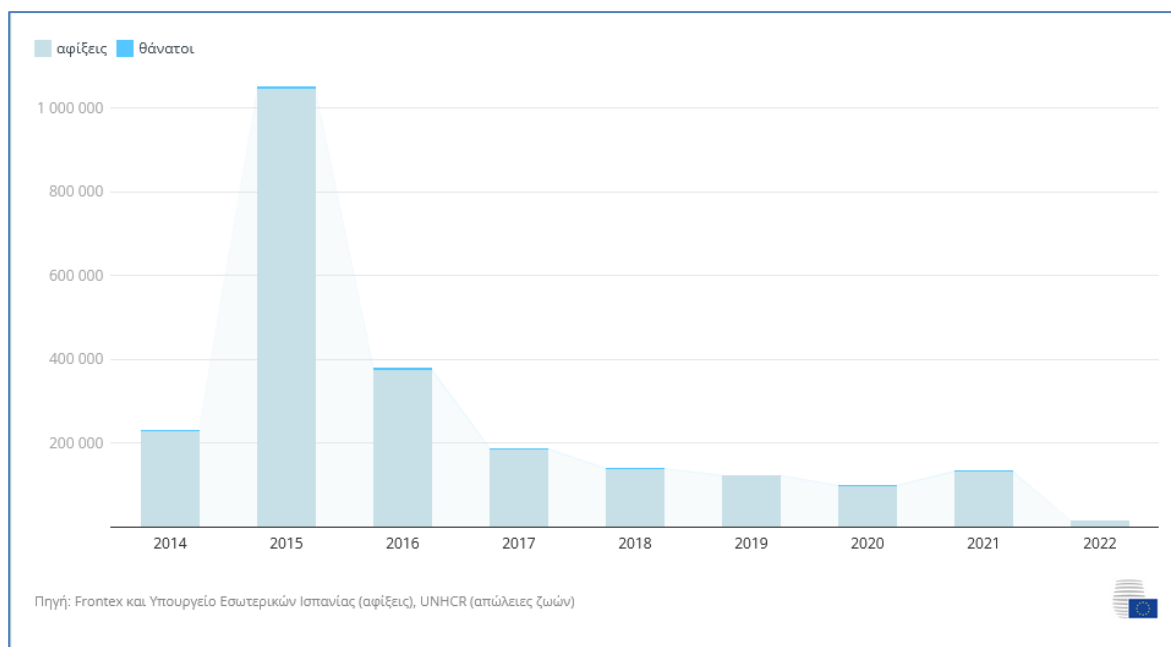
⁴ Όπως για παράδειγμα την Σύμβαση της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων καθώς και του Πρωτοκόλλου του 1967 που αφαιρούσε τους περιοριστικούς γεωγραφικούς και χρονικούς προσδιορισμούς. Σχετικά στο UNHCR. (2022). *Σύμβαση της Γενεύης του 1951: Ερωτήσεις και Απαντήσεις*. Ανακτήθηκε την 3/3/22 από: <https://www.unhcr.org/gr/wp-content/uploads/sites/10/2017/05/Geneva1951faq.pdf>

⁵ Για παράδειγμα η επιφαινόμενη αναγκαστική πλέον μετανάστευση λόγω των σοβαρών φυσικών καταστροφών που αναμένεται να επιφέρει η κλιματική αλλαγή, ή αντίστοιχες αναγκαστικές μετακινήσεις πληθυσμών εξαιτίας επισιτιστικών κρίσεων.

Παράρτημα «Β»

Στατιστικές - Διαγράμματα

1. Παράτυπες αφίξεις και απώλειες ζωών ανά έτος (2014-2022).¹

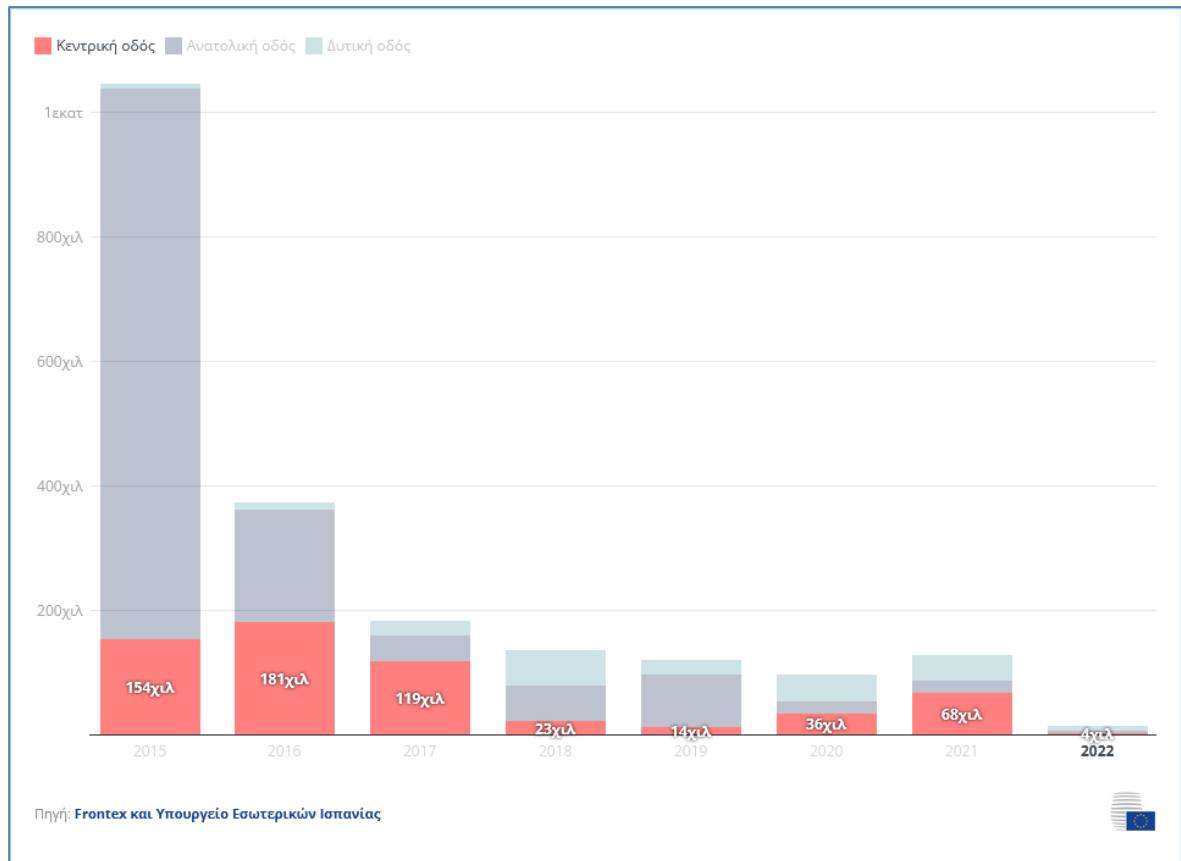
Στο παρόν ενημερωτικό γράφημα αποτυπώνεται η μείωση του αριθμού των παράτυπων αφίξεων και των απωλειών ζωών στις **οδούς της Μεσογείου και της Δυτικής Αφρικής** από το 2014 έως το 2022.

- 228 741 παράτυπες αφίξεις και 3 283 απώλειες ζωών το 2014
- 1 046 336 παράτυπες αφίξεις και 4 054 απώλειες ζωών το 2015
- 373 643 παράτυπες αφίξεις και 5 143 απώλειες ζωών το 2016
- 184 344 παράτυπες αφίξεις και 3 139 απώλειες ζωών το 2017
- 137 080 παράτυπες αφίξεις και 2 299 απώλειες ζωών το 2018
- 121 303 παράτυπες αφίξεις και 1 885 απώλειες ζωών το 2019
- 97 170 παράτυπες αφίξεις και 2 251 απώλειες ζωών το 2020
- 130 236 παράτυπες αφίξεις και 3 157 απώλειες ζωών το 2021
- 15 110 παράτυπες αφίξεις και 336 απώλειες ζωών το 2022

2. Μεταναστευτικές ροές: Ανατολική, κεντρική και δυτική οδός. Ετήσιες παράτυπες αφίξεις (2015-2022).²

¹ <https://www.consilium.europa.eu/el/infographics/yearly-irregular-arrivals-and-fatalities/>

² <https://www.consilium.europa.eu/el/infographics/migration-flows/>

Οι παράτυπες αφίξεις στην ΕΕ έχουν μειωθεί σημαντικά από την κορύφωση της μεταναστευτικής κρίσης το 2015.

Το 2022 καταγράφηκαν 15 110 παράτυπες αφίξεις. Η κατανομή ανά μεταναστευτική οδό έχει ως εξής:

Κεντρική οδός: 4 498 αφίξεις

Ανατολική οδός: 3 293 αφίξεις

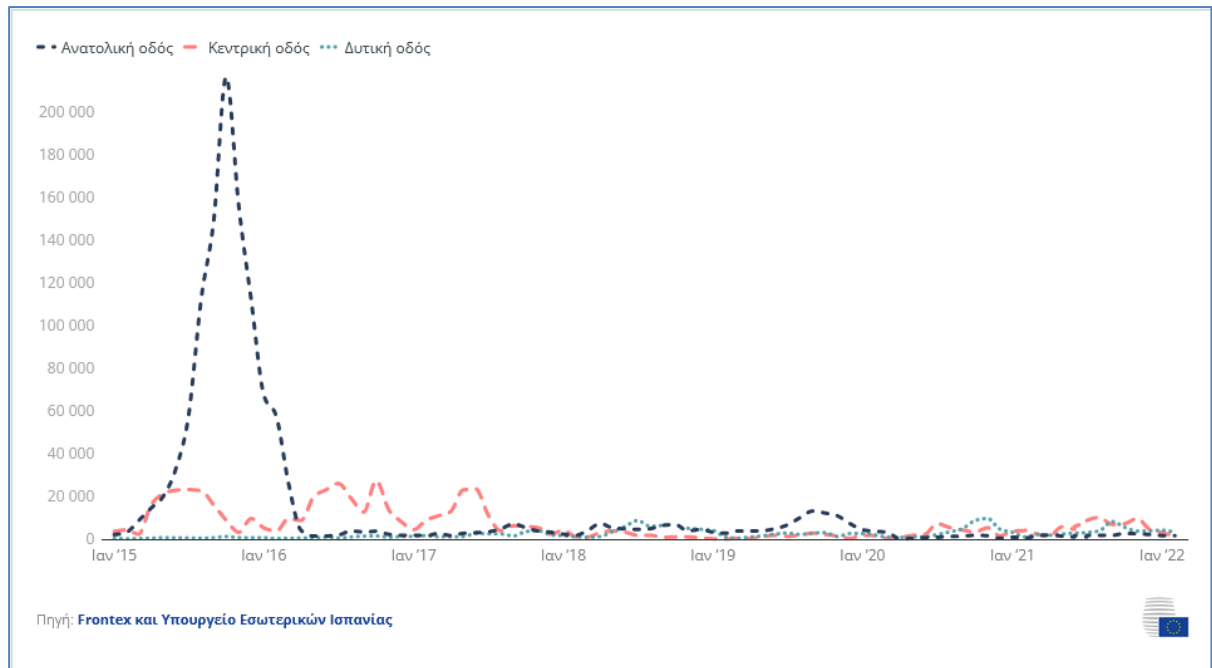
Δυτικές οδοί: 7 319 αφίξεις

3. Μεταναστευτικές ροές: Ανατολική, κεντρική και δυτική οδός. Μηνιαίες παράτυπες αφίξεις (2015-2022).³

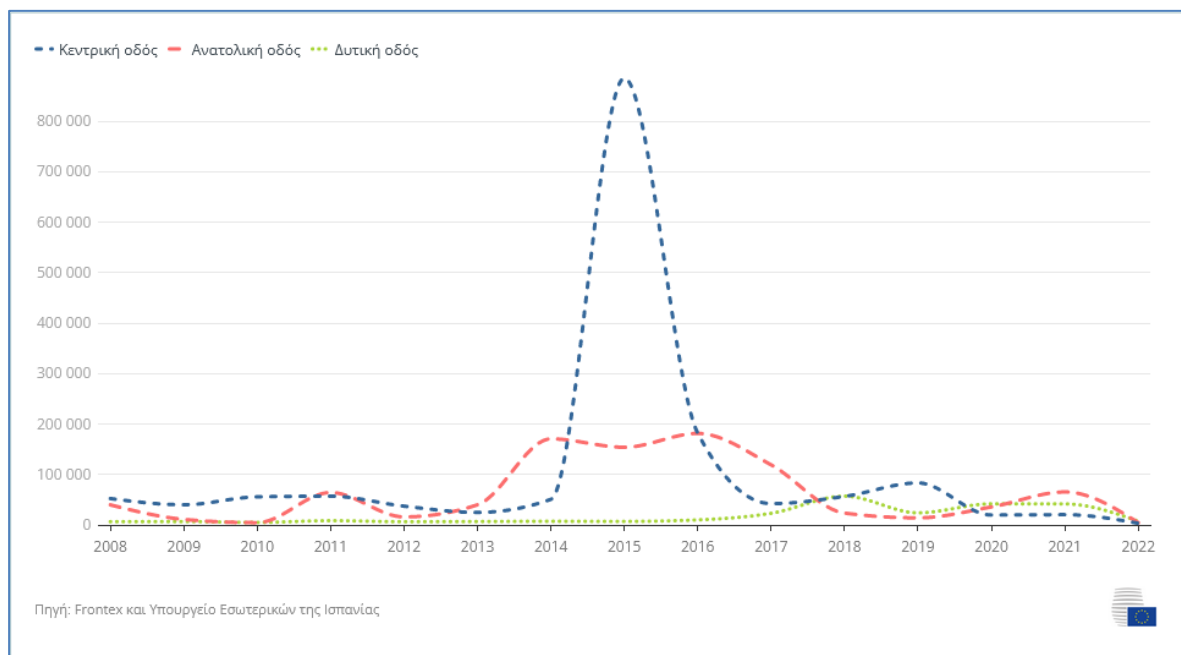
Τον Φεβρουάριο του 2022 καταγράφηκαν 6 200 παράτυπες αφίξεις. Η κατανομή ανά μεταναστευτική οδό έχει ως εξής:

- Κεντρική οδός: 1 463 αφίξεις
- Ανατολική οδός: 1 620 αφίξεις
- Δυτικές οδοί: 3 117 αφίξεις

³ Ο.Π

4. Παράτυπες αφίξεις στην ΕΕ (2008-2022).⁴

Οι συνολικές παράτυπες αφίξεις στην ΕΕ μειώθηκαν από 1,04 εκατ. το 2015 σε 130 236 το 2021.

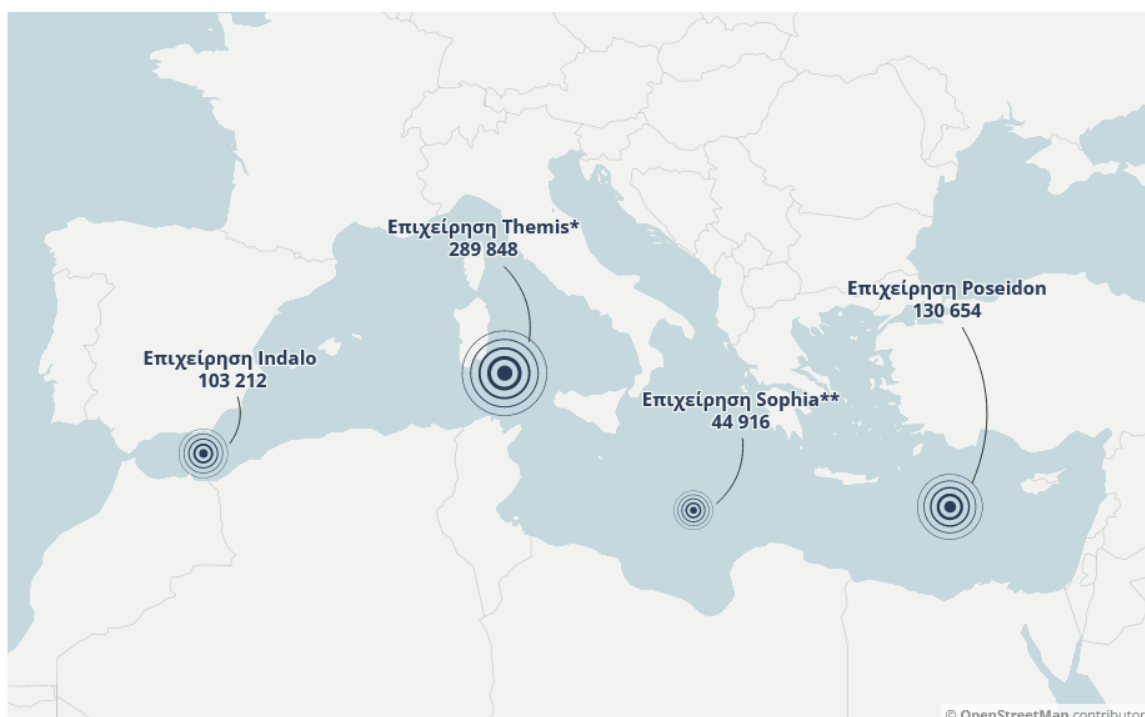
Η κατανομή ανά μεταναστευτική οδό το 2022 έχει ως εξής:

- Κεντρική οδός: 4 498 αφίξεις
- Ανατολική οδός: 3 293 αφίξεις
- Δυτική οδός: 7 319 αφίξεις

⁴ <https://www.consilium.europa.eu/el/infographics/irregular-arrivals-since-2008/>

5. Επιχειρήσεις διάσωσης της ΕΕ στη Μεσόγειο (2015-2022).⁵

Ημερομηνία έναρξης της κάθε επιχείρησης

Πηγή: Frontex και ΔΟΜ

Τέσσερις επιχειρήσεις της ΕΕ περιπολούν στη Μεσόγειο με στόχο την προστασία των συνόρων της ΕΕ, την πάταξη των διακινητών μεταναστών και τη διάσωση μεταναστών που βρίσκονται σε κίνδυνο.

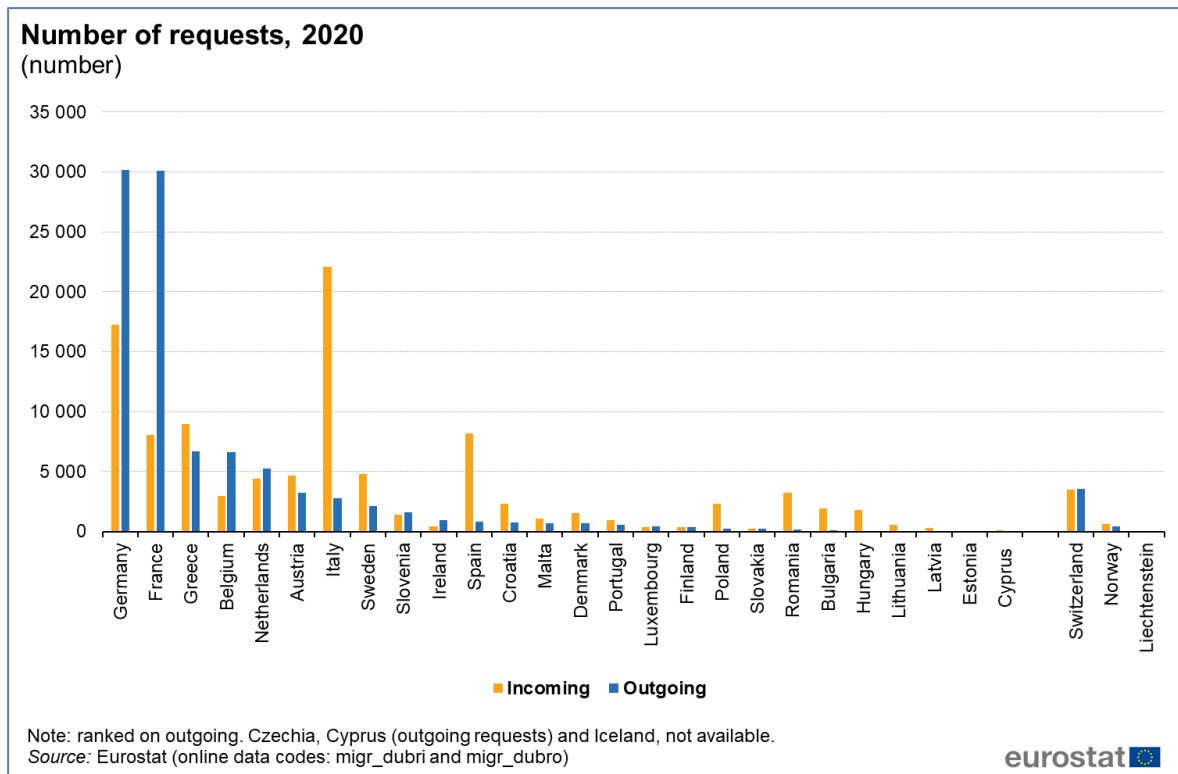
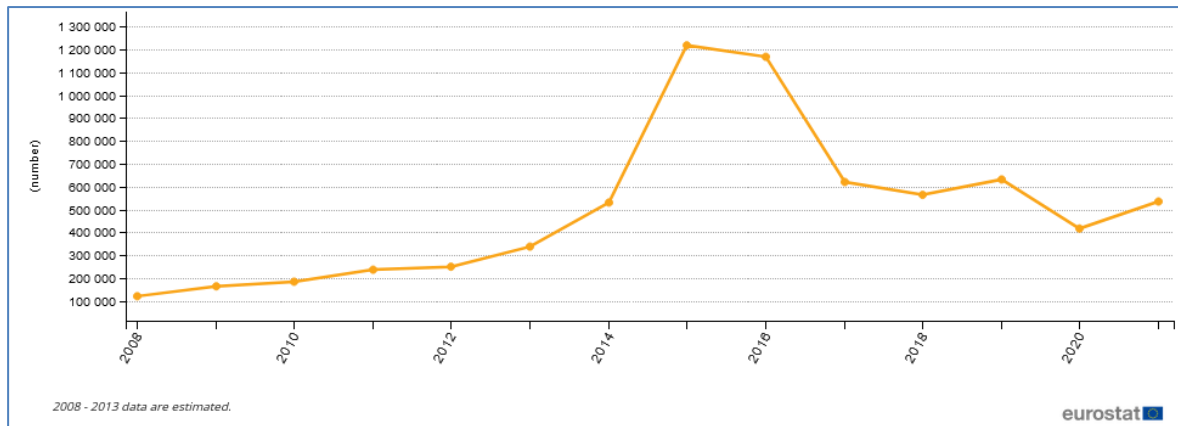
- Επιχείρηση Indalo: 103 212 διασωθέντες
- Επιχείρηση Themis (συμπεριλαμβάνονται τα στοιχεία από την πρώτη επιχείρηση Triton): 289 848 διασωθέντες
- Επιχείρηση Poseidon: 130 654 διασωθέντες
- Επιχείρηση Sophia: 44 916 διασωθέντες

Ημερομηνία έναρξης της κάθε επιχείρησης:

- Επιχείρηση Sophia: 1/6/2015
- Επιχείρηση Poseidon: 1/1/2016
- Επιχείρηση Indalo: 3/5/2017
- Επιχείρηση Themis: 1/2/2018

⁵ <https://www.consilium.europa.eu/el/infographics/saving-lives-sea/>

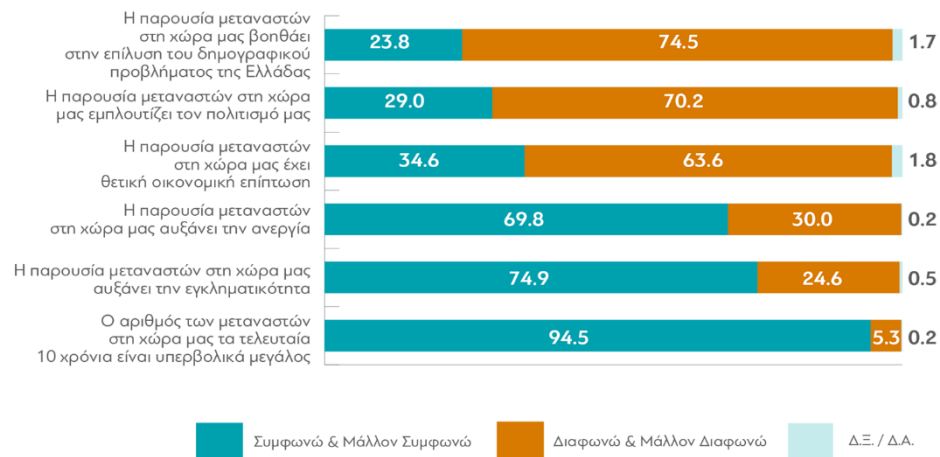
6. Αιτήσεις παροχής διεθνούς προστασίας από πολίτες τρίτων χωρών σε κράτη-μέλη της Ε.Ε. ⁶

⁶ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Annual_asylum_statistics

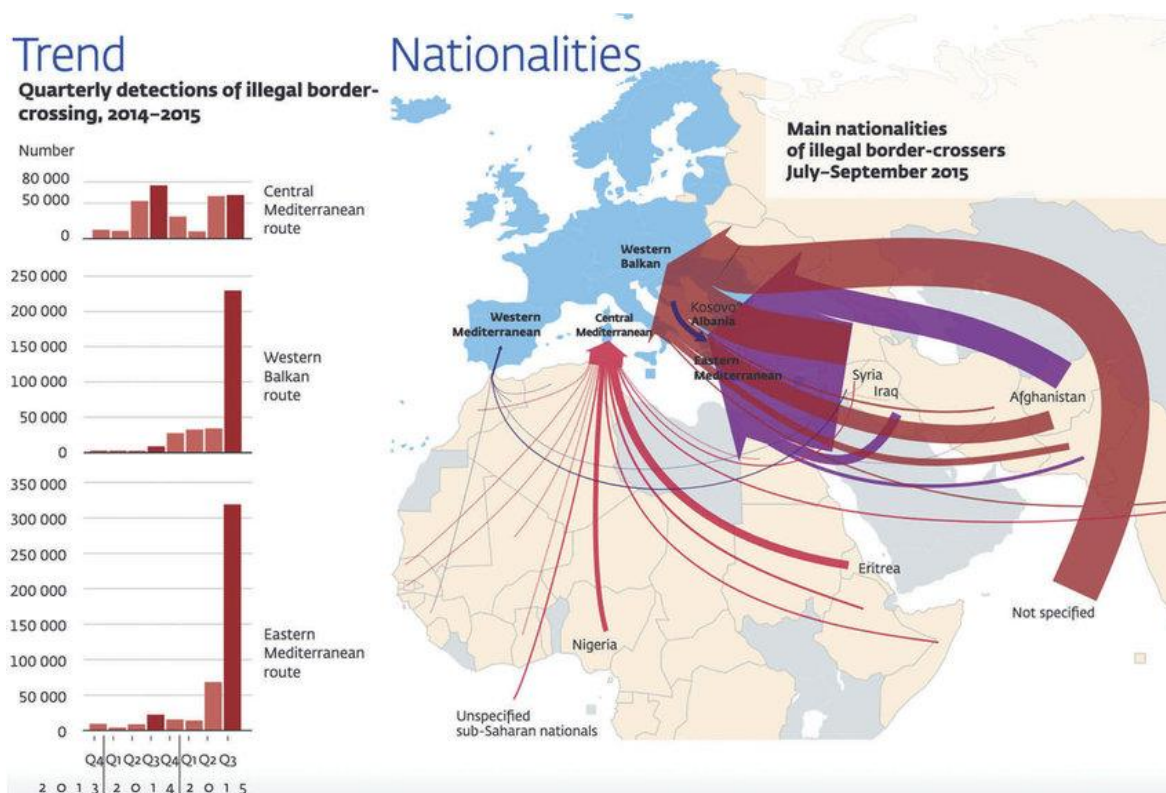
7. Η άποψη των Ελλήνων για τους Μετανάστες.⁷

ΕΡΩΤΗΣΗ: Θα σας διαβάσω κάποιες προτάσεις και ήθελα να μου πείτε αν συμφωνείτε ή διαφωνείτε με αυτές

διΑΝΕΟσις
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ & ΑΝΑΛΥΣΗΣ

8. FRONTEX Risk Analysis Network – Q3 2015.⁸

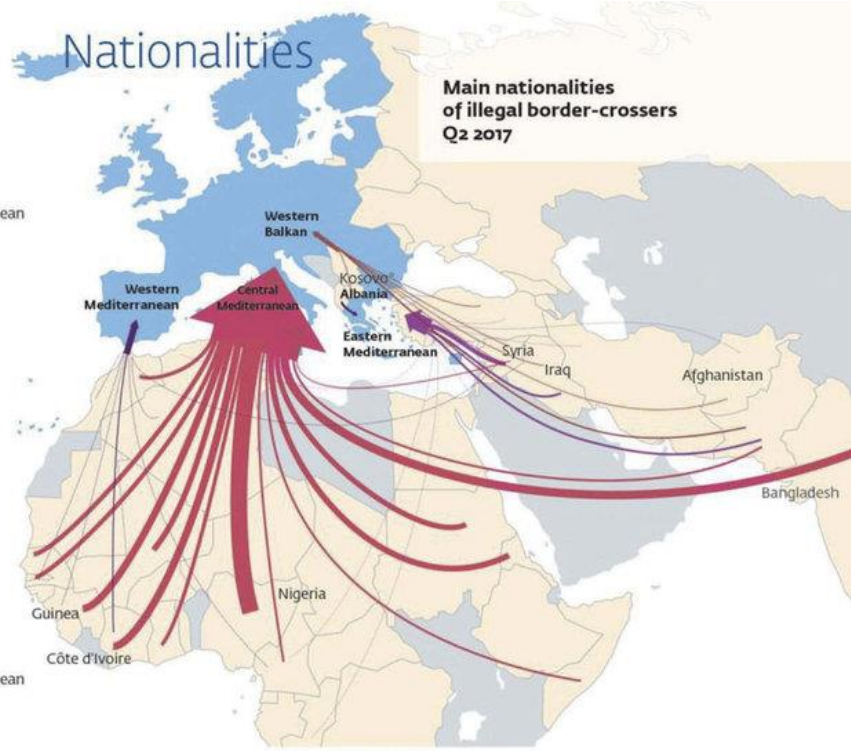
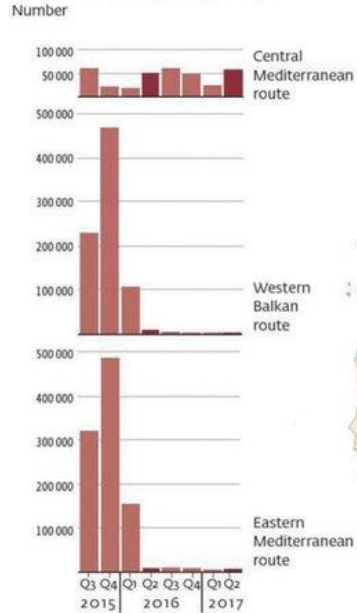
⁷ https://www.dianeosis.org/2016/02/apopsi_twn_ellinwn_gia_toys_metanastes/

⁸ https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/FRAN_Q3_2015.pdf

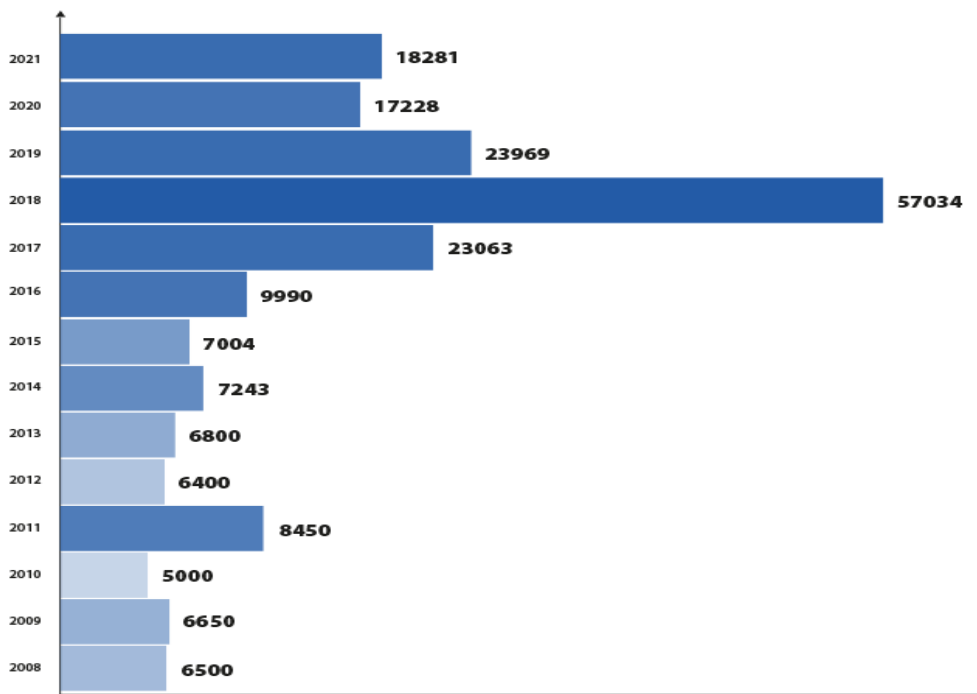
9. FRONTEX Risk Analysis Network – Q2 2017.⁹

Trend

Quarterly detections of illegal border-crossing, 2015–2017

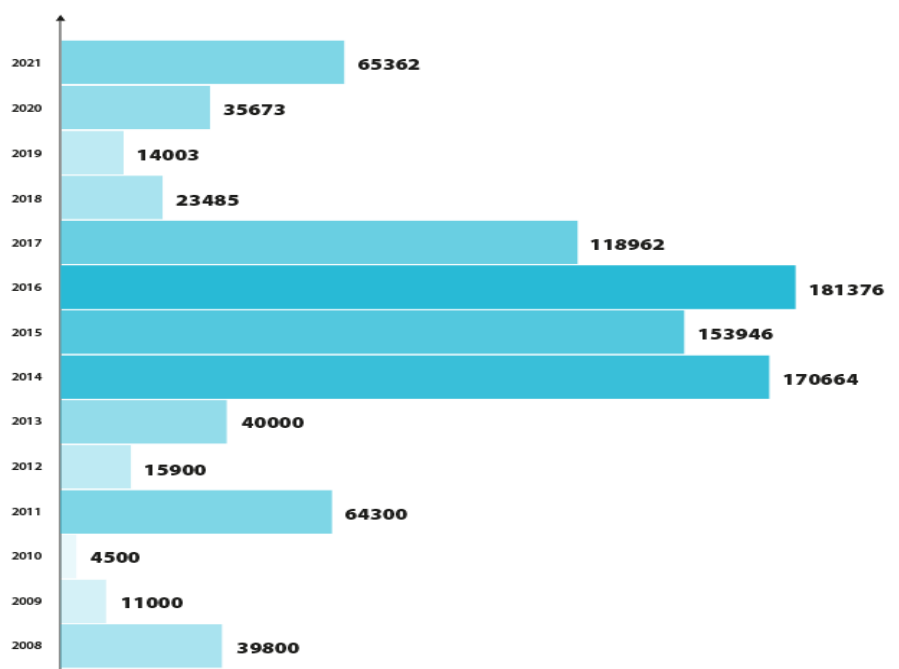
10. FRONTEX, Western Mediterranean Migratory Route.¹⁰

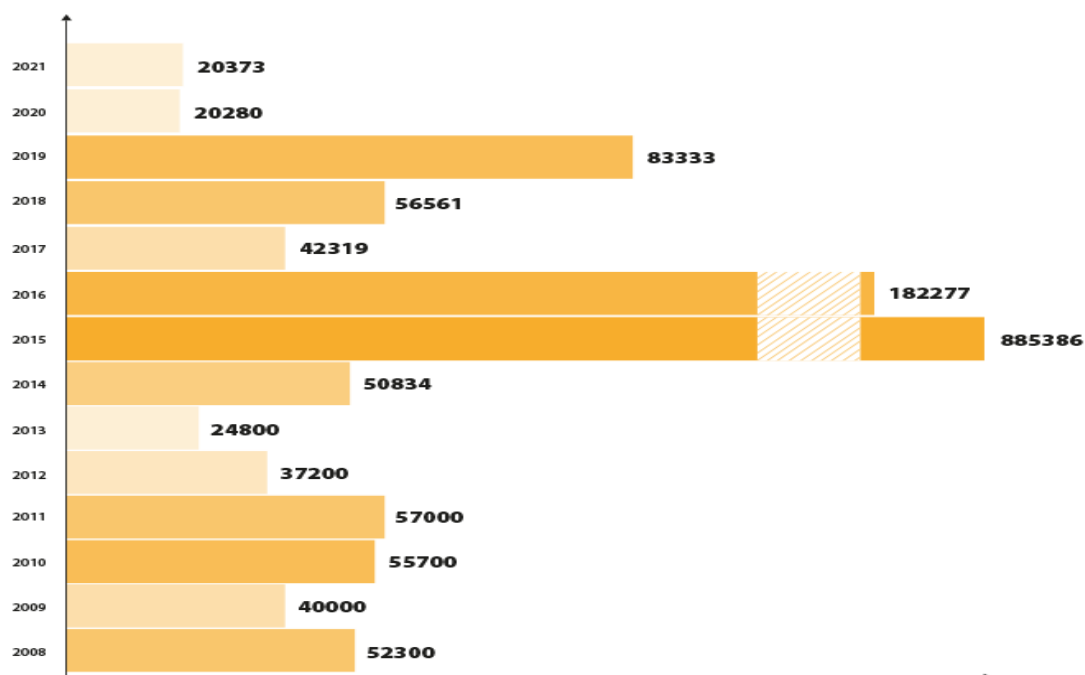
⁹ https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Fran_Q2_2017.pdf

¹⁰ <https://frontex.europa.eu/we-know/migratory-routes/western-mediterranean-route/>

11. FRONTEX, Central Mediterranean Migratory Route. ¹¹

12. FRONTEX, Eastern Mediterranean Migratory Route. ¹²

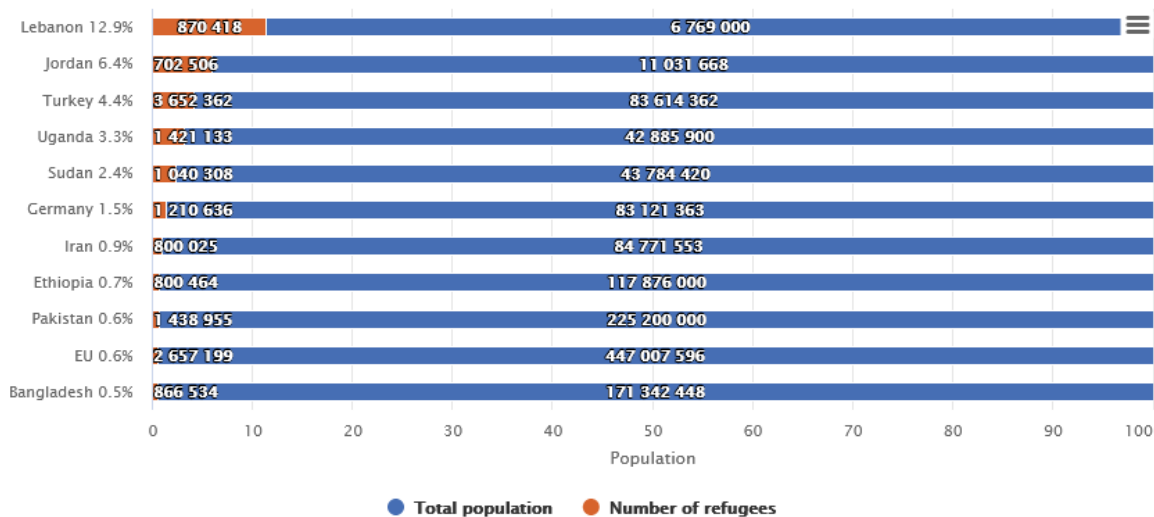

13. Αριθμός προσφύγων σε σχέση με τον συνολικό πληθυσμό. ¹³

¹¹ <https://frontex.europa.eu/we-know/migratory-routes/central-mediterranean-route/>

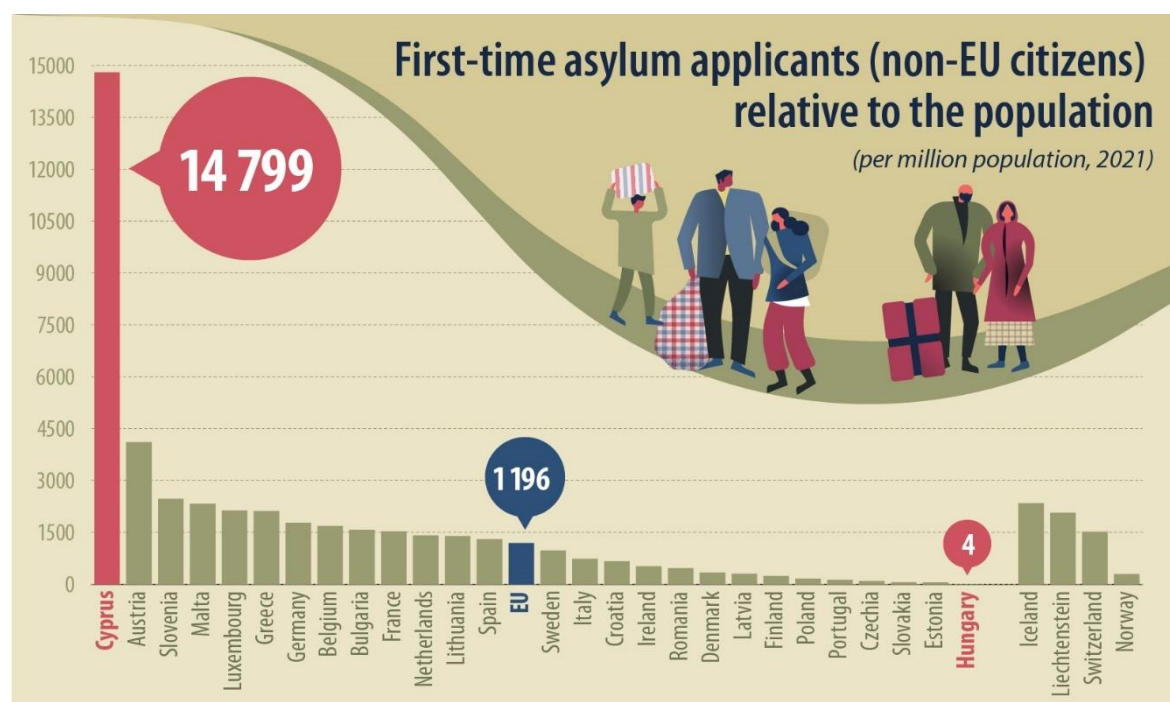
¹² <https://frontex.europa.eu/we-know/migratory-routes/eastern-mediterranean-route/>

¹³ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-way-life/statistics-migration-europe_en#overall-figures-of-immigrants-in-european-society

Highcharts.com

14. Αριθμός αιτήσεων ασύλου για πρώτη φορά σε σχέση με τον πληθυσμό.¹⁴

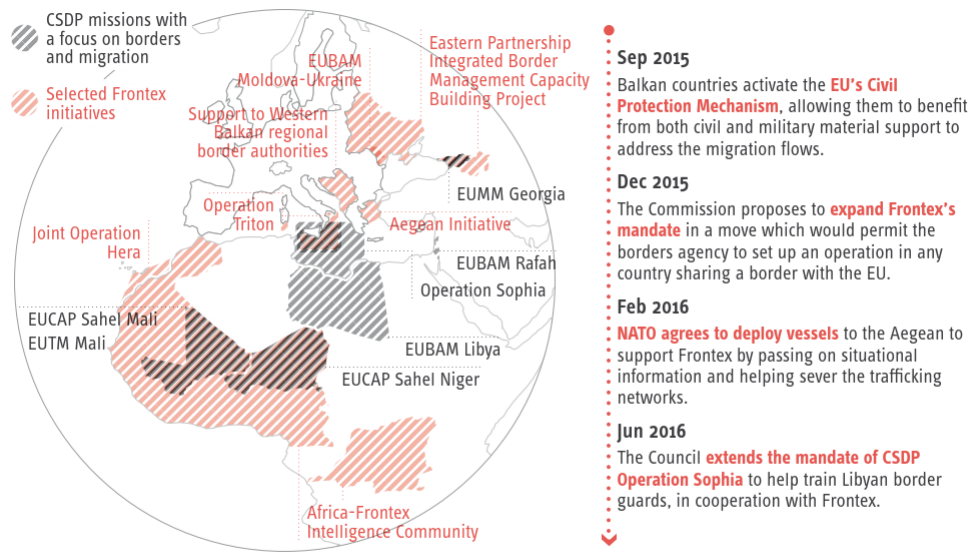

Population data refer to the resident population on 1 January 2021.

ec.europa.eu/eurostat

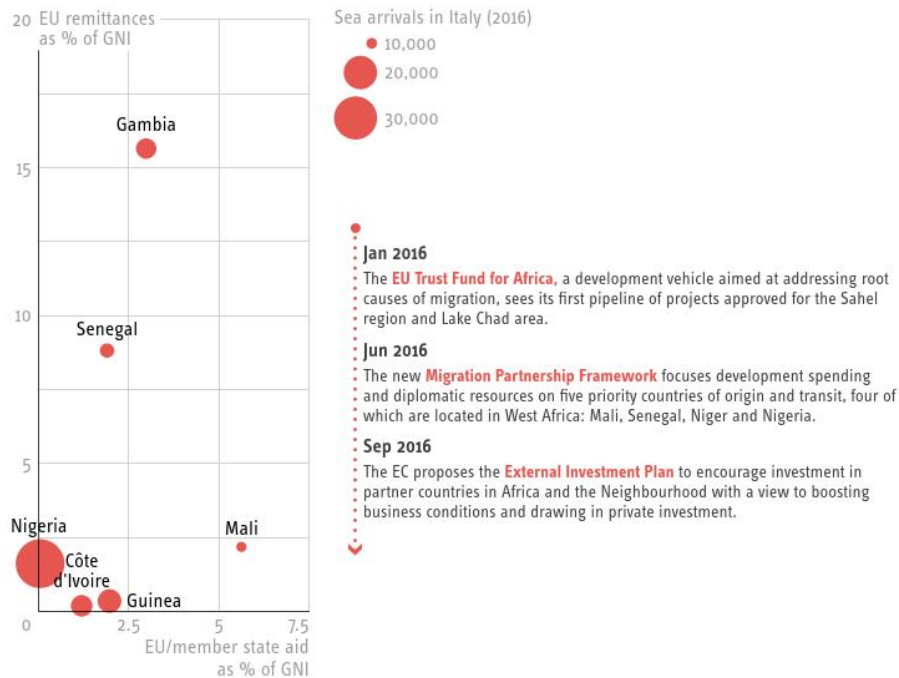
¹⁴https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/product/-/asset_publisher/VWJkHuaYvLIN/content/id/14440791/pop_up

15. Συνοριακές πιέσεις: ανάπτυξη αποστολών ΚΕΠΠΑ και FRONTEX.¹⁵

Data: Frontex; EEAS

16. Ο ρόλος της αναπτυξιακής βοήθειας στην διαχείριση των μεταναστευτικών ροών: Η περίπτωση της Δυτικής Αφρικής.¹⁶

Data: OECD; World Bank; Italian Ministry of Interior

¹⁵ Parkes, R. (2017). *Nobody move! Myths of the EU migration crisis*. (Chaillot papers no 143). Paris: European Union Institute for Security Studies.

¹⁶ ο.π.

17. EUROBAROMETER. Future of Europe 2021. ¹⁷

QA16 And which of the following do you think are the main challenges for the EU? (MAX. 3 ANSWERS)
(%)

		Social inequalities	Unemployment	Environmental issues and climate change	Migration issues	The public debt of EU Member States	Insufficient economic growth	Terrorism and security issues	The ageing of the EU's population	Handling global health issues	Instability in the regions bordering the EU	Competition from emerging countries	The digital transformation of the economy and of society
EU27		36	32	32	31	20	19	19	16	15	12	10	8
BE		44	26	41	36	20	13	18	21	13	8	14	6
BG		38	26	15	34	7	20	20	26	24	14	11	4
CZ		26	13	23	47	25	15	23	22	13	16	10	8
DK		35	14	48	32	13	5	22	16	11	30	12	8
DE		43	18	45	37	27	7	22	13	10	14	5	15
EE		27	22	19	44	6	13	19	32	17	11	6	5
IE		24	32	30	27	24	15	19	24	20	15	10	6
EL		33	52	16	49	19	38	12	15	25	10	15	5
ES		47	61	20	20	15	27	9	21	16	6	5	5
FR		43	36	38	28	17	14	23	18	14	8	10	4
HR		31	34	25	22	23	25	16	22	13	16	14	8
IT		18	45	24	31	20	32	19	9	15	7	14	10
CY		36	48	25	52	12	20	24	13	23	10	8	3
LV		52	35	14	26	13	25	17	19	23	15	3	6
LT		47	28	20	39	9	20	17	21	25	13	5	7
LU		38	31	36	35	17	7	18	20	13	10	13	6
HU		28	23	27	41	18	25	21	18	17	14	15	8
MT		24	17	32	62	13	15	19	18	19	13	8	5
NL		47	9	58	37	18	5	31	19	10	23	12	9
AT		29	38	40	36	28	18	14	16	15	17	10	10
PL		26	19	23	25	19	22	14	17	16	21	17	6
PT		65	51	20	17	24	21	20	15	21	5	6	9
RO		21	25	18	21	20	28	12	14	26	15	6	10
SI		38	22	32	31	18	14	12	38	26	10	8	8
SK		30	30	25	23	23	23	16	20	17	14	10	8
FI		33	15	38	27	40	13	32	33	5	28	6	3
SE		49	22	60	43	13	7	26	13	10	19	8	6
		1st MOST FREQUENTLY MENTIONED ITEM			2nd MOST FREQUENTLY MENTIONED ITEM				3rd MOST FREQUENTLY MENTIONED ITEM				

¹⁷ Eurobarometer. (2022) *Future of Europe 2021*. (Έκθεση 2554/517). Brussels: Directorate-General for Communication. Ανακτήθηκε την 17/2/22 από: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2554>